özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- 1 MAYIS OLAYLARI FAŞİST GÜÇLERİN BİR TERTİBİDİR
- KÜRDİSTAN'ın GERİ KALIŞININ ŞEKİLLENMESİ/4
  Irak Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi
- İKİNCİ YILINDA HELSİNKİ KONFERANSI
- Masıyê Reş ê Pıçûk

25
HAZİRAN

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

HAZİRAN : 1977
YIL : 3
SAYI : 25

İÇİNDEKİLER

Sahibi: *Faruk ARAS* — Yazı İşleri Müdürü :*Mustafa KAYA* Yönetim ve Haberleşme Adresi : Dizdariye Medresesi Sok. *Deniz Apt. No. 8-8* **Çemberlitaş** - *İSTANBUL* — *Abone : Yıllık* 100 TL. — Altı aylık 50 TL. Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul dağıtım : *TAN-DA* — Ankara Dağıtım : *ANKARA BÜROMUZ* Sanlı Han 105-214 Kızılay - ANKARA — İzmir : *EGE DAĞITIM* — Baskı: *ÖREN Basımevi* — Dizgi *EVREN MATBAASI*

Sayın Okurlar,

Dergimiz, bu sayıyla birlikte üçüncü yayın yılına giriyor. Middi güçlükler ve özellikle devrimci yayın organlarının karşı karşıya bulunduğu baskılar, engellemeler gözönüne alınırsa, bunun önemli bir başarı olduğuna kuşku yoktur. Bu başarıda, dergimizin yazı ve teknik işlerine, dağıtımına katkıda bulunan arkadaşlar kadar, ona sahip çıkan, destek olan devrimci dostların da elbette büyük payı vardır.

Bu başarıda, hiç kuşkusuz, Özgürlük Yolu'nun ilk sayısından itibaren kararlı bir biçimde sürdürülen devrimci yayın politikasının büyük rolü vardır. Dergimiz, Türkiye devrimci hareketi içinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. O, tüm olayların ve sorunların değerlendirilmesinde işçi sınıfının bilimsel dünya görüşünü şaşmaz bir pusula olarak benimsemiştir. Onun içindir ki burjuvazinin ve diğer gerici güçlerin ötesinde, sosyalist ve demokratik hareketin doğru çizgisine ters düşen çevreler ve politik çizgiler de dergimize karşı tavır aldılar. Bu kaçınılmaz bir şeydi. Buna karşılık dergimizin kitlelere taşıdığı bilinç, daha şimdiden özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde önemli bir maddi güce dönüşmüştür.

Dergimizin 22. sayısında başlıyan, arkadaşımız C. Aladağ'ın Kürdistan ve Kürt ulusal hareketleriyle ilgili yazı dizisi bu sayıda sona eriyor. Arkadaşımız İhsan Aksoy'un Kürtçeye çevirdiği Küçük Kara Balık adlı çocuk hikâyesinin ilk bölümünü bu sayıda okurlarımıza sunuyoruz. Hikâye, Cem Yayınlarında çıkanın aynısı olduğu ve kolayca bulunabileceği için Türkçesini birlikte yayınlamadık.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de okurlarımızın, dergiye abone sağlanması, ona yeni okurlar kazandırılması işinde desteklerini ve yazı, haber, folklor konularında katkılarını bekleriz.

En iyi dileklerle...

Özgürlük Yolu

1 MAYIS OLAYLARI FAŞİST GÜÇLERİN BİR TERTİBİDİR

İpleri emperyalistlerin elinde olan yerli gericiler, onların uşakları ve ajanları, yüzbinlerin katıldığı 1 Mayıs işçi mitingine saldırdılar, Taksim alanını kana buladılar; bu büyük miting dağıtıldı, 40'a yakın insan öldü, yüzlercesi yaralandı. Sonra da aynı çevreler, elleri altındaki televizyondan, gazetelerden yararlanarak «solcular solcuları kırıyor» tarzında bir yaygara koparak halk kitlelerini aldatmaya çalıştılar; bu kanlı tertibin suçunu bizzat işçilerin, devrimci ve demokratik güçlerin üstüne yıkmaya kalkıştılar. Oysa oynanan oyun açıktır. Bu büyük kanlı tertip de yıllardır yeni 12 Martlar tezgâhlamak isteyen, dört başı mamur bir faşist diktatorya peşinde koşan gerici sermaye çevrelerinin, onların uşaklarının ve onların iplerini elinde tutan dış emperyalist güçlerin, başlıca da ABD'nin insanlık düşmanı tekelci güçlerinin, gizli örgütlerinin ürünüdür.

Bir çığ gibi artan hayat pahalılığını, işsizliği halkımızın sırtına bindiren, soygunlarla, cinayetlerle gırtlağına kadar batmış MC iktidarı son iki yıldır ki halk kitlelerinin giderek artan nefretiyle karşılaşıyor. Buna karşılık gerici sermaye çevreleri ve onlar adına iktidarı sürdürmeye çalışan bu gerici, ırkçı koalisyon, halkın mücadelesini bastırmak, ne pahasına olursa olsun iktidarını korumak için her türlü zorbalığa başvuruyor. Bu uğurda sıkıyönetimler denendi, devlet kadroları faşistleştirildi, okullar besleme bozkurt yuvaları haline getirildi, cinayetler birbirini izledi. Ama MC, bir türlü kitlelerin demokratik direnişini kıramadı. Bu çıkmaz içinde biribirlerine düşen MC ortakları 1977 ekiminde yapılacak normal seçimlere kadar dayanamadılar. 5 Haziran'da yapılacak erken seçimlere gitmek zorunda kaldılar.

Ama 5 Haziran seçimleri de onları ürkütüyor. Demireller, Türkeşler, Feyzioğulları, onların arkasındaki gerici sermaye çevreleri, dış güçler, onların besleme bozkurtları, sarı sendikaları, Halil Tunçlar, Şide'ler kitlelerin CHP'yi iktidara getirmelerinin güçlü bir ihtimal olduğunu görüyorlar, toprağın ayaklarının altından kaydığını hissediyorlar. Kitlelerin devrimci ve demokratik muhalefeti bir CHP iktidarı ile birleşince kendileri için tehlike çanları çalabilir. Bay Demirel ve aile efradı hayali mobilya ticaretinin, kanunsuz kredilerin v.s.nin hesabını vermek üzere adli makamların karşısına çıkabilir. Besleme bozkurt örgütleri dağıtılabilir; siyasi cinayetlerin, kanlı saldırıların hesabı bu kiralık katillerden ve onları örgütleyen Frankeştayn'lardan, onları himaye eden tüm MC ortaklarından sorulabilir.. İşçi sınıfının mücadelesini patronlara satan sarı TÜRK-İŞ yöneticlieri ipin ucunu tümüyle kaçırabilirler..

İşte 5 Haziran seçimlerine az bir zamanın kaldığı şu sıralarda tüm gericiler tayfasını bu derece azgınlaştıran, kudurtan bu korkudur. Siyasi cinayetler devam ederken Niksar, Şiran ve Erzincan'da AP'nin, MHP'nin örgütledikleri saldırgan grupları CHP ekibine, Ecevit ve arkadaşlarına saldırdılar. Bundan başlıca iki şey amaçlanıyordu: Birincisi seçimlere doğru mücadeleyi sertleştirmek, CHP'yi sert bir çatışmanın içine çekmek ve böylece iki yıldan beri başarılamayan bir sıkıyönetime, 12 Mart benzeri bir müdahaleye olanak sağlamak; ikincisi de, bu sağlanamasa bile CHP'yi ve kitleleri sindirmek, ürkütmek, büyük kitle gösterilerini engellemek, 5 Haziran'a doğru MC aleyhine gittikçe kabaran kitle muhalefetini durdurmak, halkı sandık başına gitmekten caydırmaktı. Aynı amaçlar 1 Mayıs törenine yapılan saldırının da nedenleridir.

MC ortaklarından herbirinin bu saldırıdan hedefledikleri birbirinin tıpkısı değildir elbette. Devlet Güvenlik Mahkemelerini, sıkıyönetimi gerçekleştiremeyen AP, bu saldırıları, solu kötülemek, ilerici halkı sandık başına gitmekten alıkoymak yönünde kullanmaya çalışmaktadır. Ama bir Türkeş için durum daha da değişiktir. O, kendisinin ve ırkçı hareketin bir bakıma son kozunu oynamakta, bir batağa düşmüş adamın can havlıyla, ortalığı kana boğarak 12 Mart'taki gibi kendi işine yarayacak bir müdahale ummaktadır. Kuşkusuz bay Türkeş ve besleme bozkurtlarını öne süren, ayakta tutan gerici sermaye çevreleri, emperyalizm ve onun karanlık örgütleridir. Bu güçler 1 Mayısta Taksim alanında işçilere ve diğer ilerici halka karşı düzenledikleri saldırıyı, döktükleri kanı bizzat solun üstüne yıkmakta ve özellikle 5 haziranda ilerici güçlerin başarısını engellemek için sömürmektedirler.

Kanlı 1 Mayıs Olayları Solun Kendi İçindeki Bir Çatışma Değildir

Gerici sermaye basını, Şaban televizyonu, daha ilk günden 1 Mayıs olaylarıyla ilgili olarak gerçekleri gizlemek, halkı aldatmak için elden geleni yaptılar.

Geçen yıl yapılan 1 Mayıs'tan söz bile etmeyen televizyon, bu yıl da eğer olaylar çıkmasaydı 1 Mayıs işçi törenlerinden tek kelime sözetmeyecekti. Nitekim gündüz 1 Mayıs «bahar bayramını» kutlayanlardan sözedildi, kıra çıkanlar, piknik yapanlar gösterildi. Ama tertip başarıya ulaşır ulaşmaz televizyon 1 Mayıs olaylarını diline doladı: Taksim alanında Maocular mitinge saldırmış, DİSK mensupları da karşılık vermişler ve sözkonusu kanlı olaylar çıkmıştı..

Günaydın, Hürriyet, Tercüman ve diğer sermaye basını, ırkçıların, para babalarının, din tüccarlarının gazeteleri bir ağızdan sola saldırıya geçtiler. Hepsi de ağız birliğiyle «solcuların birbirini kırdıklarını» yazdılar. Onlara göre «maocular ve leninciler» çatışmışlardı.. Taksim alanının feci manzarasını, kanlı cesetleri çarşaf çarşaf bastılar. «Şehit polis»in ailesinin iç paralayıcı resimlerini de.. Okuyucuya diyorlardı ki: «İşte sol budur; böylesine eli kanlı ve zalim..»

Para babalarının basını, en tarafsız görünmeye çalıştığı anda bile, son derece ustaca kitleleri şartlandırmaya çalışıyor, yalan söylüyor, dikkatleri bazı noktalara toplamaya uğraşıyordu: Suçlu olarak «maocuları», «lenincileri» ve «kürtçüleri» gösteriyordu. Bu basına göre «maocular ve leninciler» yani «solun iki kesimi» acımasızca birbirlerini taramışlardı; ilk silahları ateşleyenler ise «Kürtlere özgürlük» diye bağıranlardı. Para babalarının basını, Demirel, Türkeş ve diğer ortakları hemen DİSK'e ve CHP'ye saldırıya geçtiler.

Oysa o gün Taksim alanında bulunan yüzbinlerce insan, olayların nasıl cereyan ettiğini gözleriyle gördü. Olaylar asla solun iki kesimi arasında bir çatışma değildi. DİSK'in öncülüğünde düzenlenen törene sabahtan itibaren, beşyüz bine ulaşan işçi, öğretmen, öğrenci ve diğer emekçi, demokrat halk kitleleri katılmış, akşam saat 17.00'ye kadar önemli hiç bir olay çıkmamıştı. DİSK, mitingin düzenli geçmesi için 20.000 kadar güvenlik görevlisi görevlendirmişti. Olaylar, DİSK'in hazırladığı ve yürüttüğü bir düzene göre törene katılan işçiler, demokratik kuruluşlar tarafından çıkarılmadı.

Miting olaysız bir şekilde sona erecekken, saat 19.00 sıralarında Miting alanına sokulan 2-3 bin civarında bir Maocu grubun yarattığı sürtüşmeden yararlanan, böyle olaylar ve fırsatlar beklemekte oldukları anlaşılan, bu iş için günlerce öncesinden hazırlandıklarına ve iç ve dış gizli tedhiş örgütlerine bağlı olduklarına kuşku ol-

mayan saldırgan kişiler, bir anda İnterkontinental otelinin üst katlarından, Sular İdaresi duvarının üzerinden ve alanı çevreleyen çeşitli binalardan kitlelerin üstüne otomatik silahlarla yaylım ateşi açtılar. İlk anda olaylara seyirci kalan polisin yaptığı ise, daha sonra panzerlerle halkın üstüne yürümek, halka ateş etmek ve paniği arttırmak oldu. Bu arada peşpeşe alana giren iki otomobilden halkın üzerine yaylım ateşi açıldı ve bu arabalar da yakalanmadan çekip gittiler.

Güvenlikten sorumlu olan DİSK yönetiminin eleştirilecek bir yanı varsa, o da maocu bozguncuların yaratabileceği olaylara karşı gerekli titizliği gösterirken —ki bunda elbette haklıydılar—, bizzat MC iktidarının, iç ve dış gizli ve açık tedhiş örgütlerinin tertip ve saldırılarına karşı gerekli uyanıklığın gösterilmemesidir. Gerçi otomatik silahlar, makinalı tüfekler kullanan profesyonel nitelikteki katillere karşı DİSK güvenlik görevlilerinin tam bir engelleme yapmaları olanaksızdı; ama önceden bu tür bir saldırı ihtimali üzerinde de ciddî olarak düşünülseydi, —ki bunu düşünmemek için hiç bir neden yoktu— bazı önlemler alınabilirdi.

İki yıldır siyasi cinayetleri, kanlı saldırıları himaye ve teşvik eden, çeşitli kanatlarıyla örgütleyen MC iktidarının, 1 Mayıs törenlerine tahammül edemediği ve bu törenleri kana bulamak için can attığına kuşku olabilir mi? Daha günlerce öncesinden MC politikacıları 1 Mayıs hazırlıklarına karşı öfkeli sesler çıkarıyorlardı. Bunlara sarı Türk-İş'in başındakiler de katıldı. Amerikan yardım teşkilatlarınca beslendiği yıllarca önceden bilinen Türk-İş'in başındaki bu adamların Amerikalılarla ne gibi ilişkiler içinde olduğu biliniyor. Bozkurt denen beslemelere de bu kadar paranın ve silahın nereden geldiğini bilmek zor değildir.

İç ve dış gericiler, para babaları ve onların uşakları bu tertibi ustaca hazırladılar. Onlar bu işte maocu denen grupları sadece bir araç olarak kullandılar. İşçi sınıfı hareketinin dışına düşmüş, çeşitli addaki bu maocu gurupçuklar, daha günlerce öncesinden 1 Mayıs törenlerine katılacaklarını ve «meydanı revizyonistlere bırakmayacaklarını» nasıl olsa ilan etmişlerdi. İşte 1 Mayısın tertipçileri bu sapık grupların olaylar çıkaracaklarını hesaplamışlardı. Sermaye sınıfının emrindeki iç ve dış karanlık —bir bakıma da malûm— örgütler, günlerce öncesinden maocularla devrimci örgütleri çatıştırmak için de yoğun çabalar harcadılar. İstanbul'da ve İzmir'de afiş asan gençleri bir takım bilinmeyen eller kurşunlarken, gazete manşetlerine «İGD'liler bir maocuyu öldürdü» biçiminde başlıklar attırdılar. İşte

Taksim alanında bu hesaplara dayalı bir tertip hazırlıyan faşist ve gerici güçler, olayları solun üzerine yıkmayı da planlamışlardı. Kendileri vuracaklar, sonra da «sol kudurdu», «sol solu kırdı» diye dünya aleme ilan edeceklerdi. Faşist güçler bunu yaptılar.

Bu olayda bir kez daha sermaye sınıfının emrindeki TRT'nin, büyük tirajlı gazetelerin olayları çarpıtma, kitleleri şaşırtma, aldatma, kısaca beyin yıkama gücü ortaya çıktı. İç ve dış en gerici sermaye çevreleri bir yandan ellerindeki bazı silahlarla (gizli cinayet şebekeleriyle, provakatörlerle, ajanlarla) kitlelere saldırıp ortalığı kana boğarken, diğer silahlarla da (TRT, gazeteler) suçlarını gizlemekte, kanlı olayların sorumluluğunu bizzat o saldırılara hedef olmuş emekçilerin üzerine yıkmaktadırlar. Ama halkımız bu oyunlara gelmeyecektir. O gün Taksim alanında bulunan yüzbinler de, bulunmayan uyanık yüzbinler de olayların nasıl zalimce bir tertip olduğunu daha şimdiden bilmektedirler ve olayların içyüzünü daha geniş kitlelere aktarıyorlar.

Gericiler Yeni Terör Dalgaları İçin Kamuoyu Oluşturmaya Çalışıyor

1 Mayıs'ta emekçi kitlelere yapılan saldırı, açık faşist diktatörlük peşinde koşan gerici sermaye çevrelerinin ve onların uşaklarının, ülkede 12 Mart benzeri bir terör dalgası yaratmak için giriştikleri tertiplerin bir parçasıdır. Elele vermiş olan iç ve dış gericiler, başları her sıkıştığında zora ve teröre başvuruyor; bunun için de kitleleri kandırmak, kamuoyu oluşturmak için halkı öcülerle korkutuyorlar. Türkiye egemen sınıflarının eskiden beri başvurdukları bu öcüler, çok iyi bilindiği gibi «komünizm tehlikesi» ve «bölücülük»tür. Onlar, uzun bir süre, «şeriatçılığı» da bu tehlikelerden biri gibi gösterdiler. 12 Mart döneminde de, «ülkeyi ve milleti tehdit eden tehlikeler»i sayarken, sağcılık adına şeriatçı gelişmeleri gösterdiler. Ama artık bu üçlü sacayağını bırakmış görünüyorlar. Şimdi kitlelerin gözünü korkutmak istedikleri şey başlıca «komünizm» ve «Kürtçülük»tür.

Gerici egemen sınıflar, işçi sınıfı hareketinin ve Kürt halkının devrimci demokratik mücadelesinin son yıllarda önemli boyutlar kazanmasından paniğe kapılmışlardır. 1 Mayıslarda alanları dolduran yüzbinler, taşınan devrimci pankartlar, haykırılan sloganlar, dile getirilen istekler onların uykularını kaçırıyor. İşçi sınıfının emperyalizme, faşizme, sömürüye karşı yükselen sesinden halk kitlelerinin korkması için bir neden yoktur; çünkü bunlar ezici halk çoğunluğunun istekleridir. Kürt halkının ulusal baskıya, sömürgeciliğe karşı yükse-

len sesinden de emekçi halk yığınlarının, demokrat ve ilerici insanların ürkmeleri için bir sebep bulunmamaktadır. Türk halkı ve Kürt halkı, ülkemizde sömürüye ve zulme karşı kardeşçe bir dayanışma ve güçbirliğinin gereğine bugün herzamankinden daha iyi gerek duymaktadır. Ama her iki halkın devrimci ve demokrat güçlerinin dayanışma içinde, birlik halinde gelişen mücadelesi, sömürücüler, zorbalar için gerçekten de bir öcü gibidir.

Gerici burjuva basınının 1 mayısın ertesinde kopardığı şamata anlaşılır bir şeydir. Bu basın, hazırlanan plana göre kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır. Bunun için de hertürlü yalana, demagojiye başvurmayı mübah saymaktadır. Para babalarının emrindeki bu gerici basına göre, 1 Mayıs günü kitlelere önce «halklara özgürlük» ya da «Kürtlere özgürlük» diye haykıran gruplardan ateş açılmıştır. Bu basın, maocu provakatörlerle «halklara özgürlük» sloganını yanyana getirmeye de özellikle dikkat ediyor. Bundan maksat kitleleri yanıltmak, bu kanlı olayların sorumluluğunu aynı zamanda Kürt devrimci ve demokratlarına yüklemektir. Oysa Kürt devrimci ve demokratları da, 1 Mayıs günü işçi kitleleriyle, demokratik güçlerle birlik halinde yürümüşler; mitingin başarısı için, herhangi bir olaya meydan verilmemesi için çaba göstermişlerdir. Bunu mitinge katılan yüzbinler bilmektedir. Gerici basının hedef şaşırtmak, demokratik güçleri bölmek, birbirine karşı kışkırtmak için giriştiği çabalar boşunadır.

Gerici tertiplerin 1 Mayıs kanlı saldırısından sonra da sistemli bir biçimde sürdürülmekte olduğu kimsenin gözünden kaçmıyor. Bu kanlı saldırıyı düzenleyen iç ve dış gerici güçler, onların emrindeki örgütler, yeni yeni mizansenler hazırlama çabası içindedirler. Ajanlar ve provakatörlerin elden geleni harcadıkları görülüyor. Para babalarının basını da kitlelere korku salmak, şovenizmi şahlandırmak için elinden geleni yapıyor. Gerici örgütler AP'siyle MHP'siyle, satılık sarı sendika ağalarıyla, CİA'sı, MİT'i, Kontr-Gerilla örgütleri, TRT' si ve para babalarının basınıyla yoğun bir çaba içinde görünüyor. Ama bu çabalar boşunadır. Bu zorbalık, terör, yalan ve tertip kampanyası, aynı zamanda gerici egemen sınıfların ve onların arkasındaki emperyalist güçlerin ülkemizde içine düştükleri iflası gösteriyor. Gericiler, kitlelerin yükselen mücadelesi karşısında yeni bir 12 Mart atılımını başarsalar bile, böyle bir girişim çok daha kısa sürede iflas edecek ve gerici güçlerin kendisi, hiç ummadıkları bir şekilde halkın devrimci ve demokratik hareketi tarafından ezileceklerdir.

Maocuların Karşı-Devrimci Kimliği Daha da Açığa Çıktı

Parlak ve sivri sloganlar arkasında karşı-devrimci işlevlerini gizlemeye çalışan maocuların, son aylarda hızlanan sınıf mücadelesi ve yoğun olaylar içerisinde gerçek kimlikleri daha da açığa çıktı.

5 Şubatta Ankara'da TÖB-DER ve diğer demokratik kitle örgütlerinin düzenlediği büyük mitingi bozmaya çalışan maocular, çıkardıkları olaylarla MC iktidarının demokratik örgütlere saldırmasına, TÖB-DER, TÜM-DER ve TÜTED'in Ankara valiliğince kapatılmasına fırsat verdiler. Böylece faşist beslemelerin, «bozkurt»ların yapamadığını onlar yaptılar. Kitlelerin açık nefretine rağmen maocular bu yolda çabalarını giderek arttırdılar. Onlar, takındıkları sol maskeyle sol safları bölmeyi, devrimci ve demokratik hareket içinde provakatör rolü oynamayı gün geçtikçe daha da gizlenemez biçimde yapıyorlar.

Maocu bozguncular Ankara'da, 1 Mayıs'ta bir toplantı düzenleyebildiler. Tandoğan alanında yapılan «törene» katılanlar ancak dört-beş bin kadardı. Kimse onlara ilişmediği için herhangi bir olay da çıkmadı tabi..

Ama maocu bozguncular asıl rollerini İstanbul'daki 1 Mayıs törenlerinde oynadılar. Kendileri, yarım milyona yaklaşan dev kitlenin yanında iki-üç bin kişilik cüce bir güç olmalarına karşılık, faşist güçler onların bozguncu rolünden gereği gibi yararlandılar ve 1 Mayıs'ı kana bulamayı, bu büyük kitle gösterisini dağıtmayı başardılar.

1 Mayıs olayları bir kez daha Maocu bozguncuların, nesnel olarak gericiliğe hizmet ettiklerini, hiç bir yönüyle gizlenemez biçimde açığa vurmuştur. Son yılların dünya ve Türkiye çapındaki olayları, özellikle de ülkemizdeki devrimci hareket açısından son ayların olayları maoculuğun maskesini net bir şekilde düşürmüştür. Artık bu bayların kendilerini bir takım iyi niyetli insanlara «devrimci» diye yutturmaları güçtür.

Hiç kuşkusuz, maoculuğun şu ya da bu fraksiyonuna angaje olmuş, özellikle genç ve çocuk yaşta insanlar içerisinde yaptığını devrimcilik sanan çok kişi vardır. Ama maocu gedikliler tarafından aldatılmış, beyinleri bu hasta akımla, işçi sınıfı düşmanı sapmayla şartlandırılmış bu kişilerin iyi niyetleri hiç bir şeyi kurtaramaz. Eğer iş salt iyi niyete kalırsa, bugün iç ve dış gerici güçler tarafından örgütlendirilip beyinleri yıkanmış «ülkücüler», «bozkurtlar» ve «akıncılar» da, hiç kuşku olmasın ki, yaptıklarının kendi uluslarından ve ülkelerinden yana, iyi şeyler olduğunu sanmaktadırlar..

Maoculuk, nesnel olarak işçi sınıfının devrimci hareketine, halkların özgürlük, barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine dünya ölçüsünde ve her ülkenin pratiğinde ters düşen bir akımdır; ilerici insanlık giderek daha açık biçimde buna tanık olmaktadır. Emperyalist güçler de elbet bunun çok iyi bilincindedirler. Sosyalizmle, ilerici hareketlerle mücadelede en zorba yöntemlerden en ince, kamufle edilmiş yöntemlere kadar türlü biçimde deney sahibi olan emperyalist güçler, elbette bu olguyu gereğince değerlendirmektedirler. Maoculuk emperyalizm ajanlarının, provakatörlerin, halk düşmanlarının arayıp da bulamayacakları bir akımdır. Çin'in başındaki Maocu klik, nasıl devrimcilik adına sovyet düşmanlığından başka şey yapmıyor ve her Allahın günü Sovyetlere karşı savaş hazırlığından sözediyorsa başka ülkelerdeki Maocular da kendi ülkelerindeki işçi sınıfı hareketine, sosyalist ve demokratik hareketlere savaş açmışlardır. Bu niteliğiyle Maocuların safları ajanca çabalar için son derece elverişlidir.

Bu sapık akım günden güne emekçi kitleler arasında, demokrat ve aydın kesimlerde deşifre oluyor. Maocu bozguncular tecrit oldukça daha da azgınlaşıyorlar. Bu azgınlık onları halk düşmanlarıyla biraraya itiyor.

Gerici sermaye çevreleri ve onların besleme basını sosyalist hareketi başlıca «iki düşman kol»a ayırmaktan ve kefenin bir yanına maocuları koymaktan çok hoşlanıyor. Böylece solun solla mücadelesi oyunu tezgâhlanmaktadır, kitlelere böyle anlatılmaktadır. Oysa bu bozguncu takımının sosyalizmle bir ilişkisi kalmamıştır. Onlar daha şimdiden demokratik ve devrimci safların dışına atılmışlardır. Bu sapık akımla uzlaşma elbette sözkonusu olamaz. Şu var ki Maocuların aldattıkları çoğu genç ve deneysiz insanların uyarılmalarında, hatalarından döndürilmelerinde büyük yarar vardır ve bu konuda devrimcilere önemli görevler düşmektedir.

KÜRDİSTAN'ın GERİ KALIŞININ ŞEKİLLENMESİ-4

Irak Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi

1961 ve SONRASI

C. ALADAĞ

Irak'ta 1961 yılında başlayıp ateşkeslerle ve anlaşmalarla 1975 yılına kadar devam eden Kürt ulusal kurtuluş hareketi, Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesi tarihinde büyük bir yer tutar. Irak Kürdistanı'ndaki bu mücadele 1970 yılına kadar sürekli bir ilerleme gösterdi. Bağdat hükümetlerinin hareketi bastırmak için giriştiği tüm saldırılar boşa çıkartıldı; Kürdistan'da ulusal bir yönetim ve fiili bir egemenlik oluşturuldu. Bağdat hükümeti en sonunda Kürt yönetimiyle 11 Mart antlaşmasını imzalayarak Kürdistan'a otonomi tanıdığını kabul etti. Bu anlaşmayla birlikte çoğu kişi, artık Irak'ta Kürt ulusal sorununun çözüme ulaştığını, bu kez barışın kalıcı olacağını sandı. Oysa böyle olmadı, anlaşmayı izleyen dört yıl içinde otonomi için öngörülen koşullar yerine getirileceğine, Bağdat hükümeti, verdiği sözleri çiğneme geleneğine uygun olarak bu antlaşmayı da çiğnemekten kaçınmadı; 1974 yılında savaş yeniden başladı.

Bu kez, Kürt hareketi açısından savaş, önceki yılların aksine gelişti. KDP içinde kesin egemenliğini kurmuş sağcı kesim, özellikle 1972 yılından itibaren gerici İran Şahlığı ve ABD emperyalizmine yaslanarak zafere ulaşma stratejisi izliyordu. Bu politikanın iflas etmesi kaçınılmazdı; nitekim öyle oldu. 6 Mart 1975'te Cezayir'de Bağdat'taki Baas cuntası liderleriyle Şah'ın anlaşmasından sonra gerici İran rejimi yardımı kesince ve umulan ABD desteği de böylece boşa çıkınca Irak Kürdistanındaki sağcı ve teslimiyetçi yönetim, kitle-

leri şaşkınlığa düşüren bir biçimde, savaşmaktan vazgeçip İran'a sığınmayı tercih etti. Böylece 14 yıl boyunca en başta Kürdistan'ın emekçi halkının cesaret ve fedakârlığıyla yürütülmüş ve büyük başarılar sağlamış ulusal hareket büyük bir yıkıntıya uğradı.

Irak'ta Kürt ulusal hareketinin 1975 yılında uğradığı yenilginin nedenleri bugün de tartışılıyor. Kürt halkının özgürlük mücadelesini her keresinde kanla boğmağa çalışan, Irak Kürdistanı halkına karşı amansız bir baskı, eritme, jenosid politikası uygulayan gerici, ırkçı arap burjuvazisi, üstelik de ilericilik maskesi takınarak bu hareketi suçlamaktadır. Düşmanın bu politikasında şaşılacak bir şey yoktur. Diğer yandan, gerek Irak'ta, gerek Kürt sorunundan muzdarip olan diğer ülkelerde, bu arada Türkiye'de, bazı sol geçinen çevrelerin, kişilerin, Kürt ulusal hareketlerini değerlendirirken Bağdat şovenlerinin ve kendi burjuvalarının ağzıyla konuşmalarına da şaşmamak gerekir. Sosyal şövenlikten kurtulamamış olanlar elbette böyle davranacaklardır. Ama diğer yandan Irak Kürt ulusal hareketinin uğradığı büyük yenilgide, tüm suçu ırkçı baasçıların üstüne yükleyerek işin içinden sıyrılmak da bir çözüm tarzı değildir. Hareketin zaafları neydi, mücadele niçin başarıya götürülemedi, izlenen politikanın yanlışları nedir ve bu politika hangi sosyal tabandan kaynaklanıyor? Bunlar iyi bilinmedikçe hareketin neden yenilgiye uğradığını açıklamak olanaksızdır. Bazı çevreler işin bu yanına bir sünger çekmeyi tercih ediyorlar. Onlar, Kürt hareketine, özellikle son dönemde egemen olan burjuva ve feodal karakterde güçleri, onların izlediği yanlış politikayı, emperyalizme ve gericiliğe teslimiyetçiliği görmezlikten geliyor ve işin bu yanına eğilenlere ateş püskürüyorlar. Bu telaş ve öfke nedensiz değildir elbette. Kürt toplumundaki tutucu güçler, Irak Kürt ulusal hareketini bir çıkmaza ve acı yenilgiye sürükledikten sonra da hâlâ ulusal hareket adına ayakta kalmaya ve yol göstericilik, «kurtarıcılık» rolüne devam etmek istiyorlar. Onlar açısından da bunu doğal karşılamak gerekir. Bu bir sınıf mücadelesidir ve gericilerin, tutucuların sahneyi kendi rızalarıyla terketmelerini, sınıfsal çıkarlarından vazgeçmelerini, devrimci bir politika benimsemelerini isteyemeyiz onlardan. Ama bu yanlışları bilmek, öncelikle Kürt halkının ezici çoğunluğunu oluşturan, özgürlüğe, demokrasiye, insanca bir yaşama susamış işçiler, köylüler ve diğer emekçi halk yığınları için, gerçek yurtsever ve devrimciler için gereklidir.

Irak'ta Kürt ulusal hareketinin uğradığı yenilgi halkımız için, ve aynı zamanda kurtuluşları uğrunda mücadele eden başka halklar için büyük ibret dersleriyle doludur. Ancak bundan gerekli ve doğru ders-

ler çıkarıldığı zamandır ki hareketin sağlıklı bir gelişimi sağlanabilir.

Dergimizin ilk sayısında Irak'taki Kürt ulusal hareketiyle ilgili bir yazı çıkmıştı. 1975 yılı bahar aylarındaki çözülmenin hemen ertesinde çıkan bu değerlendirme (Özgürlük Yolu'nun Haziran 1975 sayısı) genel çerçevesiyle konuya temelde ve doğru bir yaklaşım sağlamaktadır. Aradan geçen iki yıl zarfında, o zamanlar karanlıkta bulunan ve yenilgiye uğranılmasında, sağcı yönetimin mücadeleyi terkedip İran'a sığınmasında önemli etkisi olan bazı şeyler, örneğin KDP'nin gerici yöneticilerinin ABD emperyalistleriyle giriştikleri gizli ilişkiler açığa kavuşmuştur. Bu nedenle bugün, iki yıl öncesine oranla daha da sağlıklı bir değerlendirme yapmak mümkündür.

Hareketin Kısa Bir Tarihçesi

Mustafa Barzani ve yanındaki 500 kadar savaşçının Türkiye - İran sınırını aşarak 1947 yazında Sovyetler Birliği'ne geçmelerinden sonra Irak Kürdistanında uzun yıllar yeni bir ayaklanma görülmedi. Ama bu yıllarda Kürdistan Demokrat Partisi kitleler arasında örgütlenmeye devam etti. Bu dönemde Arap burjuvazisi ve İngiliz emperyalistleri Irak Kürdistanı'nın başta petrol olmak üzere diğer yeraltı kaynaklarını; tütün, pirinç, buğday, meyve ve hayvan ürünlerini sömürmek için bölgeyi demir ve karayolları ile ülkenin güneyine bağladılar. Yolların açılması, kentlerin büyümesi; petrol tesisleri ve diğer işletmeler; toprağa motorlu araçların girmesi, Kürt toplumundaki sınıflaşmayı hızlandırdı, eski kapalı ekonomiyi yer yer parçaladı, gelenekçi toplum yapısını sarstı. KDP, böyle bir ortamda gelişme olanakları buldu.

1940'lardan itibaren Kürdistan'da gelişen örgütlerden biri de Irak Komünist Partisiydi. 1934 yılında kurulmuş olan IKP de, KDP gibi uzun yıllar illegal çalışmak zorunda kalmıştı. Parti, bazı büyük Kürt kentlerinde güçlü yerel teşkilatlar oluşturdu. Sınıf mücadelesinin yanısıra, ulusal baskılar da Kürt aydın ve emekçilerinin Komünist Partisi saflarında yer almalarında önemli bir etkendi. IKP Kürt ulusal sorunu konusunda devrimci bir tutum izlediği dönemlerde Kürt halkı içerisinde örgütsel bakımdan güçlenmiş, buna karşılık uzlaşmacı, revizyonist bir tutum takındığında, burjuvaziye tavizler verdiği dönemlerde zayıflamıştır. Özellikle 1961 yılında, KDP kitlelerin silahlı mücadelesine öncülük etmeye başladığı bir dönemde IKP'nin Kasım yönetimiyle uzlaşmayı tercih etmesi, bu partinin prestijini büyük ölçüde kırdı. Daha sonra da değinileceği gibi, Irak Komünist Partisinin

ulusal sorun karşısındaki tutumu kararlı, ilkeli bir seyir izlememektedir.

1958 yılında Irak'ta bir burjuva demokratik devrim patlak verdi. General Abdülkerim Kasım'ın başını çektiği bir darbeyle Haşimi hanedanı devrildi ve Cumhuriyet kuruldu. Darbenin yapıldığı 14 Temmuz günü bayram ilan edildi. Bağdat Paktı'nın öteki ortakları ve arkalarındaki emperyalist güçler, Kralı ve gerici rejimi kurtarmak için harekete geçtiler; Türkiye, birliklerini sınıra doğru harekete geçirdi; ancak daha ileri düzeyde müdahale etmek olanağını bulamadılar. Devrim Arap ve Kürt halkları arasında sevinçle karşılandı. KDP de yeni yönetime önemli bir destek oldu. Kasım yönetiminin ilan ettiği geçici anayasada Irak toplumunun başlıca Araplardan ve Kürtlerden oluştuğu belirtiliyor ve şöyle deniyordu: «Anayasa bu iki milletin eşit haklarını, Irak birliği içinde garanti eder.» 1958 Ekiminde Mustafa Barzani ve arkadaşları, 12 yıllık bir ayrılıktan sonra Sovyetler Birliğinden ülkelerine döndüler. Barzani'nin dönüşü nedeniyle Irak'ta büyük karşılama törenleri düzenlendi.

1959 yılında Albay Şevaf'ın liderliğinde Musul'da başlayan karşı devrimci bir ayaklanma Kürt ve Arap devrimcilerinin ortak çabasıyla bozguna uğratıldı. Bu olay üzerine CİA şefi Allan W. Dulles şöyle demişti: «Sovyetler Kürtleri Ortadoğu'da bir ileri karakol olarak kullanmaktadırlar.» (¹)

Musul'da patlak veren gerici ayaklanmanın hemen ertesinde Irak Ulusal Demokrat Partisi, Irak Komünist Partisi ve Irak Kürdistan Demokrat Partisi biraraya gelerek Ulusal Birlik Cephesini oluşturdular. KDP'nin yayın organı olarak günlük **Xebat** (Mücadele, çalışma) ile IKP'nin yayını olarak **Azadi** (Özgürlük) gazeteleri yayınlanmaya başladı.

Ancak Abdülkerim Kasım yönetimi, ülkeye demokrasiyi yerleştirmek, gerici güçleri tasfiye etmek yönünde kararsızdı ve daha bir yıl geçmeden tutucu burjuva unsurların etkinliği ağır basmaya başladı. Abdülkerim Kasım, ülkedeki çeşitli güçler arasında bir denge oluşturarak, onları birbirlerine karşı kullanarak ayakta durmaya çalışıyordu. 1959 yazında yönetim, kitlelere karşı baskılarını arttırmağa başladı; bu arada Kürt halkının ulusal ve sosyal nitelikteki kazanımlarını da sınırlamaya girişti. Buna karşı başlıca direniş de Kürdistan'da görüldü. Kasım, geleneksel ve denenmiş bir politikaya uygun olarak Kürt toplumu içindeki gerici unsurlardan yararlanmaya

---

(¹) S. A. Şıvan, Bakınız: Irak Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı, Komal Yayınları, s. 62.

çalıştı; Zibari, Rikani gibi aşiretleri Barzanilere ve KDP'ye karşı silahlandırdı, aşiret çatışmalarını kışkırttı.

1960 yılı başında KDP, programını Kasım'a sundu. Kasım, programın 3. maddesini oluşturan ve Irak Kürdistanı'na otonomi sağlanmasını amaçlayan maddeyi iptal etti. Böylece geçici anayasada, her iki ulusun eşit haklarını Irak birliği içinde gerçekleştirme vaadi boş bir kalıba dönüşmüş oluyordu.

Hükümet, 1960 yazında köylüler üzerine daha ağır vergiler bindirdi ve Kürdistan'da tütün alanlarını sınırlandırdı. Bu tedbirler de köylülerin birçok yerde kendiliğinden direnişe geçmelerine neden oldu.

1961 yılında Kasım yönetimi Kürtçe basın üzerinde terör estirdi. Birçok Kürtçe yayın kapatıldı ve bunları çıkaranlar sürgüne gönderildiler. Hükümet, daha önce gerici hareketlerin bastırılması için Kürt militanlarına verilmiş olan silahların iadesini istedi. KDP, Kasım yönetiminin giderek sertleşen ve anti-demokratik baskılara yönelen tutumuna karşı barışçı çözüm yolları aradı ve Irak'ta demokratik kurumların bir an önce oluşturulmasını talep ederek Kürdistan için şu önerilerde bulundu:

«— Irak Kürdistanında Kürtçe eğitim ve öğretim yapan ilkokullar açılmalıdır.

— Kürtçe eğitim-öğretim yapan liseler kurulmalıdır.

— Kerkük'te Kürtçe eğitim-öğretim yapan bir üniversite açılmalıdır.

— Süleymaniye'de Kürtçe yayın yapan bir radyo istasyonu kurulmalıdır.

— Irak Kürdistanındaki valiler Kürt olmalı ve Kürtçe unvan taşımalıdırlar.

— Kürt dili ve edebiyatının gelişmesinde yol gösterici ve öncü olabilecek nitelikte bir akademi kurulmalıdır.

— Milli Eğitim, Arap ve Kürt halklarının eğitim işlerini ayırmalı ve bu, iki direksiyon halinde, ayrıca tek kumandaya bağlanmalıdır.

— Kürdistan'ın tarımsal ürünlerini yerinde değerlendirebilecek, ekonomik dolaşımı kolaylaştıracak iki ana karayolunun yapılmasına başlanmalıdır.

— Kürdistan'da gereği kadar dispanser ve hastahane açılmalıdır.

— Kürdistan'ın yeraltı zenginlikleri bu bölgenin kalkındırılmasında kullanılmalıdır.

— Resmi okullarda uygulanmakta olan ırkçı ayrılıkçılık ve ulusal baskı eylemleri sona erdirilmelidir.» ([1])

Ancak Kasım yönetimi, demokratikleşme yönünde adımlar atacağına, gerici ve şoven bir politikayı hızlandırdı, Kürt halkını zorla dize getirmek için 1961 eylülünde ordusunu Kürdistan'a doğru harekete geçirdi. Bu saldırı Kürdistan'da genel bir ayaklanmaya neden oldu.

Militarist güçler çoğu yerde kitlelerin kendiliğinden patlak veren ayaklanmalarını, köyleri ve kasabaları bombardıman ederek, kan ve terörle sindirmeyi başardılar. Ama Barzani'nin çevresinde ve başlıca KDP militanlarının katılmasıyla ilk gerilla birlikleri oluştu. Bu birlik başlangıçta 300-500 kişi kadardı. Giderek birliklerin sayısı ve yayılma alanları arttı.

1962 yılında Irak ordusunun saldırıları küçük gerilla birliklerince bozguna uğratıldı, saldırganlara ağır kayıplar verdirildi ve belli bölgeler kurtarıldı. Bu yenilgiler Kasım'ın durumunu sarstı ve Baas partisinin kanlı bir darbeyle iktidarı almasına yol açtı.

Irak komünist Partisi'nin Kürt ayaklanması karşısındaki tavrı olumsuz oldu. Parti, Kasım'ın giderek gericileşen tutumuna karşı açık tavır alacağına, ulusal güçlerin birliğini koruma adına hareketi suçladı ve Kasım yönetimiyle uzlaşmayı tercih etti. Baas darbesi sırasında en büyük darbeyi de IKP yedi. Faşist militanlar Bağdat'ta ve diğer büyük kentlerde «komünist avı»na giriştiler. On bine yakın solcu ve demokrat insan öldürüldü. Komünist liderlerin ve demokratların bazıları ancak Kürt bölgesine sığınarak canlarını kurtardılar.

Bağdat'ta iktidarı ele geçiren Baas cuntası, yeni bir saldırı için zaman kazanmak amacıyla ateş kes çağrısında bulundu ve Kürt ulusal haklarını demokratik Irak bütünlüğü içinde tanımaya hazır olduğunu bildirdi. KDP yönetimi ateş kes çağrısına uydu ve Kürt ulusal sorununun çözümüne ilişkin olarak 24 Nisan 1963 tarihinde, Bağdat hükümetine 15 maddelik bir memorandum sundu. Daha sonraları da, Kürt halkının taleplerinde temel teşkil eden bu memorandumun bir yerinde şöyle denilmekte idi:

> «İnsanlık tarihi, ulusların serbest rızalarıyla kurdukları birliklerin güç zoruyla gerçekleştirilen ilhaklardan ya da kendi içinde kaba güç yoluyla eritme ve yoketme politikasından çok daha fazla güçlü ve çok daha sağlam temellere oturmuş olduğunu ıspat etmektedir. Birincisi yaşar ve gelişir. Oysa diğerleri,

---

([1]) S. A. Şıvan, **Kürt Millet Hareketleri ve Kürdistan İhtilali.** Ayrıca Bakınız: **Irak Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı;** Komal Yayınları, s. 67-68.

yâni kaba güç yoluyla ve halkların serbest rızası hilafına yapılan ilhaklar ve asimilasyon uygulamaları, tükenmek ve günün birinde yok olmaktan öte, herhangi bir şansa sahip değildirler.»

Ancak Bağdat'ta iktidarını sağlamlaştıran Baas cuntası kısa sürede saldırgan bir tavra geçti. Otonomi isteyen Kürt halkı ayrılıkçılıkla; Kürt hareketi emperyalizmin, siyonizmin, toprak derebeyliğinin bir oyunu olmakla; hatta bütün bunlara da zıt biçimde, «komünistlerin oyunu» olmakla suçlanıyordu. Baas'ın diğer ülkelerdeki kanatları ve Arap ülkelerindeki şoven çevreler de Baas cuntasının bu yaygaralarına katıldılar.

Bağdat hükümeti 1963 yazında ordusunu yeniden Kürdistan'a karşı harekete geçirdi. Hükümet ordu birliklerinin yanı sıra Kürt halkına karşı silahlandırdığı gerici aşiret reislerini ve hainleri (Caş) de kullanıyordu. Bu saldırılar sırasında sivil ve savunmasız halka karşı çok daha canavarca davranıldı; köyler ve kasabalar yakılıp yıkıldı. Baas'ın bu savaşta ne derece faşist yöntemler kullandığını anlamak için şu örneğe bakmak yeterlidir:

Baas Partisi, Kuzeye karşı askeri harekete karar verdiği 10 Temmuz gecesi, Süleymaniye kentinde Baas militanları 267 Kürt aydınını, devrimci ve demokratını gece yataklarından kaldırdılar, onları Süleymaniye'nin dışına çıkararak, Hitler'in yahudilere yaptığı gibi, onlara büyük bir çukur kazdırdılar ve tümünü katlederek bu çukura gömdüler.

Baasçıların yürüttüğü bu barbar savaş, bizzat emekçi Arap halkı tarafından tepkilerle karşılaşıyordu. Raşid Askeri kampında 3 Temmuz 1963 tarihinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak Etudes adlı Cizvit dergisinin Mart 1964 sayısında Nazım Sefer şunları yazmaktadır:

> «Raşid askeri kampında meydana gelen acıklı olayı üzüntüyle hatırlamaktayız. Basra'dan gelen bu askerler, gece kamyonlarla kuzeye sevkedileceklerdi. Sabah saat 2'de kampa gelen kamyonlara askerler binmeyi reddetmiş, barikatlar kurarak subaylarını ölümle tehdit etmişlerdi. Olaydan haberdar edilen yetkililer isyancılara karşı tankların ateş etmesini emretmişlerdi. Yüzlerce kişi ölmüştü. Ertesi sabah yayınlanan bir tebliğde, Raşid askeri kampında bir «komünist komplosu»nun meydana çıkarıldığı ve yarım saat zarfında «yurtsever kuvvetler» tarafından tasfiye edildiği açıklanmıştır.» [1]

Ancak Baas'ın bu askeri seferleri de sonuç vermedi. Kürt ulusal güçleri kendi mevzilerini kahramanca savundular ve sayıca düşmanın onda biri kadar bile olmamalarına rağmen, hükümet birliklerini

(1) Le Monde Diplomatique'in, Nisan 1970 sayısından.

büyük bir bozguna uğrattılar. Özellikle Metina dağı çevresinde cereyan eden savaş bu hareketin kaderini tayin etti. Irak ordusu binlerce ölü, yaralı vererek ve peşmergelere çok miktarda silah ve cephane terkederek bozgun halinde geri çekildi.

Bağdat'da General Abdüsselam Arif, Baas cuntasını tasfiye ederek iktidara tek başına el koydu ve Kürtlerin ulusal isteklerini kabul etmeye hazır olduğunu bildirerek ateş kes çağrısında bulundu. 10 Şubat 1964'te ikinci kez ateş kesildi.

Barzani'nin, KDP başkanı ve silahlı hareketin başkomutanı olarak vardığı bu ateşkes kararı, 1964 yılı içinde Parti içinde önemli bir ihtilafa neden oldu. Partinin polit bürosunda bulunan İbrahim Ahmet, Celal Talabani ve arkadaşları, Barzani'nin, Partinin yetkili organlarına danışmadan tek başına böyle bir karara varmasını eleştirdiler; bu ateşkesin Kürt hareketinin çıkarına olmadığını, Bağdat hükümetinin herhangi bir garanti vermediğini, belirterek Barzani'nin bu tavrını «uzlaşmacı» ve Parti içinde diktatörlük kurmaya yönelik olarak nitelediler. Bunun üzerine Barzani KDP'nin genel kongresini toplantıya çağırdı. İbrahim Ahmet ve arkadaşlarının katılmadıkları bu kongrede Barzani'nin tutumu onaylandı, yeni bir merkez komitesi ve politbüro oluşturuldu. Bu ihtilaf çatışmaya kadar vardı ve İbrahim Ahmet ve arkadaşları yanlarındaki 1000 kadar silahlı ile İran'a sığındılar. Talabani ve arkadaşlarının bundan sonra giderek harekete ters düştükleri ve olaylar tarafından adeta sürüklendikleri görülür. Onların İran'da kaldıkları sürece İran makamları ile bazı ilişkiler içine girdikleri görülüyor. Özellikle Barzani'yi İran'dan destek beklemekle suçlayan ve sol adına ortaya çıkan İbrahim Ahmet ve arkadaşlarının İran'la girdikleri ilişkilerden ne bekledikleri düşündürücüdür. Talabani ve arkadaşları 1965 yılında KDP yönetimi ile ilişki kurarak tekrar Irak Kürdistanı'na döndüler. Ancak 1966 yılında Talabani ve çevresindekiler bu kez de Bağdat hükümetinin safına geçtiler ve hükümet birliklerinin yanında savaşa katıldılar. Buna karşılık Bağdat hükümeti onları KDP'nin gerçek temsilcileri olarak tanımladı. Ancak bütün bunlar, onların ulusal saflarda hain olarak suçlanmalarına neden oldu.

Talabani ve çevresi, 1964 yılında başgösteren ve daha sonra devam eden bu çatışmanın gerekçesini, KDP ve ulusal hareket içinde giderek sağa kayan gerici çizgiye karşı ve ulusal hareketin çıkarı için girişilmiş bir mücadele olarak izah etmektedirler. Ancak ulusal güçlerle ve sol çıkışlarla Bağdat ve Tahran hükümetleri arasında gidip gelen bu zikzaklı çizginin tutarsızlığı da ilk bakışta ortadadır. En azın-

dan KDP içindeki ve ulusal hareketin saflarındaki sağcı, gerici unsurlarla mücadelede başvurulan yöntemler ve taktikler yanlış seçilmiş, bu da onları ulusal hareketten tecrit etmiş ve ona ters düşürmüştür. İbrahim Ahmet, Talabani ve arkadaşları, ulusal hareket içinde sınıf güçlerini, sağ ve sol politik güçler dengesini iyi hesaplamadan, emekçi kitleler içinde derinliğine ve uzun vadeli bir örgütlenme ve eğitime gideceklerine ansızın ve sert bir çıkış yaparak kendilerinin tasfiyesine ve sol'un da büyük kan kaybına yol açmışlardır. Bu hareket küçük burjuva devrimciliğinin damgasını taşımaktadır. (1)

KDP, 29 Eylül 1964'te Kürdistan'da, «İhitilalci Halk Kongresi» denen bir konferans topladı. Bu konferansta, 24 Nisan 1963 memorandumuna uygun biçimde, özerk bir yönetim için, yasama, yargı, idari, mali ve askeri alanlarda bir örgütlenmenin temel esasları saptandı. Bu konferansta **İhtilâl Kumanda Konseyi** ve **Yürütme Komitesi** adında iki organ oluşturuldu.

63 üyeli İhtilâl Kumanda Konseyi Kürdistan Parlamentosu niteliğinde idi. Yürütme komitesi de yerel hükümet işlevini yüklenmişti.(2)

Arif yönetimi de verdiği sözü tutmadı. Kasım 1964'te kabul edilen yeni Irak anayasasında, daha da geri gidilerek, geçici anayasada yer almış olan ve Irak toplumunun iki ulustan, Araplardan ve Kürtlerden oluştuğunu kabul eden 3. madde de ortadan kaldırılmıştı. Savaş yeniden başladı.

Nisan 1966'da General Abdüsselam Arif bir helikopter kazasında ölünce yerine kardeşi Abdurrahman Arif geçti. 1966 yazında Arap ordusu, 40.000 kişilik bir güçle Rewunduz bölgesinde saldırıya geçti. Bölgeyi savunan peşmerge birliklerinin sayısı ise 3500 kişi idi. Hükümet birlikleri, ağır hava ve topçu desteğine rağmen büyük bir yenilgiden kurtulamadılar. Peşmergeler bazı tugayları imha ettiler. 29 Haziran 1966'da taraflar arasında yeniden ateş kesildi. Ancak Bağdat hükümeti iki yüzlü tutumunu elden bırakmadı, Cumhurbaşkanı Arif'le Barzani arasında yapılan ikili görüşmeler de bir şonuç vermedi ve bu arada çatışmalar yer yer devam etti.

20 Kasım 1966'da KDP'nin 7. Kongresi toplandı. Bu kongreye IKP sözcüsü Zeki Hairi de konuk olarak katıldı ve Kürt halkının ulusal mücadelesini destekleyen bir konuşma yaptı.

---

(1) Talabani, daha sonraki yıllarda Bağdat hükümetiyle de ters düştü ve Irak'tan ayrılmak zorunda kaldı. Uzun süre Irak dışında, Beyrut'ta ve Avrupa'da kaldıktan sonra 1975 yılındaki yenilgiden ve KDP içindeki çözülmeden sonra bazı sol ve ilerici örgütlerin oluşturduğu **Kürdistan Yurtsever Birliği**'nin kurucuları arasında yer aldı ve yeniden etkinlik kazandı.

(2) Dr. Şıvan, a.g.e., s. 107-108

17 Temmuz 1968'de Bağdat'ta yeni bir hükümet darbesi oldu ve Baas'çılar iktidarı aldılar. 31 Temmuzda ise Hasan El-Bekr, hükümet içinde bir tasfiyeye girişerek iktidara tek başına el koydu. 1969 baharında Baasçılar ateşkesi yeniden bozdular; ama bu yeni saldırıdan da hiç bir sonuç alamadılar. Kürdistan'da Kürt ulusal güçlerinin hâkimiyeti pekişmiş ve Bağdat hükümeti, yürüttüğü bu haksız savaşta herhangi bir başarı sağlayamayacak duruma düşmüştü. Bir yandan savaşın yarattığı iç bunalım ve ülke ekonomisinin yıkıma gitmesi, diğer yandan iç ve dış demokratik güçlerin baskısı, istemiye istemiye de olsa, Bağdat hükümetini 11 Mart 1970'te Kürdistan'a otonomi tanıdığını dünya kamuoyuna açıklamaya zorladı.

Otonomi koşullarını, 1963 memorandumuna uygun biçimde tespit eden 11 Mart deklerasyonu, KDP adına Mustafa Barzani'nin, Baas adına da Saddam Hüseyin'in imzasıyla, Bağdat ve Kürdistan'ın Sesi radyolarından yayınlandı.

Antlaşma Irak'ta Kürt ve Arap halkları arasında büyük sevinç yarattı, birkaç gün süren şenliklere yolaçtı. İlerici dünya kamuoyu da iki taraf arasında barışçı bir çözüm bulunarak bu uzun yıpratıcı savaşa son verilmesini memnunlukla karşılamıştı. Baas Partisinin veya herhangi bir Bağdat burjuva hükümetinin sözüne güven olmamakla birlikte artık bu kez bir dönüş yapılmasının çok güç olacağı düşünülüyordu. Oysa ne varılan çözüm özünde bir barışçı çözümdü ne de Baasçılar sözlerinde duracaklardı. Şoven Baasçılar, gönülleri barışçı bir çözüme razı olduğu için değil, mecbur kaldıkları, savaşı artık sürdüremedikleri için, zaman kazanmak ve fırsat bulur bulmaz çiğnemek üzere böylesine bir anlaşmaya varmışlardı..

Fransız Gazetesi **Le Monde Diplomatique**'nin Nisan 1970 sayısında çıkan bir yorumda şöyle deniyordu:

> «Doğu Arap dünyasındaki Kürt isteklerine ve bir Arap ülkesi içerisinde Arap olmayan bir milliyetçiliğin gelişmesi fikrine geleneksel olarak muhalif olan siyasi partilerin başında gelen ve 10 Nisan 1963 tarihinden itibaren Kürt ulusuna karşı en kanlı askeri misilleme hareketlerine girişen, Arap milliyetçilik görüşünü mistik veya sürrealist bir hale getiren Arap Sosyalist Kalkınma Partisinin (Baas), eninde sonunda Kürt milli isteklerinin meşruluğunu tanıması, tarihte meydana gelen paradoksların ne birincisi, ne de sonuncusu olacaktır. Beyrut'ta cereyan eden Kürt-Irak görüşmelerinde önemli bir rol oynayan Baas'ın «tarihi liderlerinden» biri olan Mişel Eflak'ın yaptığı son özeleştirinin samimi olmasını diler ve zaman kazanmak veya Arap ve milletlerarası kamuoyunu aldatmak için yapılmadığına inanmak isteriz.»

Le Monde gibi, çoğu kişi ve çevrelerin daha o günden duydukları kuşku çok geçmeden gerçekleşti.

Anlaşmaya göre en geç dört yıl içerisinde tüm otonomi koşullarının gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Oysa Bağdat hükümeti daha ilk günlerden zorluklar çıkarmaya ve anlaşma hükümlerini çiğnemeye başladı.

Anlaşmanın gizli bir maddesine göre, otonom Kürdistan'ın sınırlarını tespit için, Kürt çoğunluğunun var olup olmadığına dair ihtilaf bulunan bazı yerlerde (örneğin Musul ve Kerkük civarında) bir yıl içinde bir nüfus sayımı yapılması gerekiyordu. Bağdat hükümeti bu yörelerde durumu kendi lehine çevirmek ve petrol bölgesini ne pahasına olursa olsun otonom bölgenin dışında bırakmak için, baskı ve zor yöntemlerine başvurarak bu bölgelerden Kürt halkını uzaklaştırmaya ve Arapları güneyden getirip yerleştirmeye başladı. Musul ve Kerkük civarında 15 Kürt köyü zor kullanılarak tamamen boşaltıldı. Bir çok işletmelerdeki Kürt işçileri toptan işten atıldılar. Baasçılar, böylece, ne sözkonusu bir yıl içinde, ne de dört yıl boyunca demokratik yöntemlerle bir sayım yapılmasına olanak vermediler.

1970 Aralık ayında İdris Barzani'ye, 1971 ve 1972 yıllarında da iki kez bizzat KDP lideri Barzani'ye suikast düzenlendi. Baas partisi, önceleri bu suikastlerle bir ilgisi olmadığını iddia ettiyse de sonradan gerçek ortaya çıktı. 1973 yılında, bir darbe teşebbüsü üzerine yakalanıp idam edilen güvenlik Şefi Nazım Kazer'in, sözkonusu suikastleri planlayıp uyguladığı bizzat Baas liderlerince açıklandı.

Baas'çı hükümet bu dönem zarfında zaman zaman silahlı saldırılara bile başvurdu. 1971 temmuzunda uçaklarla ve topçu birlikleriyle desteklenen Irak birlikleri Barzan bölgesine karşı saldırıya geçtiler.

Baasçılar, bu tavırlarıyla antlaşmanın uygulanmasına niyetli olmadıklarını açıkça gösteriyorlardı. Diğer yandan Kürt bölgesinde çıkan petrolleri «millileştirme» adına takındıkları ilericilik maskesi ve Sovyetler Birliği'yle oluşturdukları dostluk antlaşması yoluyla Kürt ulusal hareketini dünya devrimci ve ilerici güçlerinden tecrit etmeye, yoğun bir propaganda sisinin arkasında, Kürt halkına uyguladıkları baskı ve zulmü haklı göstermeye çalışıyorlardı. Baasçıların bu iki yüzlü ve uzlaşmaz tutumu, Kürt yönetiminin İran ve ABD etkisine girmesinde, onların kendi tabirleriyle, ABD emperyalizmi tarafından «tuzağa düşürülme»lerinde büyük rol oynadı. (1)

---

(1) Bakınız: **Özgürlük Yolu,** sayı: 23

Barzani 1973 yılında Waşhington Post gazetesinin bir muhabirine, yabancı petrol şirketlerinin millileştirilmesine karşı olduğunu ve ABD kendilerine askeri destek sağladığı taktirde Kerkük petrollerini bir Amerikan şirketine işletebilecekleri anlamına gelen bir demeç verdi. Bu demeç, dünya ilerici ve devrimci çevrelerinde son derece olumsuz karşılandı ve Baasçıların bazı suçlamalarına, bir bakıma haklılık kazandırdı. KDP yönetiminin, gerici İran şahlığı ve ABD emperyalizmiyle daha 1972 yılında sıkı ilişkiler içine girdiği ve hareketin kaderini âdeta ABD desteğine bağladığı, 1975 çözülüşünden sonra daha da açığa çıktı. Bu ilişkiler, 1974 savaşında Kürt ulusal hareketinin dünya devrimci ve ilerici güçlerinden niçin tam bir tecrite gittiğini de açıklamaktadır.

Böylece bir yandan Baas'ın uzlaşmaz, saldırgan ve ikiyüzlü tutumu, diğer yandan gerici bir çizgiye kayarak İran gerici rejimine ve ABD emperyalizmine teslimiyet derecesine varan KDP yönetiminin tutumu ve hataları, 11 Mart antlaşmasının gerçekleşmesini olanaksız kıldı ve 1974 baharında savaşın yeniden patlak vermesine yolaçtı.

KDP yönetiminin hatalarından yararlanarak onu ilerici güçlerden tecrit eden ve ulusal hareket içinde de bölünmelere yolaçan şoven Baas iktidarı, 11 Mart antlaşmasının pek çok hükmünü ortadan kaldırarak, otonomiyi budayıp kuşa çevirerek 1974 yılı mart ayında, tek taraflı olarak yeniden ilan etti!

Bağdat hükümeti, herhangi bir nüfus sayımından vazgeçerek, otonom bölgenin sınırlarına esas olarak 1957 tarihinde, krallık döneminde yapılmış nüfus sayımını alıyordu ki bu tespit gerçek durumu yansıtmaktan çok uzaktı.

Otonom bölgede oluşturulacak hükümetin başkanı Arap cumhurbaşkanı tarafından tayin ediliyor (Bu, aynı zamanda onun parlamentoya seçtiğ ikişi oluyor) ve doğal olarak, diğer bakanları da o seçiyordu. Böyle bir hükümetin, Kürt halkının iradesiyle tayin edilen bir hükümet olmayacağı açıktır. Bu, Kürt halkının kendi hükümetini seçmesinden çok, Kürdistan'a bir vali tayini niteliğinde idi.

Yerel parlamentonun ve sözde özerk hükümetin tüm kararları, Baas cuntasının kendi dileğine göre oluşturduğu bir yüksek mahkemenin denetimine sokuluyordu. Bu mahkeme dilediği kararı geri çevirebiliyordu.

Otonom bölgenin kalkınma planı ve genel bütçe içindeki payının tespiti Bağdat hükümetinin yetkisine bırakılıyor, bu konuda bağlayıcı hükümler getirilmiyordu.

Bağdat hükümetinin tek yanlı olarak ilan ettiği bu otonomiye göre Kürt halkının nüfusuyla orantılı olarak merkezi devlet organlarında, yasama meclisinde, orduda ve diğer devlet kurumlarında temsiline dair herhangi bir hüküm ve güvence getirilmiyordu.

KDP, haklı olarak, bütün bu hususlara itiraz etti, kendi önerilerini getirdi. Ancak Baasçı şovenler, bir kez daha ordularını Kürt halkının üzerine harekete geçirdiler ve savaş, 1974 Mart ayı sonlarında yeniden başladı.

Irkçı Baas yönetimi, bir kez daha, Kürt halkının kendi toprağında çıkan petrol sayesinde satın alınmış en modern uçaklarla, tank ve toplarla Kürdistan'a saldırdı, köy ve kasabalar yıkıldı, ateşe verildi; sivil halka karşı napalm bombaları kullanıldı; her türlü işkence ve adam öldürme yöntemlerine başvuruldu. Ama tüm bu vahşete rağmen Kürt halkı, daha önceki saldırılar sırasında olduğu gibi bu kez de kahramanca direndi. Üstelik Kürt halkı, daha önceki yıllara oranla çok daha büyük çapta peşmerge birliklerine sahipti. Barış döneminde 20.000 kadar olan peşmerge sayısı, savaş zamanında hızla 40.000'e ve daha fazlaya çıkarılabiliyordu. Bunun yanı sıra halkın büyük bir kesimi silahlıydı ve belli bir deneyden geçmişti. Kürt savaşçılarının elinde büyük çoğunluğu savaş sırasında Irak ordusundan alınma hafif silahların yanı sıra yüz uçaksavar bataryası, yirmi kadar ağır top, birhayli havan topu bulunmaktaydı. Düşman saldırısı püskürtüldü ve ona büyük kayıplar verdirildi.

Savaş devam edip giderken Kürt halkını zorla dize getiremiyeceğini anlayan Baasçı şovenler, İran gericileriyle uzlaşma yolunu seçtiler. 6 Mart 1975 yılında Baas cuntasıyla İran şahı arasında bir uzlaşmaya varıldı. Baasçılar Şattülarap ve Basra körfezi adaları üzerindeki İran taleplerine boyun eğdiler. KDP yönetiminin hatalarından, teslimiyetinden yararlanarak hareketin içine sızmış ve ipleri ele geçirmiş olan İran, tam bir dönüş yaparak desteğini kesti ve karşı bir tutum aldı. Bu da savaşın kaderini derhal değiştirdi. KDP üst yönetimi, beklemediği bu durum karşısında paniğe uğradı, mücadeleyi terketti, kitlelere teslim olmaları çağrısında bulundu ve binlerce peşmergeyi de arkasına takarak İran'a sığındı.

YENİLGİNİN NEDENLERİ

Kürt halkı bu savaşı son derece güç şartlar içinde yürüttü. Bu güçlüklerin başında Irak Kürdistanı'nın tümüyle dost olmayan güçler tarafından çevrili olmasıydı. Bir yanda Irak hükümetinin askeri birlikleri, diğer yanda Kürdistan'ın birer parçasını sömürgeleştirdik-

leri ve Kürt halkını ağır bir millî zulüm altında tuttukları için Kürt halkının Irak'ta kazanacağı haklardan en az Irak gericileri, şovenleri kadar tedirgin olan Türkiye ve İran'daki gerici, şoven rejimler. Bağdat hükümetinin bazı sınır sorunları nedeniyle İran gericileriyle arası açıktı; bu nedenle Kürt hareketini bastırma konusunda İran'dan gerekli desteği alamıyordu. Ama Bağdat'ın temsilcileri savaşın sürdüğü yıllarda sık sık Ankara'yı ziyaret ettiler, birlikte tedbirler araştırdılar. Ankara hükümetleri de bir yandan sınırda büyük güvenlik tedbirleri alarak, Kürt halkına ağır baskılar uyguluyarak Türkiye Kürdistanından Irak Kürtlerine yardım yapılmasını engellemeye çalışırken, diğer yandan Bağdat ve Tahran arasında mekik dokuyarak Kürt ulusal hareketine karşı Bağdat Paktı dönemindeki sıkı ittifakı oluşturmaya çalıştılar.

Mücadele alanının çevresinin hasım güçlerle sarılı olması, dünya kamuoyu ile ilişki kurmada, bölgeye yardım ulaştırılmasında her zaman büyük sorunlar doğurmuştur. İşte bu güçlüklerdir ki Kürt liderlerinin, sınırda tanıdığı bazı kolaylıklar yüzünden İran gerici rejimine tavizler vermesine neden olmuştur.

İran gerici rejiminin hesapları ise başkaydı. İran gericileri, Irak Kürdistanındaki hareketi kendi çıkarlarına kullanmak çabasındaydılar. Irak'ta iç savaş devam ettikçe bu ülkedeki ilerici güçler, İran gerici rejiminin Basra körfezindeki saldırgan tutumuna karşı etkisiz kalıyorlardı. Bu iç savaş petrol şirketlerinin de işine gelmekteydi. Kürt ve Arap halkları, ülkedeki ilerici güçler, iç savaştan başlarını kaldırıp da petrol şirketleriyle uğraşamazlardı. Bu nedenle de, İran gericileri gibi emperyalist güçler de Irak'taki bu savaşla yakından ilgilendiler. Onların istediği elbette Kürt halkının kesin bir zafer sağlaması, ulusal haklarına kavuşması, kalıcı bir barış kurulması değil, savaşın devamlı olmasıydı. Bu nedenle hem Kürt yönetimini, hem Bağdat hükümetini etkilemek için ellerinden geleni yaptılar.

Irak'taki Kürt ulusal kurtuluş hareketiyle yakından ilgilenen devletlerden biri de İsrail'di. Bu iç savaş, Irak'taki ilerici güçleri Filistin halkına geniş bir destek sağlamaktan alıkoymakta, bu nedenle de siyonistlerin işine yaramaktaydı.

İran gerici rejimi, sınırda sağladığı bazı kolaylıklardan yararlanarak zamanla, sinsi bir şekilde Kürt hareketine sokuldu. KDP üst yönetiminin burjuva, feodal, aşiretçi yapısı da buna elverişli bulunmaktaydı. Savak ve onun kanalıyla CİA, İsrail gizli örgütü Mosad, hatta MİT dörtlüsü hareketin içine sızdılar. Bu örgütlerin ortadoğuda işbirliği içinde çalıştıkları günümüzde iyice açığa çıkmıştır.

Petrolün Gücü ve Arap Dünyasının Etkinliği

Kürt halkı, kurtuluş mücadelesini bir Arap devletine karşı veriyordu. Bu da, petrol silahını elinde tutan Arap dünyasının etkinliği bakımından, Kürt halkının dünyada destek bulmasını güçleştiriyordu. Gerçi savaşın başlangıcında Kürt hareketi birçok üçüncü dünya ülkelerinde, hatta bir Arap devleti olan Cezayir'de sempatiyle karşılanmıştı. Nasır'ın da Abdülkerim Kasım'ı barışçıl bir çözüme ikna etmeğe çalıştığı bilinmektedir. Ancak, bazı Arap ülkelerinde hareketin haklılığının yarattığı sempati çabuk kayboldu. Gerici Arap rejimleri gibi, anti-emperyalist ve ilerici sayılanlar da Kürt ulusal hareketine karşı Bağdat yöneticilerinin yanında tavır aldılar. Çünkü bu ilerici sayılan rejimler de hiç bir dönemde Arap burjuva milliyetçiliğinden yakalarını kurtaramadılar, kurtarmaları da beklenemezdi. 1963 yılında bir darbeyle iktidarı aldıktan sonra sosyalistlere ve demokratlara karşı Hitlervari bir av partisi düzenleyen «Sosyalist» Baas Partisi'nin Kürdistan'a karşı yürüttüğü saldırı savaşı, Arap dünyasında geniş bir destek gördü.. Şam hükümeti bir zırhlı tugay'ı Kürtlerin üstüne gönderirken Mısır birlikleri de Bağdat'ı beklediler. Gericisi ve ilerici sayılanıyla tüm Arap basını Kürt halkına karşı ağız birliğiyle geniş bir kampanya açtı.

Arap burjuva milliyetçiliğinin bu ortak tavrı, Arap devletlerinin büyük ağırlıkta olduğu Asya-Afrika bloku, ya da «Üçüncü Dünya Ülkeleri»nin yanısıra diğer ülkeleri de hiç kuşkusuz etkilemektedir; çünkü Arap devletleri hem Birleşmiş Milletler'de parmak hesabıyla büyük güçtürler, hem de, bundan da önemlisi ellerinde daha da önemli bir silahı, petrolü bulundurmaktadırlar. Petrol son yıllarda çok daha etkin bir politik mücadele aracına dönüşmüş bulunuyor. O kadar ki, 1967 İsrail-Arap savaşından sonra, petrol fiyatlarının ani fırlayışı ve Arap ülkelerinin onu politik amaçlarla kullanmaları, Japonya, Fransa gibi o güne dek, emperyalist yapıları gereği İsrail'i destekleyen ülkeleri bile, yüz seksen derece bir dönüşle, Arap tezinin haklı olduğunu söylemeye itti.. İşte Arap devletlerinin sözkonusu etkinliği, Irak Kürt ulusal hareketinin dünya ölçüsünde yalnızlığa düşmesinde, dünya kamuoyunun özgürlüğü için mücadele eden Kürt halkının acılarına, Bağdat hükümetinin işlediği suçlara, işkence ve jenoside karşı sessiz kalmasında önemli bir nedendir.

Dünya İlerici ve Devrimci Güçlerinin Desteğinin Yitirilmesi

Ancak yukarda sayılanlar yenilginin başlıca nedenleri değildir.

Çünkü Kürt halkı, 1961'den 1970'e kadar 9 yıl boyunca çok daha güç şartlarda düşmanın saldırılarını püskürtmeyi başardı. Hareket 1961 yılında başladığı zaman Kürt halkı güçlü bir ulusal örgütlenmeye sahip değildi. Geçen zaman içinde güçlü bir peşmerge ordusu oluştu; Kürt halkı, başlıca da Irak ordusundan ele geçirilen silahlarla güçlendi, kendi bölgesinde ulusal egemenliği fiili olarak gerçekleştirdi, bir yönetim cihazı oluşturdu. Kürt halkında ulusal bilinç yüksek bir düzeye çıktı. Mücadelenin vardığı düzey, Baasçı şovenleri bile Kürt halkıyla anlaşmaya zorladı. Yukarıda sözünü ettiğimiz güçlükler o zaman da vardı. Ama 1962'de toplam sayıları ancak 1000.'e ulaşan gerilla gruplarıyla Irak ordusunun saldırılarını püskürten Kürt ulusal güçlerinin, 1975 baharında ansızın çözülmesinin, daha doğrusu bizzat KDP üst yönetimi tarafından dağıtılıp teslime zorlanmasının temel nedenleri başkadır. Ulusal mücadeleyi bu duruma düşüren, bizzat KDP üst yönetiminin niteliği ve izlediği yanlış politikadır.

Çağımızda bir ulusal kurtuluş hareketinin başarısı, o halkın ulusal güçlerinin seferber edilmesiinin yanısıra, dünya devrimci ve ilerici güçlerinin desteğinin sağlanmasına bağlıdır. Cezayir, Vietnam, Angola gibi birçok halklar da kendilerinden silah ve sayıca kat kat üstün düşmanlara karşı savaşmışlar, ama başarıya ulaşmışlardır. Bu mücadeleler sosyalist ülkelerin, uluslararası işçi hareketinin, tüm demokratik ve barışsever güçlerin desteğini kazanmıştır. Irak Kürt halkı da, 14 yıl süren son büyük mücadelesinde özgürlüğü için savaşmakta kararlı olduğunu göstermiştir.

Gerçi Irak'ta Kürt halkının yürüttüğü ulusal kurtuluş mücadelesi bakımından, oldukça olumsuz şartlar daha başından beri vardı. Yukarda sözü edilen Arap ülkelerinin dünya politikasındaki ağırlığı, ve petrol silahının yanısıra, Irak'ın kendisi de gerek bir üçüncü dünya ülkesi oluşu, gerek anti-emperyalist tavrıyla farklı bir konumdaydı. Yemen, Cezayir, Suriye ve Nasır dönemindeki Mısır gibi Irak'ın da sosyalist ülkelerle iyi ilişkileri vardı. Sosyalist ülkeler, üçüncü dünya ülkeleriyle ilişkilerini, dostluk bağlarını anti-emperyalist bir strateji üzerine kurmuş bulunuyorlar. Bu nedenle Amerikan, Fransız emperyalistlerine, Portekiz sömürgecilerine karşı Vietnam, Cezayir ve Angola halklarına gösterilen boyutta bir ilgi ve destek, hiç bir dönemde Irak Kürt ulusal kurtuluş hareketine gösterilmedi. Ancak bu, sosyalist ülkelerin ve diğer ilerici güçlerin Irak'taki Kürt hareketi karşısında ilgisiz kaldıkları anlamına da gelmez. Sosyalist ülkelerin Irak hükümetiyle, anti-emperyalist doğrultuda iyi ilişkileri vardı. Onlar, emperyalizme ve siyonizme karşı yürüttüğü mücadelede, ulusal

ekonomiyi güçlendirme çabasında, diğer ilerici Arap ülkelerine olduğu gibi Irak'a da yardım ediyorlardı. Ama sosyalist ülkeler, Irak'ta Kürt halkının yürüttüğü kurtuluş mücadelesini de sempati ile karşıladılar. Kürt yönetiminin gerici bir çizgiye kesin olarak saptığı 1972 yılına kadar bu sempati ve destek devam etti. Sosyalist ülkeler Irak'taki savaşın barışçı bir çözüme ulaşması, Kürt halkına ulusal haklarının tanınması için de Bağdat hükümetlerini etkilemeye çalıştılar. 1970 antlaşmasının yapılmasında bu çabaların payı olduğu kuşkusuzdur. Sovyetler, 1970 öncesinde Bağdat hükümetinin istediği bir kısım silahları, Kürt halkıyla yapılan savaşı ileri sürerek vermemiştir ([1]). Yüzlerce Kürt öğrencisine sosyalist ülkelerde burs verilmişti. Avrupa Kürt Öğrencileri Cemiyetinin Doğu Avrupa sosyalist ülkelerinin hemen tümünde şubeleri vardı ve Cemiyetin yıllık kongreleri Bükreş, Sofya gibi sosyalist başkentlerde yapılmakta idi. Sosyalist ülkelerde radyo-televizyon ve basın Irak Kürdistanındaki Kürt partizanlarının mücadelesinden olumlu bir dille sözediyordu. Sosyalist ülkelerin bu tavrı, doğal olarak dünyanın öteki kesimlerindeki sosyalist ve demokratik güçlerin tavrını da etkiliyordu. Ancak 1972'den itibaren bu tavrın değiştiği görüldü. Bu değişikliğe KDP'nin içte ve dışta sosyalistlere karşı takındığı tutum ve emperyalist ve gerici güçlerle kurduğu ilişkiler neden oldu.

KDP'nin Niteliği ve Emekçi Halktan Yana Önemli Dönüşümler Yapılamaması

Son yıllarda 25.000 üyesi bulunan, bu nedenle de Ortadoğu'daki en iyi örgütlenmiş partilerden biri sayılan KDP'nin üye yapısı son derece karmaşıktı. Parti, Köy ve Kent küçük burjuvazisinden, işçi sınıfından, burjuva ve feodal unsurlardan, yani çeşitli sınıf ve tabakalardan kadroları birarada barındırıyordu. Zaten daha kuruluşunda Irak Kürdistanındaki sol ve burjuva milliyetçi çizgideki çeşitli grupların biraraya gelmesiyle oluşturulmuştu. Bu nedenle de Parti içinde daha başından beri sınıfsal ve ideolojik nitelikte bir çekişme vardı. Partinin tüzük ve programı oldukça ilerici, demokratik devrimi amaç edinen bir karakterde idi. Ancak zamanla Parti içinde sağcı unsurlar ağır bastılar, sol kadrolar tasfiye edildi, ya da etkisizleştirildi. Özellikle İbrahim Ahmet, Talabani ve arkadaşlarının sol adına yaptıkları çıkıştan ve hatalardan sonra saflarda sosyalistler aleyhine bir hava estirildi; bu, giderek nerdeyse solcu olmayı ulusal ha-

---

([1]) Bakınız: **Irak Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı**, Komal y. s. 139.

reketin karşısında olmakla bir saymaya kadar vardırıldı.. Irak Komünist Partisi'nin ve diğer Arap demokratik güçlerinin yaptıkları hatalar, Kürt halkının ulusal haklarını, kendi kaderini tayin hakkını, devrimci bir kararlılıkla savunmayıp içine düştükleri sapmalar da sol aleyhine estirilen havaya güç kazandırdı. Baasçı ırkçıların Kürt halkına karşı giriştikleri saldırılarda Sovyet silahlarını kullanmaları, ulusal saflarda anti-sovyet duyguların doğmasına, bu yöndeki propagandanın güç kazanmasına neden oldu. Bütün bunlar, uluslararası güç dengesini, ulusal kurtuluş hareketlerinin dostlarını ve düşmanlarını iyi değerlendiremeyen KDP üst yönetimini daha da sağa, emperyalist ve gerici güçlerin kucağına itti. Bu yönetimin sınıfsal yapısı buna uygundu; son yıllardaki tasfiyelerden sonra Partide burjuva, feodal ve aşiretçi unsurların etkinliği artmıştı.

Gerçi birçok güçlü feodal, aşiret ve tarikat şefi, daha ulusal direnişin başından itibaren karşı tavır takınmışlar, imtiyazlarını korumak için Bağdat hükümetinin yanında yer almışlardı. Ulusal güçler aynı zamanda bu hainlerle de savaşarak, onları tepeliyerek gelişebildi. Dr. Şıvan, yukarıda adı geçen eserinde, bununla ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

«Kürt ihtilâlinin silahlı bir direnme hareketi biçiminde başlaması ile birlikte, bu feodal şeflerden bir bölümü, kişisel çıkarlarını ve güvenliklerini tehlikeye sokmamak için, olayların gelişmesini beklerken, asıl en büyükleri ve etkili olanları, iktidarın geniş para ve maddi desteğiyle silahlandırılmışlar ve CAŞ adıyla anılan ihanet grupları halinde örgütlendirilerek iktidar askerlerinin safında, Kürdistan ihtilâlcilerine saldırtılmışlardır. Bunlardan en belli başlı olanlarını sayalım:

«CAŞ başkanı» olan en büyük aşiret şefleri:

Herki aşireti şefi	:	Muhiddin Cankır
Zibari aşireti şefi	:	Mehmud Zibari
Bradost aşireti şefi	:	Şêyh Reşit
Şeyhan aşireti şefi	:	Mehmud Ali
Sındi aşireti şefi	:	Bışar Ağa
Berwari aşireti şefi	:	Muhsin Berwari

«CAŞ şefleri» olan büyük şeyhler:

Şeyh Mehmud Şemiran	(Nakşî)
Şeyh Celaleddin Brıfkani	(Kadirî)
Şeyh Mesûdê Bamernî	(Nakşî)
Şeyh Eziz Talabani	(Kadirî)

«CAŞ şefi» olan büyük toprak ağaları:

Duveli Seyit Ağa	(Duhok)
Hema Sabır Ağa	(Erbil)
Hacı Şemdin Ağa	(Zaho)
Osman Beg Miran	(Şeqlewa)
Esat Setna Dolameri	(Dolameri)
Kurdo Bawıl Ağa	(Rewanduz)
Abdırehman Beg	(Sisawa)
Hawez Mam Yehya	(Koisencak)
İbrahim ve Namend Ağalar	(Rania)
Şemê Harun Ağa	(Erbil)
Mehmud Hemawend	(Çemçemal)
Zirar Ağa	(Bılbaşı)

«Anti-feodal ve anti-reaksiyoner olduklarını yırtınarak açıklayan Bağdat Arap iktidarları, Kürt ulusunun düşmanı ve adi birer hain olan caşlara Bağdat gece kulüplerinde muhteşem ziyafetler çekerek ve basın toplantılarında beraberce boy boy pozlar vererek «asilerin yok edilmesi» halinde, onlara eski derebeylik saltanatlarını (!) geri vereceklerini, yüksek perdeden söz vermişlerdir.

Kuşkusuz Kürt ihtilâlcileri safına katılan vatansever feodal unsurlar da vardır. Ama bunlar, sayıca hem çok azdır. Hem de hakçası, ihtilâle katıldıkları andan başlayarak, bunlar maddi çıkarlarını bir kenara iterek, peşmerge saflarında zamanla birlikte birer gerçek ihtilâlci (sosyal orijinlerine bağlı olmaksızın) olmuşlardır.»

Ulusal hareket, kaçınılmaz olarak, çıkarlarını ve kendi başlarına buyruk hallerini sürdürmek isteyen ve bu nedenle de ulusal otoriteye, karşı çıkan, bu savaşın getirebileceği tehlikelerden korunmak için Bağdat hükümetiyle işbirliği yapan feodallere karşı mücadele ederek gelişti. Ancak anti-feodal mücadelenin başarısı köklü bir toprak devrimine bağlıdır. Oysa Kürt yönetimi, birara, Irak hükümetiyle birleşen bazı feodallerin az miktardaki toprağını köylülere dağıtmakla ve bir kısmını da **Şoreş** (devrim) adına kamulaştırmakla yetindi; bunun ötesinde köklü bir toprak devrimini gerçekleştirmek için ciddi bir çaba benimsemedi. Geniş köylü kitlelerin özgürleşmesi, devrime daha yürekten bağlanmaları buna bağlıydı.

KDP'nin programında toprak devrimine yer verilmişti. Parti'nin 1 Temmuz 1970'te yapılan 8. kongresinde kabul edilen yeni programda da toprak reformuyla ilgili olarak şöyle denmektedir:

«Madde 16: 1970 tarihli 37 nolu toprak reformu yasasını, tüm Kürdistan köylülerine toprak sağlamak ve feodal ilişkileri köklü olarak ortadan kaldırmak üzere destekleriz. Partimiz, köylülerin yaşamlarını düzeltmek ve kazançlarını arttırmak için aşa-

ğıda sıralanan esasların gerçekleştirilmesi için mücadele eder: ...»

Bu bölümde sulama, sunî gübre kullanımı, tarım makinaları, eğitim gibi tarım tekniklerinin geliştirilmesinden sözedilmekte, köylülerin aracı ve tefecilerden kurtarılacağı ve kooperatifçiliğin geliştirileceği belirtilmektedir. Hayvancılıkla ilgili olarak da şöyle deniyor:

«Hayvancılık Kürdistan'da, kırsal alanda üretimin iki ana türünden biridir. Bu nedenle Partimiz, şu hususların gerçekleşmesi için tüm gücüyle çalışır:

a) Sığır ve koyun yetiştirilmesinde, örneğin otlak için ve feodallere ödenen vergilerde olduğu gibi, tüm feodal ilişkiler ve ayrıcalıkların ortadan kaldırılması;

b) Göçebe aşiretlere toprak dağıtılarak bunların toprağa yerleştirilmesi, hayvanları için otlak yerleri sağlanması ve üretimin düzenlenmesi;

c) Bilimsel yöntemler uygulanarak çeşitli yerlerde hayvan hastalıklarıyla mücadele merkezlerinin oluşturulması, hayvan türlerinin ıslahı ve et üretiminin arttırılması;

d) Kümesçiliğin geliştirilmesi, kooperatifler aracılığı ile ürünlerin pazarlanması.»

Programda yazılı bu ileri hükümler, ne yazık ki, ne daha önce, ne de 1970 temmuzundan sonra uygulama alanına sokulmamıştır. Gerçi savaş içindeki bir toplumun, üstelik kısa sürelerde bütün bunları gerçekleştirmesi olanaksızdır. Ama Kürt yönetiminin 1970'ten sonraki dört yıllık dönemde de, daha önce de bu konuda yapabileceği çok şeyler vardı. Örneğin köylülere toprak dağıtılması, feodal gericiliğin ekonomik temelinin yıkılması için kitleler arasında gerekli politik çalışma yapılabilir ve öncelikle ihanet eden büyük toprak sahiplerinin topraklarından başlanarak, toprak dağıtımı gerçekleştirilebilirdi. Oysa bu hükümler kağıt üstünde kalmış, KDP yönetimi bu konuda devrimci bir girişimde bulunmamıştır.

KDP'nin bu umursamazlığı, ulusal saflarda başından beri varlığını duyuran aşiretçi, gelenekçi, burjuva ve feodal unsurların etkinliğinden ileri gelmektedir. Bu unsurlar 1970'lere doğru, parti içinde sol kadroların tasfiyesiyle birlikte daha da etkin hale geldiler. Ulusal hareket içinde, harekete kendi çıkarları doğrultusunda yön vermek bakımından bir sınıfsal çekişme olması doğaldır. Son yıllarda ağır basan sağcı güçler, 1970 antlaşmasının yapılmasıyla birlikte, bir bakıma ulusal hareketin artık başarıya ulaştığı kanısına da kapılarak solcu kesimlerle olan tüm köprüleri de attılar ve emekçi kitlelerin isteklerine sırtlarını döndüler. Kürt ulusal hareketinde bir mit haline gelen Barzani'nin kişiliğinin ve devrim anlayışının da bunda payı vardır. Barzani uzun yıllar Kürt ulusal hareketleri içinde pişmiş olması-

na ve kendi toplumunu iyi tanımasına rağmen, çağımızın devrimci dünya görüşüyle donanmış değildi. O, sorunlara daha çok pragmatik bir biçimde yaklaşıyor, ulusal saflarda birliği sağlamak için aşiret reislerinin, toprak beylerinin ve dinsel şeflerin birliğini sağlamaya önem veriyor; devrim hareketinin emekçi kitleler içinde derinleştirilmesine, kitlelerin devrimci eğitimine ise önem vermiyordu. İbrahim Ahmet'in, aynı zamanda kendi özeleştirisi niteliğindeki şu değerlendirmesi ilginçtir:

> «Barzani'yi kötü tanıyordum. Barzani de fikirlerini geliştirmeye alışık değildi. Bu anlamda iyi bir siyasi şef değildi. Yalnızca, genellikle kısaca açıklanmış olan, çıkardığı sonuçlara varıyordu. Böylece 1962'den itibaren, Kürtlerin köken ayırdetmeksizin her türlü dış yardımı kabul etmek zorunda olduklarını kabul ediyordu. Bu gerçekçi tutum idi. Fakat biz bu devirde dervişler gibiydik, düşünmeden de inanıyorduk ve İran tarafından yardım edilmeyi reddediyorduk. Büyük toprak sahipleri meselesinde de karşı çıkıyorduk. Feodalizmi kırmak ve bir köylüler ordusu kurmak istiyorduk. Burada da gerçekçi değildik. Zira köylü geleneği, senyörsüz mücadele edilmemesini gerektirir...»
> (Le Monde, 11 Temmuz, 1974) (1)

İbrahim Ahmet, İran yardımlarının taşıdığı tehlikeleri görmezlikten gelirken ve köylünün senyörsüz mücadele edemiyeceğini söylerken, hem kendi açısından bir geriye dönüşü belgelemekte, hem de KDP üst yönetiminin karakteri hakkında ilginç bilgiler vermektedir. İşte asıl feodalizm kırılamadığı, devrimci öncülük altında bir köylüler ordusu kurulamadığı, «senyör»lerin arkasında yüründüğü içindir ki Irak Kürt ulusal hareketi, sonunda büyük bir çıkmaza gelip saplanmıştır.

Dr. Şıvan'ın yukarıdaki değerlendirmesinde, ihtilâle katılan birkısım feodallerin, «orijinlerine bağlı olmaksızın, zamanla birer gerçek ihtilâlci olduklarına» dair görüşü de bu bakımdan eleştiri götürür. Aslında ulusal harekete katılan feodal unsurların birçoğu ulusal hareketin tutucu kanadını oluşturmuşlar ve burjuva unsurlarla birlikte, sağ kanadın ağır basmasında, son yıllarda gerici bir politikanın harekete egemen kılınmasında rol oynamışlardır. Bu kötü gelişmeyi ancak emekçi sınıfların devrimci politik çizgisinin ağır basması önleyebilirdi; oysa 1970'lere doğru ve özellikle o tarihten sonra emekçi kitleler ne Parti içinde ne de onun dışında hareketin kaderini etkileyecek bir örgütlenmeye sahpi değillerdi.

KDP'nin 1970 yılında kabul ettiği programın 5. maddesinde şöyle deniyor:

---

(1) Ürün Dergisi, Eylül - 1974, **Irak ve Kürt Sorunu** başlıklı yazı.

«Parti, politik mücadelesinde ve toplumsal tahlillerde ilerici, bilimsel teorilerden ve diğer halkların deneyimlerinden esinlenir ve bunlardan, Kürdistan'ın çıkarları doğrultusunda yararlanır.»

6. Madde ise şöyle:

«Halkın seçeceği devrimci demokratik bir düzen, toplumsal ve ekonomik alanda köklü değişimler ve tüm yurttaşların din, düşünce, basın ve örgütsel özgürlükleri için mücadele ediyoruz.»

Bilimsel «teoriler»den «Kürdistan'ın çıkarları doğrultusunda yararlanmak» ifadesi, bilim konusunda **pragmatik** bir yaklaşımı gösteriyor. Kürdistan halkının çıkarı, hiç kuşkusuz, bilimden işine geleni alıp, gelmeyeni almamak değil; bilimin gösterdiği yolda yürümektir. Bu yaklaşım bir yana, bilimsel «teoriler»den ne ölçüde yararlanıldığı da düşündürücüdür. Çünkü kitlelerin devrimci eğitimi için ciddi çabalar gösterilmemiştir. Bu çabaları göstermek şurda kalsın, sağ - sol tartışmaları giderek âdeta yasaklanmış ve ulusal safları bölücü bir şey gibi değerlendirilmiştir. Açıktır ki kitlelere esirgenen yalnızca devrimci eğitimdir, işçi sınıfı ve emekçilerin ideolojisi yönündeki çalışmadır. KDP, tüm burjuva partilerinin yaptığı gibi, ideolojik tartışmayı yasaklarken, aslında yalnızca işçi sınıfının dünya görüşünü baskı altına almakta; ulusal saflarda sınıf mücadelelerini reddederken, özünde, üretim araçlarına sahip olan sınıfların, burjuvaların ve büyük toprak sahiplerinin hegemonyasını kurmaktadır.

«Devrimci demokratik bir düzen,» emekçi halk yığınlarından yana olan bir düzendir. Emekçi kitleler, en başta işçi ve köylüler bu amaçla bilinçlendirilmeden, örgütlenmeden, mücadeleye hazırlanmadan böyle bir düzen gerçekleştirilemez; feodal yapı tasfiye edilemez, «köklü dönüşümler» yapılamaz; düşünce, basın ve örgütlenme özgürlükleri bir gerçeklik haline dönüştürülemez.

Ulusal kurtuluş savaşı veren diğer halkların deneyimleri, bize emekçi halk kitlelerinin nasıl bilimsel görüşlerle eğitildiklerini, politik ve ideolojik eğitime nasıl önem verildiğini gösteriyor. Kadroları «senyörlerin», tarikat şeflerinin, sömürgeci yönetimin yaydığı köleleştirici, pasifleştirici değer yargılarının etkisinden kurtarmak, ulusal hareketin ilerici hedeflerine bağlamak, onları ilerici bir dünya görüşüyle donatmaya bağlıdır. İdeoloji kitlelere malolduğu zaman büyük bir maddi güce dönüşür.

Eğitim, bizzat savaş içinde, mücadele ve yaratıcı çalışma içinde kitlelerin yaşamına sokulmalıdır. Kitlelere, o günedek içinde bulundukları kötü koşulları değiştirme, yaratma, başkalarıyla dayanışma, sorunları çözme, ülkeyi kalkındırma, güzelleştirme şevki verilmelidir.

Irak Kürdistanında bu konuda atılan adımlar son derece sınırlıdır. Bir miktar öğretmen ve sağlık memuru yetiştirilmiş ve birkaç yüz köye ilkokul, sayılı birkaç merkeze de orta öğrenim düzeyinde okullar açılmıştır. Yüzyıllarca kendi okullarından yoksun kılınan Kürt halkı için elbette bunlar da önemlidir. Ama on yıldan fazla bir süre ülkede fiili egemenliğini kurmuş olan Kürt yönetimi, devrimci bir çalışmayla bundan çok fazlasını başarabilirdi. Oysa peşmergelere silah kullanma alıştırmalarının ötesinde fazla bir şey verilmemiş, teorik ve ideolojik eğitim önemsenmemiş, ya da uygun bulunmamış; kitleler yaratıcı, yapıcı bir çalışma içinde örgütlendirilmemiştir. Devrim, herşeyden önce kitlelere verdiği bilinçle, onlar için sağladığı somut kazanımlarla onların gönlünde kök salacak, yenilmez bir güç kazanacaktı.

KDP programının en önemli maddesi, hiç kuşkusuz, 2. maddedir :

> «Partimiz işçilerin, köylülerin, ücretlilerin, zenaatkârların ve devrimci aydınların çıkarlarını temsil eden, demokratik, devrimci bir öncü partidir.»

Ancak bu madde de, yukarıdan beri izah edilen nedenlerle, ne yazık ki kağıt üzerinde kalmıştır. Buna göre, burjuvaların, feodal unsurların çıkarları KDP'nin karşıya alması gereken çıkarlardır. Oysa yıllar geçtikçe işler tersine yürüdü. Örgütte işçilerin, kent ve köy küçük burjuvazisinin etkinliği azalırken, burjuvaların ve büyük toprak sahiplerinin etkinliği arttı; daha doğrusu parti onların avucuna girdi.

Partiye anti-sol bir havanın hâkim olmasından sonra, Kürt ulusal hareketine büyük emeği geçmiş Irak'lı ve Suriye'li pek çok solcu Kürt aydını Irak Kürdistanı'na adım atamaz duruma geldi. Liderliğin kararlarına tartışmasız evet demeyen demokrat kişilere bile kuşkulu gözlerle bakıldı. Devrimci Kürt ozanı Cigerxwin'in de bu nitelikte «afaroz edilen» kişiler arasında olduğu düşünülürse durum daha iyi anlaşılır..

Sola karşı güdülen bu gerici politika, Partinin, özellikle ilerici ve demokrat kadrolar arasında prestijini hızla yitirmesine neden oldu, harekete büyük emeği geçmiş pek çok kişiyi partiden uzaklaştırdı, Bağdat hükümetinin yanına itti. Buna karşılık gerici feodal unsurlar harekette ön saflara çıktılar, itibar kazandılar. Bu gerici kesim, kendilerine karşı çıkan herkesi hainlikle, Baas ajanlığıyla, suçlamayı bir yöntem haline getirdi.

İzlenen yanlış politika o düzeye geldi ki bizzat Barzani'nin oğlu Übeydullah, ondan ayrılarak Bağdat hükümetiyle birleşti ve babasını, emperyalist güçlere hizmet etmekle suçladı. 1974 yılında ise KDP

politbüro üyesi Aziz Akreyi ile parti merkez komitesi üyeleri İsmail Molla Aziz ve Haşim Akreyi de Barzani'den ayrılarak Bağdat hükümetinin yanında yer aldılar. [1]

11 Mart 1970 antlaşmasından sonra kurulan istihbarat örgütü (Paraztın) Partiyi kesin olarak Mustafa Barzani ve çevresinin kontrolüne sokmakta kullanıldı. Bu dönemde solcu Kürt militanları üzerinde terör estirildi, birçokları kurşuna dizildiler. Birzamanlar peşmerge kıyafetiyle çekilmiş resimleri dünya basınında çıkan, Hıristiyan asıllı Kürt militan kızı Margred de öldürülenler arasında idi.

Bütün bunlar, İran ve ABD ile ileri düzeyde ilişkiler kurulduğu, gizli anlaşmalar yapıldığı ve hareketin planlarının CİA ve SAVAK'a teslim edildiği bir dönemde yapılıyordu.

Böyle bir durumda KDP tüzüğünde yazılı olan güzel sözlerin ne anlamı olabilir? Kürt toplumundaki gerici güçler, uzun savaş yılları boyunca emekçi kitlelerden yana köklü dönüşümler yapılmasını engellediler, sonunda da Partiyi tümüyle ellerine geçirdiler; eleştiri-özeleştiri ilkelerini, demokratik merkeziyetçiliği tümüyle yokettiler, ilerici kadroları tasfiye ettiler ve onu, Kürt halkının geniş emekçi kitlelerinin çıkarlarına değil, kendi gerici çıkarlarına hizmet eden bir araca dönüştürdüler.

Kürt ve Arap Devrimci Güçleri Arasında Güçlü Bir Cephe Kurulamadı

Gerek Irak'ta genel olarak devrimci hareketin başarısı, gerek özel olarak Kürt halkının ulusal demokratik devriminin başarıya ulaşması, iki halkın devrimci ve demokratik güçlerinin birliğini sağlamaya bağlı idi. Abdülkerim Kasım, diktatörlük kurmağa çalıştığı dönemde, bu güçleri bölerek birbirine karşı kullanmaya çalıştı ve bir oranda başarılı da oldu. Baas'çılar, 1963 darbesi sırasında, devrimci güçlerin dağınıklığından, özellikle KDP ve IKP arasında bir dayanışma olmamasından yararlanarak binlerce devrimci ve de-

---

[1] Aziz Akreyi, 1957 yılından beri KDP üyesi idi. 1962 yılında, Irak ordusunda subayken, ayrılarak kurtuluş hareketinin saflarına katıldı. 1964 yılında Partinin merkez komitesine, 1968'de ise politbüroya seçildi. Bu dönemde, **Hêzê Sefin** diye adlandırılan, Rewanduz, — Erbil arasındaki peşmerge tugayına komuta ediyordu. Daha sonra Barzani ve çevresinin izlediği politikaya karşı çıktı ve 1974 yılında KDP'nin politbürosundan (siyasi komite) ayrılarak Bağdat hükümetinin yanında yer aldı. Hükümette kendisine devlet bakanlığı verildi ve KDP'nin yeniden örgütlendirilmesi için çalıştı.

mokratı kurşuna dizdiler ve arkasından da Kürt halkına karşı yeni bir saldırı savaşını başlattılar. Irak'ta gericilik ve şovenizm hep devrimci güçlerin bu dağınıklığından yararlandı.

Kürdistan'ın bölünmüşlüğü, Kürt halkının hasım güçlerin çemberinde oluşunun yarattığı durum ve aleyhteki tüm öteki şartlar da bu halkın, Irak'ta olsun, diğer ülkelerde olsun, yanyana yaşadığı halkların devrimci ve demokratik güçleriyle sıkı güçbirliği yapmasını gerektirmektedir. Çağımızda bir ulusal kurtuluş hareketinin dünya ilerici ve devrimci güçlerinin desteğini alabilmesi, bu hareketin, dünya devrimci hareketinin uluslararası çıkarlarına uygun düşmesine bağlıdır. Anti-emperyalist cepheyi zayıflatan bir hareket bu desteği alamaz. Petrollerin millileştirilmesinin emperyalizme büyük darbeler indirdiği bir dönemde millileştirmeye karşı çıkanlar, emperyalizmle uzlaşmaya girenler bu desteği bekleyemezler. Kendi içlerinde sosyalist ve demokratik hareketi ezenler, feodal gericiliğe hizmet edenler bu desteği alamazlar.

Irak'ta Arap ve Kürt halklarının emperyalizme, feodal gericiliğe, sömürüye ve şovenizme karşı devrimci güçbirliği sağlanabilseydi, hiç kuşkusuz bu birlik hem her iki halkın en büyük kitle desteğine sahib olacak, hem de Dünya devrimci ve ilerici güçlerinden en büyük desteği görecekti. Böyle bir güçbirliği, ülkede diktatörlüğe; bir ayağı ilerde, bir ayağı geride tipinden Baas cuntalarına, Kürt halkına karşı ırkçı ve saldırgan hükümetlere meydanı bırakmazdı. Bu güçbirliğini sağlayacak olan güçler ise her iki halkın işçilerinin, emekçi kitlelerinin çıkarlarını temsil eden politik örgütler olabilir. Kürt ulusal sorununun çözümü bu güçbirliğinden geçmektedir.

Ama Irak'ta iki halkın devrimci ve demokratik güçleri arasında böyle bir birlik sağlanamadı. Bunda hem KDP'nin, hem IKP'nin büyük sorumluluğu vardır. KDP, Arap sosyalistleriyle güçlü bir birlik oluşturmak için gereken çabayı harcamadı. Gerçi zaman zaman aralarında bir yaklaşım sağlandı; bir bakıma olayların zorlamasıyla yanyana geldikleri ve birlikte çarpıştıkları zamanlar da oldu; ama çok kereler de karşı karşıya geldiler, birbirlerini suçladılar ve çatıştılar. Aralarında kalıcı ve ilkeli bir birlik oluşturamadılar. KDP'nin bu tutumu, sosyalistlerle arasına bir mesafe koyması, sosyalist harekete yeter bir güven duymaması bu partinin karmaşık örgütsel yapısından ileri gelmektedir. Özellikle parti içindeki feodal, burjuva, hatta küçük burjuva unsurlar, sınıf yapıları gereği, sosyalist hareketle güçlü bir birlik oluşturulmasına yatkın değildirler. Aynı unsurlar, ulusal hareketin zaferi için bu devrimci güçbirliğinin önemini kavramaktan

da çoğu zaman acizdirler. Ama hiç kuşkusuz, bu güçbirliğinin oluşturulmasında en büyük sorumluluk IKP'ye düşmekte idi. IKP, proleteryanın örgütü olarak, bu sınıfın devrimci dünya görüşüne ve pratiğine yaraşır biçimde, ulusal sorunun çözümü konusunda tutarlı ve kararlı bir tavır takınsaydı güçbirliği oluşturulması, yaşamın dayattığı şartlar içerisinde güç olmayacaktı. Ne yazık ki IKP'nin tavrı böyle olmaktan uzak olmuştur.

IKP'nin ulusal soruna bakış açısı, şartlara göre zikzaklı bir çizgi izledi. Parti'nin 1956 yılında yapılan 2. konferansında Kürt ulusal sorunuyla ilgili olarak alınan kararda, «Irak devletinin bütünlüğü içinde Irak Kürdistanı'na özerklik» talebinde bulunuluyor ve şöyle deniyordu:

> «Irak, emperyalizm tarafından teşkil edilen bugünkü sınırları içinde Kürdistan'ın bir parçasını ihtiva etmektedir.
>
> «Bunun sonucu Irak'ta iki ana millet mevcuttur: Araplar ve Kürtler.
>
> «Irak'taki Kürt halkı, halihazırda Türkiye, İran ve Irak arasında parçalanmış olan kendisine ait toprak üzerinde, yâni Kürdistan'da yaşıyan Kürt halkının ayrılmaz bir parçasıdır. Kürtler bir milleti meydana getiren tüm niteliklere sahiptirler; özellikle: istikrarlı tarihi bir topluluk teşkil ediyorlar, emperyalistler tarafından zorla bölünmüş olmasına rağmen müşterek bir toprak üzerinde yaşıyorlar, müşterek bir dilleri vardır ve milli kurtuluş ve birlik yolunda bir milli ekonomi yaratmak için tüm imkânlara sahiptirler.
>
> «Herkesin bildiği bir şeydir ki, emperyalizm Kürdistan'ı parçalamış ve 1. Dünya savaşından sonra Kürtlerin kendi toprakları üzerinde bir Kürt milli devleti kurmalarını engellemiştir. Emperyalizm Irak'ta, Türkiye'de ve İran'da Kürtlere karşı yürütülen milli baskı politikasını güçlendiriyor ve destekliyor.»[1]

Görüldüğü üzere bu kararda IKP, soruna, Irak burjuvazisinin şoven görüşünden uzak, devrimci bir bakış açısı getirmiştir. Ancak 1961 yılında Kasım, demokratik hakları kısıtlayıp Kürt halkına karşı bir yoketme savaşına giriştiği zaman, IKP, bu militarist ve ırkçı savaşa karşı açık bir tavır alamadı. Hatta Kürt halkının haklı direnmesi sol basında «ayrılıkçılık»la, «emperyalizmin, CENTO'nun, büyük toprak sahiplerinin gerici hareketi» olmakla suçlandı. Kasım yönetimiyle iyi ilişkileri koruma pahasına yapılan bu yanlış değerlendirme, demokratik hareketi kurtarmağa yetmediği gibi, Kasım yönetimini de kurtarmaya yetmedi. Partinin bu tavrı, 1962 yılı Mart ayında yapılan

---

(1) Dr. İsmet Şerif Vanlı, **Survey of The National Question of Turkish Kurdistan,** s. 54-55.

Merkez Komitesi toplantısında alınan şu ileri kararla da çelişmektedir :

«Kürt halkı, kendi bağımsız devletini kurmak da dahil olmak üzere, kendi kaderini serbestçe tayin hakkına sahip olmalıdır.»

Bu kararda ayrıca şöyle deniyordu:

«Kürt ulusu, diğer herhangi bir ulus gibi, kendi politik kurumlarına, Kürdistan'a komşu ülkeler ve halklarla oluşturacağı ilişkilere göre kendi yaşama biçimini seçme hakkına sahip olmalıdır.» (1)

Kürt ulusal direnişini gericilikle suçlayan Arap sosyalistlerinin bir kısmı, Baas'ın 1963 yılında giriştiği kanlı darbeden, ancak kurtarılmış Kürt bölgesine sığınarak hayatlarını kurtarabildiler. Bunlar Kürt bölgesinde birlikler oluşturdular ve peşmergelerin yanında Baasçı saldırganlara karşı savaştılar.

IKP'nin bu zikzaklı politikası daha sonraki yıllarda da devam etti. Bu kararsız tutum, ve zaman zaman şoven burjuvaziyle uzlaşma taktiği, Parti'nin saflarında bölünmelere neden oldu. Aynı tavır, Kürt ulusal saflarında da komünistlere karşı güvensizlik doğmasına yolaçtı.

KDP'nin Kasım 1966'da yapılan 7. kongresine IKP sözcüsü olarak Zeki Hairi ve ayrıca Kürt saflarında çarpışan «Arap Birliği» komutanı da katılarak birer konuşma yaptılar. Zeki Hairi, Irak Kürt halkının ulusal haklarını ve Irak bütünlüğü içinde otonom bir yönetimi desteklediklerini söyledi. Bundan 8 ay kadar sonra, 1967 Mayısında yapılan Arap Ülkeleri Komünist Partileri Zirve toplantısında da aynı paralelde bir karar alındı. Suriye Komünist Partisi'nin yayın organında, Haziran 1967'de yayınlanan bu karar şöyledir:

«Olaylar ve şartların ispat ettiği gibi, Kürt ulusal sorunu, Irak'ta demokrasi idaresinin kurulmasıyla yakından ilgilidir. Arap ülkelerinin bütün komünist partileri, Irak Cumhuriyetinin çerçevesi dahilinde, Kürt ulusal haklarının tanınması ve Kürdistan'a otonomi verilmesi uğrunda mücadele eden Kürt halkının bu meşru ulusal hak taleplerini oy birliğiyle kabul eder ve Arap dünyasının tüm ilerici ve yurtsever güçlerini, Kürt halkının bu haklı-meşru ve gerçekleştirilmesi gerekli bulunan hedeflere varması için, Kürt halkıyla birlikte mücadeleye ve onlara destek olmaya çağırır.» (1)

Bu olumlu gelişmeler, her iki halkın devrimcilerinin birbirlerine yaklaşmalarına ve aradaki soğukluğun giderilmesine yardımcı oldu.

---

(1) İsmet Şerif Vanlı, a.g.e. s., 55.
(1) Dr. Şıvan, a.g.e.

Sözkonusu dayanışma, 1968'de iktidarı tekrar ele geçirip Kürt halkına ve Arap sosyalistlerine karşı baskı ve saldırılarını sürdürmekte ısrar eden Baasçı şovenleri güç durumda bıraktı ve dünya sosyalist ve ilerici güçlerinin de baskısıyla Baas iktidarı Kürdistan'a otonomi veren antlaşmayı kabul etmek zorunda kaldı.

Ancak KDP ve IKP'nin ilişkileri, 11 Mart antlaşmasının uygulanmasıyla ilgili ihtilaflar başgösterince yeniden bozuldu. IKP, Baas cuntasının antlaşmayı açıkça çiğneyen tavrına rağmen, aradaki sürtüşmeler giderilip ve KDP'nin de katılması sağlanmadan Baas Partisiyle «Ulusal Cephe»ye katıldı. Olaylar KDP yönetimini ise emperyalistlerin ve İran gericilerin kucağına itti. IKP, Baas Partisinin 1974'te Kürt halkına karşı başlattığı saldırı savaşı sırasında, ve daha sonraları girişilen sürgünler, kitle katliamları, zorla eritme çabaları döneminde de —günümüze kadar— bu tutumunu sürdürdü ve hükümetteki ortaklığını korudu. Açıktır ki, KDP'nin burjuva feodal yöneticilerinin yaptıkları yanlışlar ve kötülükler ne olursa olsun, bir işçi sınıfı partisi, kendi burjuvazisinin yoksul ve boyunduruk altındaki bir halka uyguladığı zulme karşı mücadele etmek zorundadır. Böyle bir iktidara ortaklık, izlenen politikanın ve Kürt halkına uygulanan zulmün sorumluluğunu da paylaşmak demektir. Bu, bir işçi sınıfı partisinin tavrı olamaz. Böyle bir tutum Marksizm-leninizmin soylu ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu zikzaklı, oportünist tutum Irak'ta halktan yana bir demokrasinin gerçekleştirilmesine ve sosyalizm yolunda adımlar atılmasına da olanak vermez. Bir yanda Kürt ulusal sorunu demokratik bir çözüme ulaşmadıkça, diğer yanda iktidar Baas Partisi gibi, tüm sosyalizm yaygaralarına rağmen, özünde burjuva olan bir partinin hegemonyasında bulundukça ülkede demokrasi, barış ve sosyalizm yönünde ileri adımlar atılmasını beklemek boş bir umuttur.

Irak deneyi açıkça göstermiştir ki, bu ülkede gerek işçi sınıfının zaferi, onun iktidara gelerek ülkeyi sosyalizm yoluna sokabilmesi, gerek Kürt halkının ulusal demokratik devriminin başarısı, Irak işçi sınıfıyla Kürt ulusal güçlerinin sıkı bir ittifak oluşturmasına bağlıdır. Bu ittifak zorunluluğu, yani «işçi sınıfıyla ezilen halkların birliği», Irak için olduğu kadar, Türkiye, İran ve genelde tüm ülkeler için de geçerlidir.

Irak'ta bu birliğin sağlanamaması, bir yandan Arap sosyalist hareketinin, «ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin hakkı» ilkesine kararlı biçimde sahip çıkıp şovenizme karşı tavizsiz mücadele etmemesi; diğer yandan da, Kürt ulusal saflarında, işçi ve köylü yı-

ğınlarının çıkarlarını savunan devrimci bir partinin harekete öncülük etmemesi, giderek ulusal hareketin burjuva ve feodal nitelikli tutucu, gerici sınıfların eline düşmesidir.

Kürt Ulusal Hareketi Ancak Devrimci Bir Partinin Öncülüğünde Başarıya Ulaşabilir

Irak Kürt Ulusal Hareketinin 1975'te uğradığı yenilgi, bazı gerçekleri artık gizlenemez biçimde gözler önüne sermiştir. Kürt toplumunun içindeki tutucu ve gerici güçler halkımızın kurtuluş mücadelesini temsil edemezler, başarıya götüremezler. Onlar olsa olsa ulusal safları bozar, hareketin yönünü şaşırtır, onu dostlarından tecrit eder ve yıkıntıya götürürler. Gerici ve tutucu unsurların başını çektiği hareketler halkımızın enerjisini boşu boşuna israf etmekten başka bir sonuca ulaşamaz. Kürt halkının kurtuluş mücadelesi, ancak işçi-köylü yığınlarına dayanan, onların çıkarlarını savunan devrimci politik örgütlerin öncülüğünde başarıya ulaşabilir.

Irak Kürt hareketinin yenilgisinin başlıca sorumlusu Partiye egemen olan feodal, aşiretçi, burjuva unsurlardır. Bu gerici ve tutucu sınıfların temsilcileri, kendi sınıf çıkarları gereği, emekçi halk yığınlarını eğitmediler, örgütlemediler, bunu yapmak isteyenlere ise engel oldular. Onlar, Kürt halkını dostlarından, dünya devrimci ve ilerici güçlerinden tecrit ederken, gericilere, emperyalistlere yaslanarak isteklerini Bağdat hükümetine kabul ettirmeye çalıştılar. Emperyalistler ve İran gerici rejimi tarafından kullanılıp terkedildikleri zaman ise paniğe kapıldılar; halkın savaşma gücüne inanmadıkları için, halkı ve ülkeyi terkederek İran'a sığındılar.

İşin garibi, bu yanlış politikanın baş sorumluları olanlar, 1975 baharında, 15 yıllık bir silahlı mücadeleyi bir-iki gün içinde bırakıp gidenler, hiçbir şey olmamış gibi yeniden sahneye çıkmışlardır. Bunlar, herhangi bir özeleştiri bile yapmamakta, eski çizgilerinde yürümeye devam etmektedirler.

Onlar ve Onların izinden yürüyen, onlara toz kondurtmayan başkaları, yenilgide hiç bir sorumluluk yüklenmemekte ve başkalarını suçlamaktadırlar. Eskiden beri yaptıkları anti-sosyalist propagandayı son dönemde hızlandırdılar. Irak'ta ulusal hareketin yenilgisinin suçunu, el çabukluğuyla sosyalistlere, sosyalist ülkelere yüklemeye çalışmaktadırlar. Bunlar, kendileri gibi düşünmeyen, kendilerini eleştiren, yapılan yanlışları gösterenleri de, ulusal harekete karşı olmakla (!) suçlamaktan geri kalmıyorlar. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır, dedikleri şey işte budur..

Kuşkusuz, bu propagandanın, bu tükenmez gerici çabaların kaynağı iç ve dış gericilerdir. Kürt toplumunu içinden, yüzyıllardan beri sömüren toprak beyleri, şeyhler, aşiret reisleri, emekçi halk kitlelerinin devrimci hareketinin gelişmesinden son derece tedirgindirler ve tarihi gelişmeyi durdurmağa çalışıyorlar. Bunlar ve yeni dönemin yeni sömürücüleri burjuvalar, toplumdaki sınıf mücadelesini gizlemek, ulusal, demokratik hareketi kendi kontrollerinde tutmak için elden geleni yapıyorlar. CİA, SAVAK ve benzerleri de boş oturmuyor. İran gericileri, hem İran'daki zulüm rejimini korumak, hem de geleceğe yönelik yayılmacı emelleri için ellerini dörtbir yana uzatıyorlar. Onlar geçtiğimiz yıllarda Irak Kürdistanında becerdiklerinden hayli tecrübe kazanmış bulunuyorlar. Kurulan bağlar, atılan çengeller herhalde bir anda sökülüp atılmadı.. Halkımızın kanını emen sömürücüler, kendi çıkarları için şeytanla bile işbirliği yapmağa hazırdırlar; nitekim onların en gerici, en ırkçı siyasi örgütlerle kurdukları ilişkiler, sömürgeci yönetimlerle birlikte yaptıkları halk düşmanlığı gözler önündedir.

Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesi geliştikçe sınıf mücadelesi de belirginleşiyor ve gericilerin, bu mücadelenin yönünü saptırma çabaları yoğunlaşıyor. Hiç kuşkusuz Kürt toplumu da sınıflardan meydana gelmiştir. Her sınıf toplumsal olaylara, kendi çıkarlarına göre yön vermeye çalışır. Feodal, burjuva gibi tutucu ve gerici unsurlar, işbirlikçi bir tavır takınıp ulusal hareket karşısında yer almadıkları zamanlarda da, en azından hareketin, kendi çıkarlarına zarar verecek düzeyde gelişmesini istemezler. Bu nedenle de her an ihanete, dönüşe, teslimiyete yatkındırlar. Ulusal ve demokratik hareketin zafere ulaşmasında büyük çıkarı olanlar emekçi kitlelerdir. Devrimin içten savunucuları onlardır. Ulusal devrimin tökezlememesi, sağlıklı ve kararlı biçimde yürümesi, emekçi halk yığınlarının bilinç ve örgütlenme düzeylerine bağlıdır. Sömürücü sınıflar, toplumun sınıfsal gerçeğini de reddeder ve emekçilerin örgütlenmesini istemezler. Ama işçi sınıfının devrimci örgütünü oluşturmak, hareket içinde onun bağımsız politikasını savunmak hayati derecede önemlidir. Vietnam devriminin gücü, en başta, kitlelerin mücadelesine öncülük eden, bilimi rehber edinmiş, emekçi halkın çıkarlarını savunan, dostu düşmanı iyi tanıyan bir devrimci işçi partisine sahip bulunmasında idi. Irak Kürdistanında, Kürt sosyalistleri, KDP'nin karmaşık yapısı içinde erimeyip, işçi sınıfının disiplinli, devrimci bir örgütünü oluşturabilselerdi, ulusal saflarda gerici sapmaların önlenmesi ve devrimin sağlıklı bir yolda başarıya ulaşması mümkün olabilirdi.

1975 yenilgisinden ve yaşanan bunca deneyden sonra Kürt hal-

kı ,devrimci bir politik örgütün gereği bilincine daha da varmıştır. Yurt Dışı Kürt Öğrencileri Cemiyeti'nin 13-17 Ağustos 1976 tarihinde Almanya'nın Frankfurt kentinde yaptıkları 17. Kongre'de alınan kararda şöyle deniyor:

«14 yıllık siyasi mücadele gösterdi ki, yenilginin başlıca nedeni, hareketin liderliğinin gerici ve emperyalizmle uzlaşıcı niteliğidir. Kürt feodal ve burjuva sınıfları, Kürt halkının özgürlük ve demokrasi mücadelesine liderlik yapamazlar.

Açıktır ki Kürt halkının özgürlük mücadelesinin temel güçleri Kürt emekçileri, Kürt işçi ve köylüleridir. Ancak bu güçler Kürt halkının çıkarlarını savunur ve demokrasiyi gerçekleştirebilir. Kürt emekçileri bu tarihi görevlerini kendi güçlü elleriyle ve kendi öncü politik bayrakları altında yerine getirirler. Başka hiç bir güç Kürt emekçilerinin yerini tutamaz.» (1)

1975 çözülmesinden sonra, Irak Kürt halkı içinde oluşan yahut daha önceden varolan bazı sol ve demokratik örgütler biraraya gelerek **Kürdistan Yurtsever Birliği'**ni kurdular. Suriye Baas Partisi'nin 2 Temmuz 1975 sayısında yayınlanan bildiride şöyle denmektedir:

«Devrimci kitlelerin mücadelesi olmadan ve mücadele emperyalizme, siyonizme ve dikta yönetimine karşı Arap halk kitlelerinin mücadelesi ile birlikte bir ulusal birlik cephesi içinde dayanışmaya girmeden, Kürt halkının emperyalist zulümden, ulusal baskıdan ve sınıfsal sömürüden kurtulması mümkün değildir.» (2)

Kürdistan Yurtsever Birliği, 1976 başlarında, Irak'ta Baas cuntasına karşı mücadele eden **Irak Yurtsever Topluluğu'**na katıldı. IYT, bu nedenle 11 Şubat 1976'da yayınladığı bildiride şöyle demektedir:

«Irak halkımızın emperyalizmin egemen olduğu dönemde ve birbirlerini izleyen faşist diktatörlük rejimlerine karşı verdiği kavga, bütün aşamalarında kanıtlamıştır ki, köklü kurtuluş ve Irak ulusal demokratik devriminin ekonomik, politik, sosyal görevlerinin yerine getirilmesi, Kürt, Arap ve diğer kardeş ulusal azınlıklardan oluşan tüm Irak halkının ulusal birliği ile ve bütün bunların bir ilerici yurtsever cephede dayanışma içine girmeleriyle mümkün olabilir. Tüm yurtsever ve ilerici partilerden, güçlerden ve kişilerden oluşacak bu cephe, emperyalist ve gerici güçlere karşı zafer kazanma, demokratik bir Irak kurma ve Irak Kürdistanı'nı özerkliğe kavuşturma yolunda, birleşmiş halkımızın mücadelesini yönetecektir.» (3)

KDP politbüro üyesi iken 1974 yılında iki merkez komitesi üyesiyle birlikte ayrılan ve Bağdat hükümetinde devlet bakanı olan, bu arada, Barzani grubuna karşı hükümet yanlısı olarak teşkilatlandırı-

---

(1) Bakınız: **Özgürlük Yolu,** sayı 19.
(2) Bakınız: **Özgürlük Yolu,** sayı 3.
(3) Bakınız: **Özgürlük Yolu,** sayı 19.

lan «Kürdistan Demokrat Partisi»nin sekreteri olan Aziz Akreyi ise kendisini ziyaret eden bir Türk gazetecisine şöyle diyor:

> «Bizim görüşümüze göre Kürt hareketini yönetmek için ilerici bir partinin Irak'ta yeni koşullarda ortaya çıkması gerekiyor. Bu parti her şeyden önce şovenist etkilerden uzak ve sosyalist metoda inanan, bir parti olmalıdır. Irak'taki sosyalist Arap Baas Partisi ile yüzde yüz elbirliği yapmalıdır.» (1)

Görüldüğü üzere devrimci ve demokrat Kürt kadroları arasında, ulusal harekete öncülük edecek örgütün emekçi kitlelere dayanması, ilerici, devrimci olması konusunda görüş birliği varolmasına karşılık hareket dağınıktır. Benzer şeyler söyleyenlerin karşıt saflarda yer alması ise ilginçtir. Örneğin bir zamanlar Barzani ile ihtilafa düşüp Irak Baas yönetiminin yanında tavır alan ve kendisine hükümet tarafından yeni bir KDP örgütleme görevi verilen Talabani, şimdi, aynı Baas partisinin elinde olan Irak rejimini faşizm diye nitelemekte ve ona karşı savaşan Irak Yurtsever Cephesinde yer almaktadır. Diğer yandan, yine bir zamanlar Barzani'yle birlikte Talabani ve arkadaşlarına karşı mücadele eden Aziz Akreyi ise şimdi Bağdat hükümetinde bakandır ve bu rejim için «Irak'ın şimdiye kadar gördüğü en ilerici rejim» diye söz etmekte, onunla işbirliği yapılmasını zorunlu görmektedir.. Irak Kürt ulusal hareketi sırasında kadroların bu ilginç ve insana şaşırtıcı gelen, bir uçtan diğer uca savruluşuna sık sık rastlanır.

Aslında bu savrulma, kadroların, ilerici ve demokrat güçlerin, Kürt ulusal hareketi içindeki tutucu ve gerici güçlerle şoven Arap iktidarları arasında sıkışmasından ileri gelmektedir. Onlar, bir tarafta sıkışınca çareyi diğer tarafa sığınmakta bulmuşlardır. Bunun çözümü de Kürt ulusal hareketini devrimci bir örgütün çevresinde yeniden toparlamaktan ve şoven Baas yönetimi ve benzerleriyle değil, Arap halkının gerçekten tutarlı devrimci ve demokrat güçleriyle sıkı bir ittifak oluşturmaktan geçmektedir.

Tüm olup bitenlerden sonra Irak Kürdistanında, kısa vadede emekçi yığınlara dayanan devrimci bir örgüt oluşturulması ve ulusal hareketin onun çevresinde toparlanması kolay değildir. Bu, kitleler arasında sabırlı, uzun vadeli bir çalışmayı gerektirmektedir. Ancak geçmiş hatalardan ciddi dersler alındığı, doğru bir politika kararlı biçimde uygulandığı zamandır ki hareket yeniden toparlanacak ve ergeç başarıya ulaşacaktır.

---

(1) Kemal Bayram Çukurkavaklı, **Mezopotamya (Irak Gezi Notları)**, Yenigün yayınları, s. 124

Irak'ta 1975 Sonrası

Bağdat'ta iktidarı elinde tutan Baas cuntası, Kürt liderliğinin içine düştüğü çıkmazdan, gerici güçlerle kurduğu ilişkilerden yararlanarak 1974 yılında Kürt halkına karşı giriştiği imha savaşını «ilerici», «devrimci» sloganlarla maskelemesini, dünya ilerici kamuoyunu yanıltmasını iyi başardı. Kürt ulusal hareketine karşı kinle dolup taşan subayların yönettiği birlikler, yıllarca giremedikleri Zaho ve benzeri kent ve kasabaları, köyleri ele geçirince benzin döküp yakmaktan kendilerini alamadılar. Teslim olan pek çok Kürt partizanı, erkek-kadın ayırdetmeksizin sivil halktan yüzlercesi, bu arada Türk hükümetinin uluslararası yasaları çiğneyerek iade ettiği mülteciler, kurşuna dizildiler. Irak hükümeti 300.000'i aşkın Kürt köylüsünü, yerlerinden zorla sökerek güneydeki çöllük alanlara sürdü; bu insanlar gittikleri yerlerde perişan duruma düştüler. İran ve Türkiye sınırları boydan boya boşaltılarak sözde «güvenlik kemerleri» oluşturuldu. Buralarda ormanlar yakıldı, bitki örtüsü ve su kaynakları, savaşçı güçlerin barınmamaları için tahrip edildi. Militarist hükümet, Kürdistan'ın her yerinde yeni karakollar oluşturmaya, beton koruganlar yapmaya hız verdi. Daha önce Kürdistan'ın bazı kentlerinde bulunan okullar kapatıldı, Kürtçe yayınlar susturuldu. İşte Kürdistan'a otonomi tanıdığını büyük gürültülerle dünya kamuoyuna ilan eden cuntanın yaptıkları bunlar oldu.

Cunta, içteki gerçek durumu gizlemek ve ülkeyi güllük gülistanlık göstermek yolunda propaganda yapmayı doğrusu güzel beceriyor. Petrol gelirlerinin küçümsenmeyecek bir kesimi propaganda çalışmalarına harcanıyor. Bay Saddam Hüseyin ve Hasan El Bekr'in resimleriyle süslü, kuşe kağıtlara basılmış broşürler, kitaplar bol miktarda dünyanın dörtbir yanına dağıtılıyor. Ülkeye davet edilip iyi otellerde ağırlanan ve içaçıcı yerlerde dolaştırılan bazı gazeteci ve yazarlar da, kendilerine yapılan iltifatlara karşılık vermekten, «Baas sosyalizmi»ne övgüler düzmekten geri kalmıyorlar.. Kuşkusuz, ne Bağdat hükümetinin çeşitli dillerde basılmış propaganda broşürlerinde ne de bu sayın yazarların gezi notlarında güneye sürülmüş 300.000 Kürdün durumundan sözedilmiyor.

Baas iktidarı, eğer gerçekten Kürt halkının devrimci ve demokrat güçleriyle birleşip Kürt halkına ulusal ve demokratik haklarını tanısaydı, kuzeydeki baskı ve sömürü ilişkilerine son verip ülkede, emekçi halktan yana bir demokrasi yönünde ileri adımlar atsaydı bu sevindirici bir şey olurdu; ama gercekler hiç de böyle değil. Tüm uygulama, Baas cuntasının şovenizmden hiçbir şey yitirmediğini, eline

geçirdiği avantajdan yararlanarak Kürt ulusal hareketini ezmek, Kürt toplumunu dağıtıp eritmek için elden geleni yaptığını gösteriyor.

Ancak bu politikanın uzun vadede ayakta kalması güçtür ve kendi karşıtını doğurması kaçınılmazdır. Nitekim sürgün ve baskı politikası yüzünden birçok yerde Kürt köylüleri kendiliğinden direnişe geçmişler ve dağlarda yeniden savaşçı gruplar oluşmuştur. Zaman zaman dış basına da yansıyan bu direnmeler giderek kentlerde de görülmeye başlıyor. Geçtiğimiz aylarda bazı büyük kentlerde Arap ve Kürt ortak demokratik muhalefetinin düzenlediği büyük gösteriler oldu, Baas iktidarı bu gösterileri dağıtmak için zora başvurdu. Bundan iki ay kadar önce, zorba yönetim, 10 Kürt partizanıyla birlikte onlara yardım ettiğini ileri sürdüğü 39 Kürt köylüsünü de kurşuna dizdi.

Bu zorba yöntemlerle ne Bağdat hükümetinin, ne de Kürdistanı aralarında bölüşmüş ve Kürt halkını ulusal ve demokratik haklarından yoksun kılmış diğer gerici rejimlerin sonuç almaları mümkün değildir. Sömürgeciliğin, ırkçılığın, ulusal zulmün son kalelerinin de bir bir yıkıldığı günümüz şartlarında, Kürt halkı da hızla bilinçlenmektedir ve o, içinde bulunduğu kötü şartları değiştirmek, özgür olmak, ülkesinde insanca bir yaşam kurmak için mücadele ediyor. Kürt halkı, bu haklı mücadelesini, yanyana yaşadığı diğer halkların demokrasi, barış ve sosyalizm yönündeki mücadeleleriyle birleştirerek, ülkedeki ve dünyadaki ilerici, devrimci güçlerle dayanışma halinde, kurtuluşuna er geç ulaşacaktır.

İkinci Yılında Helsinki Konferansı

S. YAŞAR

3 Temmuz 1973 tarihinde, Helsinki'de açılan ve 18 Eylül 1973'ten 21 Temmuz 1975'e kadar Cenevre'de çalışmalarını sürdüren «Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı» yine 1 Ağustos 1975'te Helsinki'de katılan ülkelerin yüksek temsilcileriyle sonuçlandırılmıştı.

Konferansın kararları, dedantın ilk uluslararası yazılı metni niteliğini taşıyor. Arnavutluk hariç, bütün Avrupa ülkelerinin yanısıra ABD ve Kanada'da bu konferansa katılmış ve kararları onaylamıştır.

SBKP Birinci Sekreteri Leonid Brejnev'ın görüşmelerin sonunda yaptığı konuşmada: «Bu akıl ve mantığın zaferidir. Herkes kazanmıştır. Doğu ve Batı, Sosyalist ve Kapitalist ülkelerin halkları kazanmıştır.» ([1]) dediği gibi, Helsinki'de temsilcisi olsun olmasın bütün dünya halkları kazançlı çıkmıştır. Çünkü bu kararlar geniş ölçüde, dünyadaki demokratik güçlerin yakın taleplerini yansıtmaktadır. Bu kararlar arasında: «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı», «uluslararası barışın güçlendirilmesi» vb. önemli birçok demokratik kazanımlar vardır. Kısacası, Helsinki Konferansı; iki yıl önce Sosyalist Sistem, İşçi Sınıfı Hareketleri ve Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin attığı önemli bir adım olmuştur.

Emperyalizme Teslimiyet mi, Sosyalizmin Zaferi mi?

Dünyada ve ülkemizdeki her ileriye dönük atılım ve değişmeleri «devrimcilik» adına kösteklemeye çalışanlar bu kez, sosyalist güçlerin detant yolunda elde ettikleri kazanımları da bir «taviz» olarak değerlendirdiler. Onlara göre: keskinlik ve savaş kışkırtıcılığı yap-

mak devrimcilik; sosyalist politikayı uzun vadede yorumlayıp uygulamak ise «revizyonistlik» ya da «sınıf ihaneti»dir. Helsinki Konferansı'nın sonuçlarını bu açıdan değerlendirmekle; onlar, işçi sınıfının yönetici rölünü, kendi mücadele biçim ve yöntemlerini burjuvaziye dayatma yeteneğini inkâr ediyorlar.

Burjuvazinin, işçi hareketlerine karşı her zaman tek yönteme başvuramayacağı, şiddet yöntemlerinin yanı sıra, bir de ödünler vermek durumunda kalacağı dönemlerin olacağını, Lenin, bundan elli yılı aşkın bir zaman önce söylüyordu. Bugün Dünya Sosyalist Sisteminin (oluşup) geliştiği, emperyalizminse gerileyip, gücünden kaybettiği bir dönemdeyiz. Sosyalist sistemin her geçen gün başarılarına yenilerini kattığı, ve bu başarılarında, dedantın da önemli bir payı olduğunu unutmamak gerekir.

Dünya barışının sağlanması yolunda atılan adımlar, buna paralel olarak, değişik sosyal düzenlere sahip ülkeler arasında meydana gelen ekonomik, bilimsel ve teknik işbirliği sosyalizmin dayatması sonucunda sağlanabilmiştir. Niçin, emperyalist ülkelerin de işbirliğine (Sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arası yarışa) katıldıklarını, sosyalizmin lehine gelişen bir ilişkide neden bulunmakta olduğunu A. Roumiantsev şöyle açıklıyor:

«Burjuvazinin ideolojik konumları ve siyasal niyetleri ne olursa olsun, uzun vadede her zaman için, ondan daha güçlü ve onun eylemlerine yön veren bir güç vardır. Bu da ekonomidir, ekonomik çıkarlardır. Uluslararası işbölümünün getirdiği üstünlükler gibi çok önemli bir faktörü de buraya eklemek gerekir. Dolayısiyle Lenin'in de dediği gibi bütün diğer koşullar dışında, ekonominin kendisinin dünya burjuvazisini sosyalist ülkelerle ekonomik işbirliği yapmaya zorladığını unutmamak gerekir.» [2]

Sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arası ekonomik yarış sonucu sosyalizmin elde ettiği başarılar, aynı zamanda kapitalist ülkeler işçi sınıfıyla, ulusal kurtuluş mücadelelerine de önemli kazançlar sağlamaktadır. SSCB Bilimler Akademisi Bilim Konseyi'nin bu konuya ilişkin tezlerinde şöyle deniyor:

«Yarışma ve işbirliği, iki sistem arasında halihazırda kurulmakta olan ilişkilerin, biribirini reddeden iki belirleyici niteliği değildir. Tam tersine, işbirliği ancak sosyalizmin kapitalizmle ekonomik yarışmada kazandığı başarılar sayesinde, sosyalist ülkelerin uyguladığı barış içinde yan yana yaşama politikasının kazanımları sayesinde mümkün olur. Karşıt sistemdeki devletlerle ekonomik alandaki işbirliğinin daha geniş boyutlara ulaşması, kapitalizmle yarışmada **daha ileride**

başarılar kazanmanın önemli şartlarından birisi haline gelmektedir. Bütün bunlar da, iki sistem arasındaki mücadelenin, dünya devrimci sürecinin diyalektik içeriğini zenginleştirmektedir.» ([3]) (altını biz çizdik).

Dünya barışı için verilen mücadeleyi, «devrimci perspektifi yitirmiş olmak»la, «emperyalizme teslimiyetçilik»le suçlayan Mao, 1957'de bakın ne diyor:

«Gelecekteki bir savaşın kaç insanın hayatına mal olacağını kim tahmin edebilir?.. Belki 2.7 milyarlık Dünya nüfusunun üçte-birine, yani yalnızca 900 milyonuna malolacaktır. (...) insanın yarısı yoksa bile, diğer yarısı kalacaktır, oysa emperyalizm tümden ortadan kalkacak ve bütün dünyada sosyalizmden başka birşey kalmayacaktır; bunu izleyen 50 ya da 100 yıllık bir süre içinde ise, dünya nüfusu yarıdan daha fazla artacaktır.» ([4])

İşte yeni bir Troçki ve yeni bir Troçkizm! Daha doğrusu Troçkizmi kat kat aşan bir maceracılık. Mao ve Maoizm. Bir veya bir kaç ülkeye sosyalizmi «ihraç» değil, 900 milyon insanın cesedi üstüne dünya sosyalizminin kuruculuğunu yapıyor üstad (!) Tipik bir küçük burjuva keskinliği, sorumsuzluğu, aceleciliği. Sanki sosyalizmin tüm dünyada kurulabilmesi için tek yol var, o da dünya savaşı..

Maocuların, tek tek ülkelerin, sosyalizme yönelmiş mücadelelerine, emperyalizme ve sömürgeciliğe ağır darbeler vuran ulusal kurtuluş savaşlarına karşı çıkmaları bir «tesadüf» değilmiş demek. Tek bir darbeyle (Dünya savaşıyla) yok edecekleri, düşmanları (!) emperyalizmin, kendileri için güçsüz bir «rakip» olacağı endişesiyle mi ulusal kurtuluş savaşlarına karşı çıkıyorlar acaba (?)

Yine, bu «devrimci» geçinen şarlatanların iddia ettikleri gibi, sosyalistlerin barış uğrunda yürüttükleri mücadele, emperyalist savaşlara karşı koymaları, emperyalizmi barış-sever olduğu ya da barış-sever hale gelebileceği için değildir. Emperyalistlerin detanta yanaşmaları, Helsinki konferansında alınan kararları onaylamaları, Sosyalizmin dünya ölçüsünde artan gücünü rededememelerindendir. Emperyalistlerin, bugün bir dünya savaşını göze alamamalarının nedenleri vardır: «emperyalistler biliyorlar ki, Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler, her saldırganı yıkıcı bir darbe indirerek püskürtebilecek güçlü silahlara sahiptirler. Emperyalistler, kapitalist ülkelerdeki etkin işçi hareketleri ile demokratik hareketlerin gücünü ve ulusal kurtuluş hareketlerinin ulaştığı dev boyutları görmezlikten gelemezler.» ([5])

Barış İçinde Biraradа Yaşama İlkesi: Leninist Devrimci Bir İlkedir.

Barış içinde yan yana yaşama, barışçıl yarışma ve işbirliği; sosyalist ülkelerin emperyalist ülkelerle, yani emekle sermayenin bir başka alandaki mücadele biçimidir. Ve yine, her alanda olduğu gibi, eşitler arası bir yarışma ve mücadele değildir bu: çürüyen kapitalizmle gelişip güçlenen sosyalizm arasındadır.

Helsinki konferansı, sosyalist sistem, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketlerinin evrensel planda kazandığı başarıların bir belgesidir. Ancak sorun bu belgeye atılan bir imzayla hemencecik çözümlenmiyor. Biraraya gelmiş olsalar dahi, «Nihaî Belge»yi imzalayan ülkeler, kararları uygulamada aynı sorumluluk ve içtenlik içinde davranmayacaklardır. Bilhassa emperyalist ülkelerin kararları nasıl çiğnendiği ve buna kılıf olarak —gerçekte kararlara tümüyle sahip çıkan sosyalist ülkeleri— suçlamak için yaygara kopardığı ve bu konuda dünya kamuoyunu nasıl yanıltmaya çalıştığı ortadadır. Son olarak Londra'da yapılan NATO zirve toplantısında, NATO'nun daha çok silahlandırılması yolunda kararlar alındı. Bu olay dahi emperyalizmin kendi onayladığı kararlara bile ne derece sadık kalabildiğinin açık bir kanıtıdır. Ancak dünya sosyalist güçleri, emperyalizmin bu savaş kışkırtıcılığını da açığa çıkaracak ve onu dünya kamuoyunun önünde mahkum edecek kararlılıktadır. Bu konuda L. Brejnev şöyle diyor:

«Bizim için barış mücadelesi derin bir sınıfsal ve devrimci anlamla birlikte bir görev olarak kalır, çünkü, barış için çalışmak emperyalist burjuvazinin en kavgacı, saldırgan çevrelerini tecrit etmek, kamuoyunu onların aleyhine çevirmek ve onların halka karşı plânlarını bozguna uğratmak demektir.» ([6])

«Nihaî Belge»deki başarılar bir anda kazanılmadığı gibi, bu başarıların meyvelerini toplamak da bir anlık mesele değildir. Dünya emperyalizminin ve ona bağlı gerici güçlerin bu kararların tümünü uygulamaya sokmalarını beklemenin bir hayal olacağına yukarıda da değinmiştik. Ve yine, dünya sosyalist güçlerinin de kazanımlarını hayata geçiremeyecekleri gibi bir sonucun çıkarılmaması gerektiğini de vurgulamıştık. Böyle bir sonuç çıkarmak, bizi; burjuvazinin, sosyalizmin gücünü, etkisini, artan olanaklarını gerçekçi bir şekilde değerlendirmek zorunda kaldığı gerçeğini inkâra götürür.

Sosyalizmin Uluslararası Kazanımlarını, Ülkemizdeki Demokrasi Mücadelesiyle Birleştirelim

Sorunun bir başka yanı da, uluslararası plânda sosyalizmin kazandığı başarıların geliştirilmesi ve kalıcı kılınması için, sosyalistlerin kendi ülkelerinde verecekleri mücadele ile ilgilidir. Detanta karşı olan görüşlerin yanlışlığı kadar, yapılan bir başka yanlış da; dış dinamikleri olduğundan fazla abartıp, onu ülkede verilen demokrasi mücadelesiyle birleştirememektir. Sosyalistlerin Uluslararası sosyalist hareketin kazanımlarını, kendi ülkesinde yayması ve bu görüşlerin, ilkelerin kitlelerde maddi güç haline gelmesi için çalışması gerekir. Yoksa, gelişmeleri sadece bir kaç entellektüelin bilmiş olması, burjuvazinin de aldırış edeceği bir şey değildir. Burjuvazinin imza attığı, onayladığı bir kararı ona dayatmaktan, uygulamasını istemekten çekinmenin adı da «devrimcilik» değil, başka bir şey olsa gerek. «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi»den tutun da, «Birleşmiş Milletler Örgütü»nde alınan kararlar ve en son «Helsinki Konferansı» kararlarına kadar bütün demokratik kazanımlar için bu görevler ülkemizde ne derece yerine getirilmiştir. Örneğin Brejnev'in bahsettiği şu Deklarasyon'dan kaç kişi haberdardır Türkiye'de;

«Sovyetler Birliğinin, halkların demokratik hakları ve sömürgeci ve ulusal baskının bütün biçimlerinin toptan kaldırılması için verdiği savaş da, aynı şekilde, yeni biçimler alıyor. Sovyetler Birliği'nin girişimi ve diğer sosyalist ülkelerin etkin desteğiyle, Birleşmiş Milletler Örgütü ezici bir oy çokluğuyla Sömürge Ülkeler ve Halklara Bağımsızlık Verilmesi Deklarasyonu'nu, ve sonra da Devletlerin İçişlerine Müdahale etmenin kabul olunmazlığı ile Onların Bağımsızlığının ve Egemenliğinin Korunması üzerine Deklerasyonlar benimsedi.» ([7])

Ve yine ayrıca, «Hâlâ sömürgecilere karşı silahlı bir mücadele yürütmek zorunda olan halklarla aramızdaki savaşçı ittifak da uluslararası meselelerdeki çizgimizin önemli bir öğesidir.» ([8]) derken, Brejnev, Sosyalist ülkelerin, uluslararası görevlerini nasıl cesaretle yerine getirmekte olduğunu, çok açık bir biçimde ortaya koymuş oluyor. Türkiye adına 1 Ağustos'ta karar metnine imza atan Demirel, Konferans'ta yaptığı konuşmada, alınan kararlara tümüyle «katıldığını» belirtmekle kalmıyor, aynı zamanda, «Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı'nın; katılan devletlerin, diğer dünya devletleriyle de ilişkilerin iyileştirilmesine olan katkısını göklere çıkarıyor, adeta detant havarisi kesiliyor. ([9])

Bay Demirel'in, konuşmasından da anlaşılacağı üzere, Yunanistan temsilcisinin Kıbrıs konusundaki tezleri dışında (Konferans'ta yapılan konuşmalar da dahil) kararlara hiç bir itirazı yoktur.

Bay Demirel'in «belge»yi imzalarken, kararların hayata geçirilmesiyle ilgili bir derdi var mıydı ya da bu kararları «onaylarken» ne derece samimiydi? Bunu tahmin etmek pek güç olmasa gerek. Ki iki yıllık uygulamalarıyla bunu herkes yaşadı. Fakat bu kararları Türkiye'de hayata geçirtmek hükümete, bu kararların uygulamaya geçirmesi yolunda demokratik baskı yapmak, en azından bu yönde kamuoyunu oluşturmak diye bir görev vardır. Bu da bu kararlara sahip çıkan tüm sosyalist, ilerici ve demokratların görevidir.

Görevimiz; Helsinki'de kararları alkışlayan (?) sermayenin sözcüsü Demirel'in bu kararları uygulamasını beklemek ve bu kararlar hayata «geçirilirken» Demirel'i alkışlamak mıdır; yoksa, dünyadaki demokratik güçlerin kazanımlarına kendi ülkemizde sahip çıkmak ve hayata geçirilmesi yolunda ödünsüz mücadele etmek midir? Bu iki anlayış arasındaki fark: temelde, mücadele yöntemlerinden kaynaklanmakla birlikte, aslında ideolojik farklılıktan doğmaktadır. Bu görevi Demirel'lerden bekleyenlerle, Helsinki Konferansı'nı hiçe sayanlar arasında demokrasi mücadelesi açısından hiç bir fark yoktur... En azından meselenin pratik sonuçları açısından bu böyledir.

MC Hükümeti Helsinki Konferansı'nın Kararlarını Çiğniyor

«Katılan-Devletlerin Yüksek Temsilcileri, aşağıdaki hususları resmen kabul etmişlerdir»: girişiyle başlayan «Nihaî Belge» (Son Senet), adından da anlaşılacağı üzere «Güvenlik ve İşbirliği» konularını kapsamaktadır.

Belgede şöyle deniyor: «İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler alanında Katılan-Devletler, Birleşmiş Milletler Andlaşması amaçlarına ve ilkelerine ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine uygun olarak davranırlar. [10]

Bay Demirel'in gayet rahat bir şekilde imzaladığı, yani uygulamayı kabul ettiği kararlarla Türkiye'de, hükümet olarak (bu iki yıl içinde) uyguladıkları arasında taban tabana bir çelişki vardır. Demirel iktidarı, büyük bir gayretkeşlikle, âdeta yapmayı kabul ettiklerinin tersini yapmıştır.

Bu yazının kapsamı nasıl kararların tümünü irdelemeye yetmeyecekse; aynı şekilde Demirel'in, kararlara ters düşen uygulamalarının tümünü burada anmaya da olanak yoktur. Gerçekte, Helsinki Konferansı, Türkiye'deki anti-demokratik uygulamalarda herhangi bir

gerilemeye yol açmamış; hatta Demirel İktidarı döneminde bu tür uygulamalar kat kat artmıştır. Özellikle, daha sonra değineceğimiz 7 ve 8. maddeler için böyledir. Ancak, kararların 10. maddesi içinde yer alan bir paragraf; Türkiye gibi anti-demokratik yasalarla dolu olan ülkeleri de şu şekilde bağlıyor:

«Katılan-Devletler, yasalarını ve tüzüklerini saptama hakkını da kapsamak üzere, egemen haklarını kullanırken, Devletler Hukukundaki hukuksal yükümlülüklerine uyarlar; bundan başka, Avrupa'daki Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın Son Senedindeki hükümleri gereğince gözönünde tutarlar ve bunları uygularlar.» ([11]) Son iki yıl içinde, Irkçı-şöven ve asimilasyoncu ve hatta bazen soykırıma kadar varan uygulamalarını Kürt halkı ve diğer azınlık halklar üzerinde giderek artıran MC Hükümeti, Belgrad toplantısında «7 ve 8. maddeleri Türkiye'de uyguladım» diyebilecek mi acaba? Ve yine Türkiye'deki demokratik güçler; «bu yükümlülüklerini neden yerine getirmiyorsun?» diye MC'yi zorladık diyebilecekler midir? Sık sık sözünü ettiğimiz 7 ve 8. maddeler'den bazı bölümler:

«7. DÜŞÜNCE, VİCDAN, DİN VE İNANÇ ÖZGÜRLÜKLERİNİ DE KAPSAMAK ÜZERE, İNSAN HAKLARINA VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERE SAYGI Katılan-Devletler, ırk, cinsiyet, dil ve din ayırımı gözetmeksizin, herkes için düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüklerini de kapsamak üzere, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterirler.

(.........)

Ülkelerinde ulusal azınlıklar bulunan Katılan-Devletler, bu azınlıklardan olan kişilere, yasa önünde eşitlik hakkı tanırlar, bu kişilere, insan haklarından ve temel özgürlüklerden etkin olarak tümüyle yararlanma olanağını sağlarlar; ve bu biçimde, bu alandaki yasal haklarını korurlar.»

«8. HALKLARIN HAKLARININ EŞİTLİĞİ VE KADERLERİNİ KENDİLERİNİN SAPTAMALARI HAKKI

(...) Halkların haklarının eşitliği ve kaderlerini kendilerinin saptamaları hakları ilkesi uyarınca, bütün halklar, dışardan bir karışma olmaksızın, istedikleri zaman ve istedikleri biçimde iç ve dış siyasal statülerini özgür olarak saptama ve siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini diledikleri gibi sürdürme hakkına her zaman sahiptirler.» ([12]) Ayrıca bu kararların, katılan-devletlerce en geniş bir şekilde basılıp dağıtılması da karar altına alındığı halde, Türkiye'de dahil, bir çok kapitalist ülkede basılıp dağıtılmadı. Sosyalist ülkelerde, örneğin Sovyetler Birliği'nde çok yüksek tirajlarla basılıp da-

ğıtılmıştır. Bu örnek de Helsinki'ye kimlerin daha çok sahip çıktıklarının önemli bir belirtisidir.

Ağustos ayı içinde Belgrad'ta yapılacak toplantı için DÜNYA BARIŞ KONSEYİ, 9-14 Şubat tarihlerinde Sofyada düzenlediği uluslararası toplantıda bir bildiri yayınlayarak, bazı ülkelerin, diğerlerine görüşlerini zorla kabul ettirmelerinin sonucu andlaşmanın imzalanmadığını hatırlatarak, kararların hayata geçirilmesi doğrultusunda herkesi etkin görev yapmaya çağırmıştır. Yine Belgrad toplantısı yaklaşırken, emperyalist kamp, sosyalist sisteme karşı şimdiden saldırılarını başlatmış, hatta toplantı yaklaştıkça bu saldırılarını giderek yoğunlaştırmaktadır. Türkiye'de, pek tabii ki bu kampın içinde. Ve yine tabiidir ki, Türkiye, bütün anti-demokratik uygulamalarına rağmen, yapısı gereği, emperyalist kampla birlikte sosyalist ülkeleri suçlayacaktır. Ki bu ülkede, en ufak hak ve özgürlüklerin kullanılmaması için MC hükümeti elinden geleni yapmıştır. Kurulduğundan bu yana, bir insanlık suçu olarak mahkum edilmiş olan faşizmi tırmandırmış; Doğu'da, jandarma baskı ve zulmünü olağanlaştırmış; Irak'tan geçmek isteyen siyasî mültecileri Irak'ta asılmak üzere geri vermiş ve bu yüzden Doğu'da sıkıyönetimsiz «sıkıyönetim» uygulamış; ders kitaplarında, eskiden de var olan ırkçı-şöven ve asimilasyoncu ögeleri daha da artırmış; Kürt halkı üzerinde jenosit (soykırım) uygulamalarına geçmiş; mezhep kışkırtıcılığını yapmış; işkenceleri had safhaya ulaştırmış; danıştay kararlarını hiçe saymış; yasal toplantılarda, silahsız kişilerin üzerine ateş açtırarak onlarca insanın ölümüne ve yüzlercesinin yaralanmalarına sebep olmuştur. Kısacası, en ufak hak ve özgürlüklerin değil yaşatılması, aksine onları boğmak için ne lazımsa yapmıştır. Helsinki Konferansı'nda, kararlaştırılan Nihaî Belge şu paragrafla sona ermektedir:

«Bu hükümlere olan inançla, katılan-Devletlerin aşağıda imzaları bulunan Yüksek temsilcileri, Konferans sonuçlarına verdikleri yüksek siyasal anlamın bilinci ile ve yukarıdaki metinlerde yer alan hükümler uyarınca davranma yolundaki kararlılıklarını belirterek, aşağıya imzalarını atmışlardır.» ([13])

Ve altındaki imzalardan biri bay Demirel'in. Yani Demirel'de diğer katılan-devletlerin temsilcileri gibi «...yukarıdaki metinlerde yer alan hükümler uyarınca davranma yolundaki kararlılığını belirterek aşağıya imzasını atmış» (Çoğulcu ifâdeyi, metnin aslından tekil'e biz dönüştürdük) Demirel'in mâsum olmadığı ortada. Ancak, O'nun mâsum olmadığını bilmek yetmez. Ve yine, «Türkiye'de sermaye sınıfının iktidarı yerine, Demokratik halk iktidarı kuruluncaya kadar bu

tür uygulamalar da sürecektir» demenin yetmeyeceği gibi..

Şimdiye kadar, Helsinki Konferansı'nda alınan kararlara yeterince sahip çıkılamadıysa, «bundan sonra da bir şey yapılamaz» demek yanlış olur. Bundan sonra da yapılabilecek; yapılması gerekli şeyler vardır: Belgrad'da yapılacak toplantı öncesi, Türkiye'de Helsinki'ye ters düşen ne varsa onu bulup ortaya çıkarmak, Dünya ve ülke kamuoyuna açıklamak gerekir. 1977 Ağustos'unda, Belgrad'da iki kampın, yani, Sosyalist Ülkelerle, Kapitalist Ülkelerin dünya kamuoyu önünde çekişeceğini unutmamalıyız.

---

(1) L. Brejnev, İlke, Cilt: 4, Sayı: 21, Eylül 1975, Sayfa: 87

(2) A. Roumiantsev, İki Dünya Sistemi Arasındaki Yarışma, Ürün, Cilt: 3, Sayı: 18, Aralık 1975, Sayfa: 64

(3) a.g.e., Sayfa: 62

(4) Mao'dan aktaran M. A. Suslov, İşçi Sınıfının Enternasyonal Öğretisi, Marksçılık-Lenincilik, Konuk Yayınları, Sayfa: 166

(5) a.g.e., Sayfa: 168

(6) Leonid Brejnev, Amacımız Barış ve Sosyalizm, Temel Yayınları Sayfa: 215

(7) a.g.e., Sayfa: 218

(8) a.g.e., Sayfa: 218

(9) Süleyman Demirel'in yaptığı konuşma için bakınız: Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı, Sorun Yayınları, Sayfa: 106-117

(10) a.g.e., sayfa: 199

(11) a.g.e., sayfa: 201

(12) a.g.e., sayfa: 198-199

(13) a.g.e., sayfa: 285

TİS Ceylanpınar Şube Başkanı Gazi Daş'la Yapılan Konuşma

Ceylanpınar, «İpek Yolu»nun güneyinde uzayan yaylanın Suriye ile paylaşıldığı yerde, tel örgülerin hemen yanında şirin bir bucak. Gelişmiş, nüfusunun çoğunluğunu işçilerin oluşturduğu canlı bir yerdir. Topraklarımızı Suriye'den ayıran tel örgü Ceylanpınar'ı güneyden çevreler. Kerpiç yapılı damların duvarlarıyla tel örgü arasında tren rayları uzanır. Raylar doğuda sınır boyunca Nusaybin'e, oradan da topraklarımızdan çıkarak Bağdat'a kadar; Batıda Karkamış'a, oradan ikiye ayrılıp biri Birecik'e diğeri ise Çobanbey sınır istasyonundan ayrılarak Halep'e ve daha güneylere uzanır. Bağdat-Halep hattında bir mototren çalışır. İki vagondan oluşan mototrenin bir vagonu Türkiye'ye, diğeri ise Suriye'ye aittir. Sınıra yakın Suriye köylerinden Halep'e gitmek isteyenler çoğunlukla Ceylanpınar sınır istasyonuna gelerek askerlerin gözetiminde mototrene binerler. Türkiye tarafındakiler de Türkiye'ye ait vagonda yolculuk ederler.

Tel örgülerin hemen öbür yakasında küçük bir köy görünür. Orası da Suriye'nin köyü. Ceylanpınar'lılar karşı köyde oturanların da Kürt olduğunu söylerler. Büyük bir çoğunluğunun Ceylanpınar'da akrabaları varmış. Zaten hangi Ceylanpınar'lıyla görüşseniz, hemen başlar: «Ben geçen yıl Rasılayn'daki (Resülayn) dayıma giderken...» Bir diğeri «Dırbési'deki (Derbesiye) amcam» diye Suriye'deki akrabalarından söz etmeye başlar. Tel örgüler ilişkilerini ve akrabalıklarını engelleyememiş. Öyle ki çoğu hâlâ sınırın öbür yakasındaki bilmem hangi tarlanın mirasçısı olduğunu söyler. Hatta toprakları olanlar da varmış.

Ceylanpınar'ın nüfusunun çoğunluğu Kürt. Araplar da var. Başka yerlerden gelip Ceylanpınar'a yerleşen —özellikle çiftlikte çalışmak için—, Ceylanpınar'lıların «Macır» dediği yabancılar da bulunur.

Bütün bu insanlar birbirleriyle kaynaşmışlar, ilişkileri kardeşçedir. Ceylanpınar'lılar hele hele yabancılara daha çok önem verirler, onları bağırlarına basarlar. Çoğu da birbirlerinin dillerini bilirler. Araplar Kürtçe, Kürtlerin de çoğunluğu Arapça bilir.

Ceylanpınar'ın birkaç kilometre doğusunda ve batısında, Üretme Çiftliği sınırlarının bittiği yerden itibaren mayın tarlaları başlar. Nice insanların canına kıyân, kollarını, bacaklarını uçuran mayınların gömülü olduğu tarlalar uzanır. Bu verimli toprakların mayınlarla heder edilmesi, her yıl ulusal gelirimizden milyonlarca hatta milyarlarca kayba neden olmaktadır. Şu anda Ceylanpınar'ın bu verimli toprakları, MAYIN BELASINDAN, 1942 yılında «Yardım Takımı»nın kurulması ve 1946 yılında Devlet Üretme Çiftliğine dönüştürülmesi ile kurtulmuştur. Bugün Devlet Üretme Çiftliği 1 Milyon 711 bin Dekar arazi üzerinde üretimini devam ettirmektedir. Önemli işçi direnişlerinin yaşandığı D. Ü. Çiftliğinde yaklaşık 5 bin işçi çalışmaktadır. Bölgedeki işçi hareketlerini de etkileyen gelişmelerin olduğu C. D. Ü. Çiftliğinde en önemli işçi eylemi 28 Mart 1972'de, sıkıyöntimin ağır koşulları altında gerçekleşti. 2150 işçinin katıldığı eylemden dolayı, işçi önderleri ve sendikacılar tutuklandılar, işkence gördüler. Bütün baskılara rağmen direniş işçilerin taleplerinin çözümü yönünde sonuçlandı. O günden bu yana önce bağımsız olan daha sonra DİSK'e katılan TİS (Toprak-Su, Tarım İşçileri Sendikası)'in çatısı altında, ekonomik, demokratik, sendikal haklar uğruna çetin bir mücadele yürütülmektedir. Bölgedeki işçi hareketlerini dolaysız etkileyen bu önemli işçi merkezinin son şanlı direnişi 4 Nisan'da oldu. Geçen sayımızda haber olarak kısaca değindiğimiz Ceylanpınar işçilerinin 4 Nisan Direnişi ile ilgili olarak bir arkadaşımızın TİS TİS Ceylanpınar Şube Başkanı Gazi DAŞ'la yaptığımız konuşmayı yayınlıyoruz.

M. Akagündüz — **Bize Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği konusunda kısaca bilgi verebilir misiniz?**

Gazi DAŞ — C.D.Ü. Çiftliği, 1942 yılınra «Yardım Takımı» biçiminde kuruldu Giderek «Yardım Takımı genişletildi. Ancak 1946 yılına kadar çalışmalar «Yardım Takımı» olarak sürdürüldü. 1946 yılından itibaren Devlet Üretme Çiftliği haline getirilerek, işletme genişletildi. Bugün çiftlik 1 Milyon 711 bin dekar arazi alanına sahiptir. C.D.Ü. Çiftliği gerek arazisi, gerekse üretim kapasitesi itibariyle dünyanın sayılı üretme çiftlikleri arasındadır.

Çiftlik üç ana işletme bölümü halinde çalışmaktadır. Bunlar,

1 — Pınar işletmesi

2 — Gümüşsuyu işletmesi

3 — Beyazkule işletmeleridir.

Her işletme çok yönlü üretimde bulunmaktadır. Çiftlikte, üretim modern teknik araçlarla yapılmaktadır. Üretim malları, çok yönlü üretime bağlı olarak çeşitlidir. Tahıl tarımı, Bağcılık, Sebzecilik ve Meyvecilik, Hayvancılık alanlarında üretimde bulunulur. Kuru ve sulu ziraat şekillerinin uygulandığı çiftlikte, üretimin yapıldığı alanlarda, ürünlerin tümü üretilmektedir.

İşletmenin ilk açıldığı 1942 yılında 150-200 personel çalışıyordu. İş kapasitesinin genişlemesine paralel olarak, işçi sayısında da artış oldu. Bugün 3500-4000 işçi çalışmaktadır. Çiftlikte çalışanlarla ilgili statüko uygulanmaktadır.

Bunlar:

1 — Sayıları 400'e varan Emekli Sandığına bağlı kadrolu personeller.

2 — Sayıları 600'e varan Sosyal sigortalara üye işçi,

3 — Sigortasız ve kadrosuz işçiler. Bunların herhangi bir sosyal güvenceleri de yoktur. Çiftlikte 2650 kadrolu işçi çalıştığı halde bunların büyük çoğunluğu sosyal güvencesizdirler. Bu durum sendikal mücadelemizde önemli bir hedeftir. Konuyla ilgili önemli gelişmeler de kaydetmiş bulunuyoruz.

M. Akagündüz — **Devlet Üretme Çiftliğinde sendikal mücadeleyle ilgili gelişmeleri özetler misiniz?**

Gazi DAŞ — Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliğinde sendikal mücadelemizin kökeni 1964 yılına kadar uzanır. İşçiler 1964 yılına kadar herhangi bir sendikadan yoksundular. İlk olarak Türk-İş'e bağlı Tarım-İş Sendikası kuruldu. 1969 yılına kadar mücadelemiz bu sendikanın çatısı altında devam etti. Bundan sonra ekonomik, demokratik, sendikal haklarımız uğrunda ciddi bir çaba göstermeyen Tarım-İş'ten ayrılarak, bağımsız olan TİS'e katıldık. 1969 yılından 1976 yılının haziran ayına kadar mücadelemiz bağımsız olan TİS'te sürdü. 1976 Haziran ayında TİS kongre kararıyla, -bizim de benimsediğimiz- DİSK'e katıldı. Sendikamızın DİSK'e katılmasıyla mücadelemiz daha da boyutlanmıştır. DİSK'in ve sendikamızın genel prensiplerine bağlı olarak mücadelemiz en çetin şekilde devam edecektir. Şu anda işyeri toplu sözleşme yetkisi, türlü oyunlara rağmen sendikamız TİS'e aittir. Sendikamızın 2500'ün üstünde üyesi bulunmaktadır. Özel-

likle son 4 Nisan Direnişimiz bizi daha da güçlendirdi. Sayıları ikiyüzü geçmeyen işçiyi örgütleyen Tarım-İş ve Hak Tarım-İş sendikamız karşısında yeniden bir gerileme içine girdiler. Zaten gelişmeleri de mümkün değildir. Çünkü işçi sınıfımızın ve ezilen-sömürülen kitlelerin yükselen mücadelesi ve artan gücü karşısında ilerleme kaydetmelerini düşünmek de mümkün değildir. Hele sınıf sendikacılığı yapmayan sendikalar kendilerini işverenin uydusu olmaktan kurtaramazlar. Sendikamızın güçlenmesi, işçi kitlelerini sarmasının temel nedenleri kendi dışındaki güçlerle olumlu ilişkiler geliştirerek dayanışmalarını sağlamak, kararlı bir şekilde sınıf sendikacılığını yürüterek tabanı söz ve karar sahibi haline getirmek olmuştur.

Sendikamızın güçlü bir işçi desteğine sahip olması şu nedenlere dayanır: Sendikamızın, tabanın söz ve karar sahibi olduğu ilkesi işletilerek yarattığı şanlı 28 Mart 1972 eylemi, DİSK genel eylemleri, 16 Eylül DGM direnişi ve en son 4 Nisan direnişinin önemli payı olmuştur. Sendikamızı güçlendiren ve işyerinde mücadelenin birlikteliğini getiren bu eylemler nasıl olmuştur, kısaca bunlara bir göz atalım.

Mart-1972'de toplu sözleşme dönemine girildi. Yapılan görüşmeler sonucu uyuşmazlık doğdu. Bunun üzerine sendikamız TİS önderliğinde demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, bölgede ağır ırkçı-şoven, asimilasyoncu baskıların sürdüğü bir dönemde uyuşmazlıktan doğan hak grevi 28 Mart 1972'de gerçekleşti. Tarım-iş sendikasının iki yüze yakın üyesiyle bu direnişimizi kırma çabaları, işyerinde sendikal alanda verilen mücadelede Tarım-İş için bir ihanet belgesi haline geldi. Tarım-İş tüm gücüyle işverenin yanında yer aldı. Ancak grev devam etti. Bu direnişten dolayı TİS'in o dönemdeki yöneticileri ve 24 işçi lideri tutuklanarak, mahkemelerde yargılandılar. Ancak daha sonra beraat ettiler. Bu ilk direniş hem Tarım-İş sendikasının gerçek amaçlarını sergiledi, onun işveren yanlılığını ortaya koydu, hem de sendikamızın kitle gücünü oluşturdu.

28 Mart direnişinden sonra aralıklı bazı eylemler olmuştur. En önemlisi, 16 Eylül'de, gerçekten siyasi özü de olan DGM'lere karşı verilen mücadele olmuştur. 2400 işçimiz iki gün işi bırakarak, DGM'lerin çıkarılmaması yönünde mücadele etmiştir. Bu mücadelemiz de yine birlik anlayışı içinde gerçekleşmiştir. Bu direniş sırasında sendikamız Genel Yönetim Kurulu üyesi Vural Uzgözcü, daha önce aktif sendikal faaliyetlerinden dolayı işten atılan üyemiz Mustafa Akagündüz ve ben göz altına alındık. Baskılar yapıldıysa da işçiler direnişi kararlı bir şekilde devam ettirdiler. İşte bütün bu gelişmeler sen-

dikamızı güçlendirmiştir. Özellikle son 4 Nisan Direnişimiz gelişmemizi pekiştirmiştir.

M. Akagündüz — **Gerçekten belirttiğiniz ölçüler içinde önemli bir etkisi olan 4 Nisan Direnişi, bu direnişi hazırlayan durum ve direnişin oluş koşulları hakkında bilgi verebilir misiniz?**

Gazi DAŞ — Çiftlikte çalışan işçiler toplu sözleşme hükümleri çiğnenerek bir saat fazlasıyla, 9 saat çalıştırılmak istenmişti. Durum önce yazılı olarak ilgililere bildirildi. Çiftlik Müdürlüğü ile aramızdaki yazışmalar soruna fiili bir çözüm getirmeyince işçiler 4 Nisan'da bir saat fazla çalışmama yönünde direnişe geçtiler. Sorunlarımızın çözümünde, MHP yanlısı olduğu sanılan D. Ü. Çiftliği Mümtaz Koçak'ın sekter tutumları işlerimizi karmaşıklaştırdı. 4 Nisanda direnişe ilk olarak sulu ziraat bölümüne bağlı 260 işçi katıldı. Traktör şubesine bağlı işçiler ise 8 saatten sonra işi bırakarak çalışmıyorlardı. Ancak işveren toplu sözleşmeden doğan servis araçlarını vermiyordu. İşçiler yılmadılar, 30-35 kilometrelik yolu ilk iki gün yürüyerek çiftliğe gidip, geldiler. İşveren durumunda bulunan MHP eğilimli Mümtaz Koçak işçilerin bu kararlılığını gördükçe hırçınlaşıyordu. Hırçınlığı ise korku doluydu. İki günden sonra yasalara aykırı olarak araçlar verilmemeye devam edilince, sendikamız özel vasıtalar kiralayarak işçilerin servis ihtiyaçlarını gidermeye çalıştı. Direnişimizin gün geçtikçe güçlenmesi ve işçilerin birlik, mücadele, dayanışma azimleri sonucu, olaya D. Ü. Çiftlikleri Genel Müdürü Ali İhsan Akın'da müdahale etti. Tüm baskılara ve sarı Tarım-İş ile Hak Tarım-İş sendikalarının işveren yanında yer almalarına rağmen direnişimiz amacından saptırılamadı. Ancak baskılar aralıksız sürdürüldü 12 Nisanda 130 işçi yasalara aykırı olarak işten atıldı. 130 işçinin işten atılmasıyla birlikte, protesto, ve atılan işçilerle dayanışma amacıyla işçiler sürekli direnişe geçtiler. Baskıların giderek artmasına rağmen direniş tavizsiz devam etti. Olumlu tüm girişimler işverence reddediliyordu.

Diğer ünitelerde çalışan 2 bin 5 yüzün üzerinde işçi kendi aralarında toplanarak, direnişteki arkadaşlarıyla dayanışma amacıyla direnişe katılma kararları aldılar. Bu durumdan işveren daha da rahatsız oldu. Artık olaya Ankara'dan gelen D. Ü. Çiftlikleri Genel Müdür Yardımcısı Mahmut Atalay el koydu.

17 Nisan gece saat 00.3'e kadar sendika şube yöneticileriyle, D. Ü. Çiftlikleri Gn.Md.Yrd. Mahmut Atalay arasında, Belediye Baş-

kanı, Jandarma Birlik Komutanı ve bucak Müdürünün aracılığıyla sürdürülen görüşmeler sonucu, işçilerin direnişten doğan tüm istekleri eksiksiz kabul edildi ve taraflarca bir protokol imzalanarak anlaşma sağlandı. İsteklerin kabulüyle birlikte işçiler 18 Nisan'da normal iş başı yaptılar.

M. Akagündüz — **Direnişiniz sonucu imzalanan protokol gereğince kazanımlarınız neler oldu?**

Gazi Daş — Sözleşme kapsamında bulunan yasal sekiz saatlik günlük çalışma süresi kabul edildi. Bu süreden fazla yapılacak çalışmalar, fazla mesai ücretine tabi tutulacaktır. Daha önce iki ay, günde birer saat eksik çalıştırılmak suretiyle borçlandırılmak istenen işçiler, eksik çalışmalarından dolayı borçlu sayılmayacaklardır. Direnişten dolayı hiçbir disiplin koğuşturması yapılmayacaktır. Hiçbir işçiye gündelik kesimi ya da iş akdinin feshi uygulanmayacaktır. Direniş dolayısiyle işten atılan işçiler işe geri alınacaklardır. Protokole konulan bu hüküm gereğince işten atılan işçiler diğer işçilerle birlikte işbaşı yapmışlardır.

M. Akagündüz — **Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliğinde oluşan işçi hareketlerinin çevrede ve genel olarak bölgedeki etkileri nasıl olmaktadır?**

Gazi DAŞ — Bilindiği gibi bölgemizdeki geri bıraktırılmışlık çok katmerlidir. Yeraltı ve yerüstü zenginliklerimizin tümü acımasızca sömürülmektedir. Örneğin Batman'da Raman Dağında çıkan petrol, İskenderun'a akıtılarak orada işlenmektedir. Bu durum ister istemez bölgede işçi sınıfının nicel gelişimini direkt etkilemektedir. Yine belirttiğim durum sonucu bölgemizde sanayi alanında herhangi bir gelişme yoktur. Yine bölgede toprak alanındaki mülkiyet ve işletim genellikle feodal etki altındadır. Toprakların büyük kısmı hâlâ ağaların nüfuzu altındadır. Ağaların topraklarını makinelerle işletmesiyle, diğer bir deyişle yavaş da olsa toprakta makineleşmenin başlamasıyla birlikte, köylülerin yoksullaşması ve işsizlik artmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak yoksul köylülerin, ağalara karşı toprak mücadeleleri de görülmektedir. Bütün gelişmelere bağlı olarak büyük çoğunluğu topraktan kopma olan D. Ü. Çiftliğindeki işçilerin bu kararlı mücadeleleri köylüleri de etkilemektedir. Biz bunun sonuçlarını pratikte görmekteyiz. Örneğin köylüler yer yer «Ah bizim de bir sendi-

kamız olsa, şu zılgıtın (ağanın) zulmünden kurtulsak» biçiminde etkilenmişliklerini ifade etmektedirler. Köylüler toprak alanındaki mücadelede demokratik örgütleme biçimini bilemedikleri için somut olarak gördükleri sendikayı örnek almaktadırlar. Yine bu direnişlerle işçi sınıfının mücadelede sonuna kadar en kararlı sınıf olduğu pratikte somutlanmaktadır. İşte bütün bunlar mücadelemizin etki alanının gerek dar çevrede, gerekse bölgede geniş olduğunu göstermektedir.

M. Akagündüz — **Direnişlerin önemi ve etki alanları belirttiğiniz gibi geniştir. Zaten sermayedarların ve onlarla birlikte büyük toprak sahiplerinin tarım işçileri üzerinde bu kadar baskı yapmalarının nedenleri vardır. Onlar tarım iş kolundaki Devrimci Sendikalardan özellikle ürküyorlar. Uyanıp devrimci mücadeleye katılacak tarım işçilerinin sanayi işçileriyle yoksul köylülük arasında bağ ve birlik kurulmasındaki rolünü biliyorlar. Bu birlikteliğin kurulmasını engellemek için elden gelen bütün çabaları sarfederler. Ancak bütün baskılar, işçilerin birliği ile her defasında aşılacaktır.**

Direnişinizde sizlerle dayanışma nasıl oldu. Bu konuda bize kısa bir açıklamada bulunabilir misiniz?

Gazi DAŞ — Bu direnişimizde tüm DİSK'li işçilerden ve kardeş sendikalardan dayanışma mesaj ve telgrafları aldık. Devrimci - demokratik kuruluşlar dayanışmalarını ilettiler.

Nasıl ki, Profilo direnişinde, direnişçi yiğit işçi kardeşlermizle yüreklerimiz bir çarpıyorduysa, bu direnişimizde de gördük ki, onların yürekleri de bizimle çarpmaktadır. Bu mücadelemiz bizi işçi sınıfının birliği yolunda biraz daha bilendirmiştir. Direnişimiz Türkiye işçi sınıfı hareketinin bir parçasıdır. Yine bu direnişimizde, «kurtuluşun işçi sınıfının mücadelesi yolunda» olduğuna inanan Ceylanpınar'lı gençlerin büyük desteğini ve yardımlarını gördük.

Ceylanpınar halkı mücadelemizi alkışladı. Bu direnişimizle işçi sınıfının kararlılığı bir kere daha somutlandı. Tüm baskılara karşı da.. 1974 Viranşehir'de yirmi sırt hamalının katline nasıl en sert şekilde tepki gösterildiyse, bölgedeki tüm ırkçı-şoven, asimilasyoncu baskı ve jenosid uygulamalara karşı yürütülen mücadele diğer ezilen-sömürülen yığınlarla birlikteliğimizi oluşturarak, sağlamlaştırmıştır.

M. Akagündüz — **Dergimiz yoluyla okuyucularımıza iletmek istediğiniz bir sorun var mıdır?**

Gazi DAŞ — Bu direnişimizde bize maddî ve manevî her türlü katkılarıyla dayanışmada bulunan tüm ilerici, demokrat ve devrimci kişi ve kuruluşlara ve derginize tüm işçiler adına teşekkür ederim.

sanat-edebiyat

Masıyê Reş ê Pıçûk

DERHEQÊ NIVİSKARÊ VÊ ÇİROKÊ DA (1)

Niviskarê vê çiroka xweş, Semed Behrengi, dı sala 1939'an da lı İranê, lı bajarê Tebrizê hate dunê. Wi yanzdeh sal, lı Azerbaycana İranê gund bı gund gerıya û mamosteti kır. Dı dema mamostetıyê da ji xwendın jı dest berneda. Lı ser rewşa gelê xwe yê cıvati û abori da hûr hûr nıhêri. Jı vije ûfolqlora gelê xwe berhevok çêkırın û çirok nıvisandın. Karbıdestên kewnare yên İranê, çirokên vi nıviskarê mezın û şoreşger tırsıya û ew jı ortê rakır. Dı sala 1968'an da lı Qıraxê çemê Erez mırıyê wi hate ditınê. Karbıdestên faşist gotın «Behrengi bı xwe avê da xenıqıye. Lê belê, kesi bı gotına wan baweri nekır. İro lı gundên Azerbaycanê gava gundiyan navê Behrengi anin ser zımanê xwe, usa dıbêjın: «Rebeno Behrengiyo, dı bostek av da xenıqi çû..» Û bı vi awayi lı ser karbıdestan dıkenın.

Behrengi, bı van çirokên ku bo zarokan nıvisandıbû çawa lı dıji zulmê cıyê xwe gırtıbû, bı mırınek han ji xuya dıke. Karbıdestên zordest Behrengi dane kuştın, lê nekarine ku çirokên wi jı dılê gelê wi derxının. **Mesıyê Reş ê Pıçûk** hatıye wergerandın bı gelek zımanên dunê û lı İtalyê ji şabaşa zêr kar kırıye. Jı nav pırtûkên Behrengi ku bo zarokan nıvisandıbûn, **Masıyê Reş ê Pıçûk; Xoxek-Hezar Xox; Kevokvanê Keçelok; Qıjıkan; Pıtıka Ku Dıpeyive** gelek bı nav û dengın.

Em gelek serfınyazın ku me ev çiroka rındık wergerandıye zımanê Kurdi.

İhsan Aksoy

---

(1) Samed Behrengi'nin «Küçük Kara Balık» adlı çocuk hikâyesinin Kürtçeye yapılan bu çevirisi, Cem Yayınları arasında çıkan Türkçesinin aynı olduğu ve kolayca bulunabileceği için Türkçesini birlikte yayınlamadık.

Masıyê Reş ê Pıçûk

Şeva çılê zıvıstanê bû. Pireka masi, deh-donzdeh hezar zar û nebyên xwe koma dora xwe kırıbû û ji wan ra çironek dıgot:

— Waxteki masıyek reş ê pıçûk hebû. Ev masıyê reş ê pıçûk, tev lı dıya xwe dı newalek pıçûk da dıjiya ku avên vê newalê jı nav lat û zınaran dıherıki dahat. Cıyê wan dı bın zınareki reş û kevzegırti da bû. Vi masıyê reş û pıçûk tım hêvi dıkır ku ronahıya hivê cıyê wan ronak bıke. Dıgot: 'Qe nebe, bıla careki ronak bıke'. Masıyê pıçûk û dayıka wi, jı sıbê heya êvarê dı nav vê avê da sobayi dıkırın û carna jı tevi masıyên dın dıbûn, dı vê ava tenık da dıçûn û dahatın. Masıyê reş ê pıçûk delalıya dıya xwe bû. Dı nav deh hezaran hêkên ku dıya wi dani bû, jê tenê ew mabû.

Pır mıxabın ku dı van rojên paşin da masıyê reş ê pıçûk ketıbû nav ramanên kûr. Canê wi ne dıxwest ku xeberde ji.

Dayıka masi bêkêfıya çêlê xwe fam kırıbû û gelek ber wi dıket. Gelo çıyê masıyê pıçûk hebû? Nebe ku ew nexweşbe? Ax, masıyê pıçûk zûtırkê pak bıbûya, zûtırkê nexweşi jı ser xwe bavıta.. Dayıka masi bı xwe û xwe usa dıfıkıri.

Lê çı heye ku masıyê reş ê pıçûk nexweş ne bû. Derdeki wi yê dın hebû.

Rojeki, sıbê da zû, hin ku roj derneketıbû, masıyê reş ê pıçûk dıya xwe hışyar kır:

«Dayka delal, ger az bı te ra xeberdım.»

Dıya wi nivxewi û bê hış:

«Leza te çıye, kurê mın ê delal?» gotê. «Hın em derneketıne gera sıbê. Em paşê xeberdın.»

«Na dayê. Ez êdi gerên han naxwazım. Ez ê lêxım jı van dera herım.»

«Çawa? Tu ê bıçi?»

«Belê dayê. Ez dıxwazım zûtırkê bıçım.»

«Vê sıbê zû tu ê kuda bıçi lawê mın?»

Masıyê reş ê pıçûk carê xıstıbû serê xwe:

«Dıxwazım dawiya vê newalê bıbinım, dayê» got wi. «Ev çend meh ın ku ev pırs dı bira mın da ye. Gere ez cıyê ku ev newal xılas

dıbe hinbım. Heya iro mın jı vê pırsê ra bersivek ne dit. Şevan xwe nakeve çavê mın. Her tım vıya dıfıkırım. Dayê, êdi mın bıryara xwe daye, ez ê bıçım û newal lı kuderê xılas dıbe hinbım. Lı wır çı hene, lı cıyê dınê çı hene, ez dıxwazım bıbinım û hinbım..»

Ser van gotınan dıya wi bı jan kenıya.

Got, «lawe mın, gava ez ji mina te pıçûk bûm ramanên usa bira mın dıketın. Lê ew newal bê ser û bê bın e. Tıştê ku tu dıbini hemû usa ye. Ev newal tım dıçe û dıçe, qet lı cıyeki xılas nabe.»

Masıyê reş ê pıçûk gava ev gotınên han bıhistın:

«Çawa dıbe, dayıka delal,» got. «Her tışt bı seri û bı bıni ye. Wek roje, şevê, mehê, salê ku paşıya wan heye.»

Dıya wi bı hêrs pırsa wi bıri; got:

«Jı laşê xwe mezıntır pırsan meke! Nuha rabe em derkevın gerê. Bılcımiyê meke!»

Masıyê reş ê pıçûk lı ber dıya xwe sekıni; got:

«Na dayê. Mı got ku dı nav vê newalê da jı çûyin û hatınê êdi bêzar bûme. Weki dın dunê da çı hene, çı dıbın, dıxwazım bıbinım. Dıbe ku nuha tu dıkevi şıkê û dıbê 'gelo kê ev fıkrên usa bı ber kurê mın ê pıçûk xıstıye?' Viya baş bızanbe ku ev gelek waxt e, ez lı ser fıkrên han dıfıkırım, serê xwe da dıbım, tinım. Lê belê, jı masıyên dın ji gelek tışt hinbûm. Ango ew masıyên pir ku bona rewşa xwe dıgirın, jıyinê tıştek wala dıbinın, lı ser wê gelek fıkırim. Tu ji baş dızani ku masıyên pir her tım jı tışteki ne razine, bêzar ın, kuzekuz ın. Ma jıyin, jı sıbê heya êvarê dı nav vê ava teng da çûyin û hatın e, hemû ev e? Ma heya mırınê em ê ûsa bıkın? An dı vê cihanê da jıyinek dın ji heye? Ev e, ez dıxwazım viya hinbım.»

Dıya wi bı lez û tırs dengê xwe bılındkır:

«Kuro ma tu din bûyi? Kâinat kâinat dıbêji, ev çıye? Kâinata te, derdorê ku tu nav da dıji ev e! Jin ji evê ku em dıjin û tên.»

Vê gavê masıyek gıregır sobayi kır û ber bı wan va hat. Jı dayıka masi ra got:

«Xêre cinarê, tu û kurê xwe çıma lecdıkın? Usa xuyaye ku vê sıbê niyeta we tune hûn derkevın gerê.»

Mak masi, bı gazın derket ber cıyê xwe:

«Ax,» got, «mın ê ev rojên han ji bıdiyana? Ev çı dınyake paşope ye. Lê nanêri, êdi zarokên qasi çar tılıya dıxwazın rê şani dıya xwe bıkın.»

«Çawa?»

«Ka ew pıçûkê mın heye, wi dest pê kırıye dıbêje ez ê illahim

bıçım dınyayê bıbinım. Sıbê vır da goştê serê mın xwarıye. Jı laşê xwe mezıntır pırsan dıke.»

Masıyê cinar, gava ku ew gotın bıhistın, vegeri masıyê reş ê pıçûk û rûyê xwe tırş kır:

«Kuro bınêre! Jı kıngê da tu ketıyi nav zana û filozofan, erê? Çawa dıbe ku me ew tışt famnekırıye?»

«Xanıma cinar, nızanım tu çıma behsa zana û filozofan dıki. Tıştê ku ez dızanım, ew gerê her roji êdi bıhna mın teng dıke. Ez nıkarım jıyinek bı vi awayi bajom. Ez naxwazım bı salan şunda ji wek masıyek bom bıminım, kalbım û bımrım.»

Masıya cinar, metelmayi:

«Tu çı tehri xeberdıdi?»

Dıya wi kelogırі:

«Tu caran ne dıhate bira mın ku kurê mın ê delal rojeki lı ber mın bısekıne û rûberi mın be. Yeqın, yek heye ku pırsên han bı ber wi dıxe.. Carê mın bızanbıya ku ew kêye!»

Masıya cinar xuzi guhê mak masi bû û bı dengeki nızm gotê:

«Lê xuşkê, çıma avkisıkê xelxelek nayê bira te?.»

Ha, te rınd ani bira mın, cinar,» got mak masi. «Gotına te ye. Ewi tım nêzıki kurê mın dıbû. Xwedê bela wi bıde!» .

Kıngê masıyê reş ê pıçûk van pırsana bıhist gelek bı hêrs ket:

«Lê dayê,» got, «usa xeber mede, ew hevalê mın bû.»

Dıya wi bı tırane, jê pırsi:

«Heya nuha caran kesi diye ku masıyek û avkisıkek jı hevra hevalti bıkın?»

Masıyê reş ê pıçîk ji dengê xwe bılındkır:

«Mın ji ne bıhıstıye ku masıyek û avkisıkek jı hevra bûne dujmın. Lê her usa ji mın bir nekırıye ku we dıxwast wi bıxenıqinın.»

Masıya cinar, kıngê ew bıhıst, got:

«Nuha dora vê meselê nin e. Ew mesele dı rojên çûyi da ma.»

Masıyê reş ê pıçûk lı ber wan sekıni:

«We behsa rojên çûyi kır.»

Vê care masıya cinar bı hêrs:

«Xwazi me ev dı waxtê da bıkuşta, gelek baş dıbû. Nuha ew derdorê xwe çawa jardadayi dıke, em vê yekê baş dızanın.»

Masıyê reş ê pıçûk gotê:

«Herweki usa ne, hewce ye hûn mın ji bıkujın. Lewre ez ji fıkrên nuh lı derdorê xwe bela dıkım.»

Masıya cinar, bı vê gotınê gelek bı hêrs ket. Got:

«Hay lolo! Bı mın maye, ez tıştên han xeberdıdım?»

Masıyên dın ji bı xeberdana wan hesıyan û nêzıki wan bûn. Xeberdana masıyê pıçûk ew ji bı hêrs xıstın.

Masıyek pir, bı dengeki zerp; tevlı xeberdanê bû:

«Ma tu usa zani ku guneyê me bı te tê?»

Masıyek dın gotê:

«Gere guhê viya rınd bê kışandın.»

Dıya wi, gava ew gotın bıhistın, qirıya:

«Rêya xwe da bıçın, kurê mın acız mekın!»

«Lı mın bınêre, Xatûn,» got, jı nav wan yeki. «Te çawa zarokê xwe baş terbiye nekırıye, hewce ye ku tu cazayê wi ji bıkşini.»

Masıyek cinar, lewt lewt kır:

«Heya iro mı bı kê ra cinarti kırıye, xebera mın tunebûye.. Bawerbın, gelek şerm dıkım ez. Hin ku em neketına rewşeke xıraptır, em vi bırevinın cem avkisık.»

Gava ku hemû masıyan êrışi ser masıyê reş ê puçûk kırın ku wi bıgrın, hevalên wi yên pıçûk dora wi gırtın û ew jı tehlûkê xılas kırın.

Dıya wi bı destê xwe rûyê xwe gırtıbû û dıgriya.

«Way lı mınê! Ev çıbûn hatın serê mın! Kurê mın jı dest dıçe. Nuha ez ê çı bıkım?»

Masıyê reş ê pıçûk jê ra got:

«Bı dû mın megire, dayê. Tu ku dıgiri lı rewşa evan masıyê pir bıgire!»

Masıyek qiriya ser wi:

«Zımanê xwe dırêji me meke, hılçık!»

Masıyek dın, got:

«Gava rojeki bıxwazi şunda weri, wê gavê tu dıbıni dı ser te da çı tê.»

Yê sısêyan; usa lê dengkır:

«Evana xewnerojên xortanıyê ne, lao were meçe.»

Yê çaran jê pırsi:

«Lı vır çıyê te kêmbû ku?»

Yê pêncan:

«Dev jê berde kurê mın; jinek dın tune lı dınyê.»

Yê şeşan; şiret lê kırın:

«Ger hışê xwe hıldi serê xwe û lı vır bımıni, tu ê rojeki hemû xeletiyên xwe famki.»

Yeki heftan, usa got:

«Em ê bira te bıkın.»

Dıya wi dengê xwe berda û giriya û lı ber wi geriya:

«Kurê mın, meçe, çı dıbi! Guneyê te bı mın nayê?»

Gotınek masıyê reş ê pıçûk jı wan ra ne mabû. Çend hevalên wi, ew heya ser çırê derbas kırın.

Gava jı wan veqetıya, got:

«Hevalino, de xatırê we, mın bir nekın.»

«Em çawa dıkarın te bir bıkın?» gotın hevalên wi. «Te çavên me vekırın. Te tıştên usa hini me kır ku em heya iro lı ser ne fıkıribûn. Bı kêfxweşi bımine, hevalê me yê baqıl û bêtırs!»

Dawi Heye

Berivan

HEVAL

Ser çıyan, bınê dolan
Car pêyxwas, car bı solan
Dıçe dû pek û mihan
Berivan

Meşk lı ser pıştê bû teng
Dest da Beroş û kuleng
Bı kırasên rengareng
Berivan

Pez û mihên xwe dıdot
Rêyan da lawje dıgot
Bı hevra dıçûn cot-cot
Berivan

Berivan

Dağ başlarında, uçurum diplerinde
Kimi zaman yalınayak, kimi zaman postallarla
Gider keçilerin, koyunların ardından
Berivan

Sırtında daralan tuluk
Elinde bakraçlar, kovalar
Rengârenk giysileriyle
Berivan

Koyun ve keçilerini sağardı
Yollarda türkü söylerdi
Yanyana çift-çift giderlerdi
Berivan

Lorık

HEVAL

Zarok radıza dergûşê da
Dergûş hat û çû vır-wê da
De tu zû bıraze, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Şev gelek kurt ın, ên havinê
Hawêr bûye germ, tav û tine,
De tu zû bıraze, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Şev şevên tari, zıvıstan e
Şev dırêj ın, roj çı ne mane
Te tu zû bıraze, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Şev şevên cındi, ên bıharê
Av dıkêşe ser çıklên darê
De tu zû bıraze, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Şev şevên hinuk, xweş payiz e
Pıçûk bıla dergûşê da bıraze
De çavên xwe bıde hev, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Xwelıya bıni buye tere
Dayıkê ka were bınhêre
De tu zû bıraze, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Zarok dıgire, gıran nexweş e
Neşêt bıraze, tım xulmaş e
De tu zû bıraze şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Daykê were, pıtık bırçi ye
Mêjva qet tıştek ne xwarıye
De tu zû bıraze, şev bori
Lori lori lori, ez gori!

Ninni

Çocuk beşikte uyuyor
Beşik bir gidip bir geliyor
Hadi çabuk uyu, gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!

Kısadır yaz geceleri
Dörtbir yan ateş gibi
Hadi çabuk uyu gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!
Geceler karanlık, mevsim kış
Geceler uzun, gün kalmamış
Hadi çabuk uyu, gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!

İşte tatlı bahar geceleri
Su yürüyor ağaç dallarına
Hadi çabuk uyu, gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!

Ve serin sonbahar geceleri
Küçük beşiğinde uyusun
Gece bitiyor, hadi gözlerini yum
Ninni ninni ninni, bebeğim!

Islanmış altındaki toprak
Annesi, gel bir bak
Hadi çabuk uyu, gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!

Bebek ağlıyor, ağır hasta
Ağrılar işte, uyumuyorsa
Hadi çabuk uyu, gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!

Annesi gel, bebek acıkmış
Çoktandır bir şey yememiş
Hadi çabuk uyu, gece bitiyor
Ninni ninni ninni, bebeğim!

olaylar - yorumlar

Günaydın Gazetesi ve Halkı Kandırma Sanatı

Burjuva basını beyin yıkama sanatında ustadır. Büyük tirajlı burjuva basınının kitleleri uyutmak, ceviz kabuğu doldurmayan şeylerle oyalamak, ekonomik ve politik sorunlardan uzaklaştırmak, yozlaştırmak ve burjuvazinin çıkarları yönünde şartlandırmak için kullandıkları yöntemler iyi bilinir.

Günaydın ve Hürriyet gibi büyük tirajlı gazeteler, kendilerini kitlelere tarafsız diye yutturmaya çalışırlar! Ama Türkiye basınında bir tekel kuran ve yıllar geçtikçe de egemenliklerini güçlendiren bu gazeteler, tekelci burjuvazinin çıkarlarına en iyi hizmet eden, emperyalizme bağımlı, halkın çıkarlarına düşman basının başlıca odaklarıdır.

Bu gazeteler, gereği gibi aydınlanmamış, iyi bir eğitimden geçme olanağı bulamamış geniş halk kitlelerini daha uyutmak, şartlandırmak için elden geleni yaparlar. Sayfalarını cinayet haberleri, aile trajedileri, çıplak kadın resimleri süsler. Okuyucu bu tür olaylara, resimlere bakarak oyalanır; dikkati ekonomik, politik sorunlardan uzaklaşır. Bu gazeteler yoksul halkı soyarak, onların sırtından milyonlarına milyon katarak yine bu yoksul halkı hakları, özgürlükleri için mücadeleden uzaklaştırır; fındık kabuğu doldurmayan haber ve yazıların içine, ustaca halk düşmanı bir propagandayı sokuştururlar.

12 Mart öncesinde Hürriyet, Günaydın gibi gazetelerin kitleleri kandırmak, zulüm ve sömürü yönetiminden yana kamuoyu oluşturmak için nasıl büyük çabalar harcadıklarını herkes iyi hatırlar. Karakollarda, kontr-gerilla merkezlerinde yapılan işkencelerden, faşist beslemelerin birbirini izleyen cinayetlerinden tek kelime söz etmezken; sayfalarında, çoğu işkenceden geçmiş ilerici, devrimci gençlerin, işçi ve aydınların resimlerini boy boy basarak, onları «anarşist» diye ilan ederek kitlelerde korku ve sol düşmanlığını pompaladılar. Sermaye sınıfının emrindeki iç ve dış örgütlerin planlarına uygun olarak sayfalarını düzmece haberlerle, yalanlarla süslediler. «Solcular Boğaz Köprüsünü havaya uçuracaklardı!», «Solcular Kültür Sarayını yaktılar!», «Solcular Marmara Gemisini batırdılar!» gibi.. Alçakça bir şekilde devrimci ve de-

mokrat güçlere yüklenmek istenen bu tür olay ve tertiplerin, yalanların içyüzü sonradan anlaşılmıştır. Anlaşılmıştır ama, ne Günaydın'ın, ne Hürriyet'in ne de diğer gerici basının, basın ahlâkı adına bu haberlerden yüzünün kızarması beklenemez. Onların işi budur; sömürüye ve zorbalığa dayanan burjuva düzenini savunan burjuva basını da kaçınılmaz olarak halkı aldatmağa, onun beynini yıkamaya çalışacaktır.

Bazı dönemlerde bu basın yalan kampanyasına hız veriyor. Kamuoyunu heyecanlandırıcı düzmece haberler, resimler yayınlıyor. 12 Mart öncesinde olduğu gibi 5 Haziran seçimlerine gidilen şu günlerde de Günaydın ve benzeri gazetelerin bu yolda çabalarını yoğunlaştırdıkları görülüyor. 1 Mayıs olaylarını, «Maocu hainler işçi mitingine saldırdı, kana buladı» diye veren ve böylece, olayların tüm sorumluluğunu, burjuvazinin günümüzde salt bozguncu bir hareket olarak yararlandığı maocuların üstüne yükleyip asıl faşist tertibi gizlemeye çalışan, diğer yandan da olayları iki sol grubun çatışması gibi göstermeye kalkışan Günaydın, 11 Mayıs tarihli sayısında da bir başka sansasyon haberi yayınladı: «Direkten bayrağımızı indirip parçaladılar!» Şöyle yazıyor bu gazete:

«Batman lisesi'nin üç öğrencisi, indirip parçaladıkları Türk bayrağı yerine Barzani'nin bayrağını çekti. Siirt'in Batman ilçesindeki çirkin olayda, aldatılmış üç zavallı genç, daha sonra öfkeyle sınıfa girip Atatürk'ün fotoğrafını da parça parça ederek çöp kutusuna attılar. Durumu haber alan güvenlik kuvvetleri okulu basıp sanıkları yakaladı, Barzani'nin bayrağını da direkten indirdi...»

Güya bayrak direkte bir gün asılı kalmış ve ancak ondan sonra farkedilmişti.. Bunun arkasında bir «Kürt örgütü» olduğunu yazıyordu Günaydın.. Sözkonusu bayrağın bir de renkli resmini basmış ve altına şunları yazmıştı:

«Doğu'daki vatandaşlarımıza 'Kürt bayrağı' diye tanıtılan Barzani'nin bayrağı 1947 yılında İran'ın Mehabad şehrinde yapılmıştı. Bayraktaki kırmızı, kin nefret ve intikamı, yeşil adaleti, sarı güneşi ve Zerdüşt dinini, beyaz, gönül temizliğini sembolize ediyordu. Güya milattan önce yaşıyan Zerdüşt dinine bağlı kavmin hepsi Kürt'müş. Zendelüst adlı bir de kitapları varmış. Doğu'daki yurttaşlarımız işte böyle kandırılıyor...»

«Doğu'daki yurttaşlarımızı» pek seven ve onları şer kuvvetlerinden korumağa çalışan (!) Günaydın gazetesi, bir de Batman'da arama yapıldığını, uzun menzilli otomatik ve Türk ordusunun elinde de bulunan G-1 silahları ele geçirildiğini yazıyor ve bunların resmini yayınlıyor.. Günaydın bu renkli habere tüm kapağını ayırmış.

Ancak nedense bu haber başka bir gazetede çıkmadı ve arkası da gelmedi. Kimdi bu gençler, o bayrağı nerden bulmuş ve oraya asmışlardı? Yoksa onlar değil de birtakım tertip ustaları mı bunu becermişlerdi?. Ya yakalandığı söylenen ve resimleri sayfaları süsleyen o G-1 silahları kimlerde ele geçirilmişti?. Yoksa o koca silahlar çöp kutusunda filan mı bulunmuştu?. Batman'lıların anlattıklarına göre kimsede, arama sırasında böyle silahlar ele geçmemiş ve bu nedenle kimse gözaltına alınmış değil.

Günaydın gazetesinin Kürt bayrağı üzerine bilgileri de enfes doğrusu. Günaydın'ın böylesine edebi

yorumları hangi kaynaklardan sağladığını doğrusu pek merak ettik. Taşra gazetelerinin haber köşelerini genellikle Emniyet Müdürlüğünden alınan günün olayları oluşturur. Tabi Günaydın'ın kaynakları çok daha farklı olmalı..

Günaydın'ın ve benzerlerinin hangi iç ve dış örgütlerle bağlantı içinde olduklarını, hatta bu tür gazetelerin kadrolarında ne biçim «iyi saatte olsunlar»ın çalıştıkları iyi bilinir. Bu işler oldukça sistemli yürütülüyor. Herhalde iç ve dış gerici örgütler diledikleri yalanı, düzmeceyi haber haline getirmekte sıkıntı çekmiyorlar. Bir yandan gerici basın, bir yandan TRT bu işe hizmet ediyor. Bu tür renkli resimler, iri başlıklar ve yalan haberlerle kitleler heyecanlandırılacak, tehlike çanları çalınacak ki ortam oluşsun ve «vatan kurtarıcıları» sahneye çıkabilsinler.

Yalnız Günaydın gazetesi ve benzerlerinin, tehlike çanları çalmaya hevesli olan tüm ötekilerin unuttukları bir şey var: Kitleler artık gözü kapalı kedi yavrusu değildirler; onları eskiden kolayca yapıldığı gibi «komünizm öcüsü» ile «kürtçülük»le ve bunun gibi şeylerle ürkütüp aldatmanın dönemi geçmiştir. Vatan burjuvaların ve toprak ağalarının çiftliği değildir. Işçiler, köylüler bu toprakların asıl sahibidirler ve bu topraklar üzerinde soyulmadan, kandırılmadan, zulüm görmeden insanca yaşamak istiyorlar. Burjuvalar, büyük toprak sahipleri ve onların tüm uşakları, emekçi halkın sesini duymağa kulaklarını alıştırsınlar. Onlar ve tüm şovenler, Kürt halkının haklı taleplerini duymaya da kulaklarını alıştırsınlar. Kürt halkı da, Türk halkı gibi bu topraklar üstünde yaşıyor; o da ulusal ve demokratik haklarını istiyor ve bunları ergeç alacaktır. Kürt halkı emekçi Türk halkıyla yanyana, kardeşçe, eşit haklara sahip olarak yaşamasını da bilir. Kürt halkının özgür olmasından, ulusal haklarına kavuşmasından emekçi Türk halkının kaybedeceği hiç bir şey yoktur; tam tersine kazanacakları vardır. Burjuvalar, büyük toprak sahipleri, gericiler ve şovenler kendi korkularını emekçi Türk halkına maletmeye kalkışmasınlar.

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN BAZI KARARLARI ÜZERİNE

Son zamanlarda Anayasa Mahkemesi bazı ilginç kararlar veriyor. Bunlardan özellikle iki tanesi üzerinde durulmaya değer.

Bunlardan birincisi 20 ocak 1977 günkü Resmi Gazetede yayınlanan ve Kamulaştırma bedelini konu edinen kararıdır. Bilindiği gibi Kamulaştırmaya gidilirken mülk sahiplerine ödenecek bedel, Emlak Vergisi Kanunu'na göre verilen beyannamede belirtilen tutar idi. İşte Anayasa Mahkemesi verdiği karar ile yasanın bu hükmünü iptal etti. Yani bundan böyle mülk sahiplerine, kamulaştırılan mallarının bedeli ödenirken o şahısların beyannamelerinde gösterdikleri değil. Taktir edilen tutar ödenecektir.

Kararın ekonomik sonuçları önemlidir. Bundan büyük toprak sahipleriyle, arsa spekülatörleri geniş ölçüde yararlanacak ve önemli ölçüde haksız kazanç sağlayacaklardır. Ötedenberi bu grupların mülklerinin değerini olduğundan çok daha düşük gösterdikleri ve bu yol-

la vergi kaçırdıkları bilinen bir durum. Kamulaştırmanın beyan edilen bedel üzerinden yapılmasını öngören yasa hükmü kısmen de olsa bu vergi kaçakçılığını önlemeyi amaçlıyordu. Şimdi bu yasa maddesi iptal edildiğine göre spekülatörlerin ve büyük mülk sahiplerinin mallarının değerini düşük göstermek suretiyle çok daha rahat bir şekilde vergi kaçıracaklarına kuşku yok.

Fakat kanımızca bundan daha da önemli olan, Mahkemenin kararın sonuç bölümünde açıkladığı gerekçedir. Bu gerekçe de şöyle denilmektedir:

«1 — 9.7.1961 günlü, 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 20.9.1971 günlü, 1488 Sayılı Yasa ile değişik 38. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının Anayasanın 9. maddesinde yer alan (Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez) yolundaki biçim kuralına aykırı olduğuna ve sözü geçen fıkraların bu yönde iptaline...»

Doğrusu insanın aklına ister istemez bazı sorular takılıyor. Kamulaştırmaya ilişkin yasa maddesinin değiştirilmesi ile «Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez» şeklindeki Anayasal kuralın ilgisi ne? Büyük mülk sahiplerinin mülklerine değer olarak beyan ettikleri tutarı kendilerine kamulaştırma sırasında ödemenin devlet şeklinin cumhuriyet olduğu yolundaki hükme aykırılığı nerden kaynaklanıyor? Bu karara büyük mülk sahibi vergi kaçakçıları nekadar sevindiler acaba? Ve nihayet mülklerinin değerini düşük göstermek suretiyle vergi kaçıran mükelleflerin bu eylemleri Anayasa'ya aykırı olmuyor mu?

Mahkemenin diğer bir önemli kararı ise 10 Mayıs 1977 günkü Resmi Gazete'de yayınlanan ve Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nu iptal eden kararıdır.

Gene bilindiği gibi, Türkiye'de yıllardan beri tartışılan ve toprak ağaları ile iktidar ortağı olan güçler tarafından engellenen toprak reformuna ilişkin bir yasayı nihayet 19.7.1973 günü yayınlanan «Toprak ve Tarım Reformu Kanununu» ile çıkarmak mümkün oldu. Elbette bu kanun da toprak emekçilerinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte değildi. Mecliste görüşülürken Büyük toprak ağaları olanca güçlerini kullanmış, her türlü engellemeye girişmiş ve nihayet ciddi bir reformu gerçekleştirebilecek nitelikleri kaldırılmış olarak çıkmıştı. Esasında parlamentonun yapısı da bu sorunu çözmeye elverişli bir kanun çıkarmaya uygun değildi zaten. Amma gene de kitlelerin çözümünü istedikleri bir konuydu ve dikkatleri üzerine çekmişti.

Kanun çıktıktan sonra büyük toprak sahipleri boş durmadılar elbette. Onlar böyle yetersiz bir kanunun çıkmasına dahi rıza göstermiyorlardı. Gizli ve açık şekilde çalışmalarını sürdürdüler. Fonlar kurdular, engellemeler yaptılar. Hele dört başlı MC iktidarı kurulduktan sonra da iktidar ortağı olarak ellerine istedikleri olanaklar geçti ve bunlardan sonuna kadar yararlanmasını bildiler. Bu nedenle kamulaştırma ve diğer alanlardaki uygulamayı diledikleri gibi savsakladılar. 1 Kasım 1976 tarihine geldiklerinde kamulaştırılması gereken toprakların küçük bir bölümünü kamulaştırılmıştı. O günün Toprak Ağaları için bir bay-

ram günü olduğu bilinmektedir. Çünkü o tarihe kadar kamulaştırılamayan topraklar üzerinde istedikleri biçimde tasarruf etme hakkına sahiptiler. Devreder, satar, parçalarlardı artık.

Toprak ağalarının çıkarlarını savunanlardan Demokratik Parti ise Kanunun iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu. Bu Parti şekil yönünden Yasanın iptalini istiyordu ama, dilekçedeki ifadesinden, reformun özüne karşı olduğu belli oluyordu. Dilekçenin bir yerinde yer alan şu cümleler bu Partinin gerçek amacını ortaya koymaktadır:

«...Türk Toplumuna hiç bir ekonomik fayda getirmeyip aksine Türk ekonomisini ve tarımını mutlak surette bir çıkmazın içine itecek olan bu kanun, güdümlü bir kooperatifçiliğin ve geniş çapta devletçiliğin nüvelerini getirmiş, temellerini atmış bulunmaktadır.

Bu kanun Türk çiftçisini hakikaten, değil sadece refaha götürmek aksine mevcut durumu daha da kötüleştirecek, yeteri toprağı olamayan çiftçi sayısını daha da çoğaltacak ve onları daha çok ekmek, daha çok et peşinde koşturacaktır...»

Yıllarca engellenen, parlamento görüşmeleri sırasında yarım yamalak bir hale getirilen, MC iktidarı döneminde uygulanmaması için elden gelen her çabanın sarfedildiği kanun, şimdi Anayasa Mahkemesince de iptal edilmiş bulunmaktadır. Kanun iptal edildiğine göre bugüne kadar yapılan işlemler ne olacaktır? Kamulaştırılan toprakların durumu nasıl halledilecektir? Yeni bir Yasa çıkması için Mahkemenin verdiği bir yıllık süre içerisinde gerçekten yeniden kanun çıkabilecek midir? Yoksa fırsat bu fırsat diyerek sorunu bilmemezlikten mi gelecek iktidarlar? Bütün bu sorular hâlâ ümidini yitirmemiş emekçi kitlelerin kafalarını meşgul etmektedir. Kuşkusuz daha da edecektir.

Devlet Bakanı istediği kadar kamulaştırma ve diğer işlemlere devam edileceğini TRT'den açıklasın. İptal edilmediği sürece Yasayı uygulamayan, kamulaştırmayı büyük ölçüde ve bilinçli bir şekilde savsaklatan İktidarın ve Bakanların sözlerinin artık halkı kandırmaya yetmeyeceği gün gibi ortada.

Bu olayda gösteriyor ki sömürücü çevrelerin iktidarı altında onların çıkarlarına aykırı temel dönüşümler gerçekleştirilemez. Toprak Ağalarının ortağı bulunduğu, onlardan yana bir iktidar döneminde Kır emekçilerinin sorunlarını çözecek toprak reformu ve benzeri atılımlar başarıya ulaştırılamaz. Devlet çarkı Parlamentosuyla, hukuk organları ve iktidarıyla buna engeldir.

CEYLANPINAR İŞÇİLERİ 1 MAYIS GECESİ DÜZENLEDİLER

1 Mayıs'ta İstanbul'da yapılan ve faşist güçlerin saldırısına uğrayan büyük törene çeşitli Doğu illerinden katılan ekiplerin yanısıra, Ceylanpınar'da işçiler 1 Mayıs gecesi düzenlediler. Türkiye Toprak - Su Tarım İşçileri Sendikasının (TİS) Ceylanpınar şubesinin açık hava sinemasında düzenlediği geceye, büyük bir işçi kitlesinin yanı sıra, aydınlar ve diğer emekçi halk kitleleri de büyük ilgi göster-

diler. Sinemanın duvarlarını süsleyen, «Yasın işçilerin birliği, halkların kardeşliği», «Yaşasın 1 Mayıs», «1 Mayıs, işçi sınıfının uluslararası birlik - mücadele - dayanışma günü», «Kahrolsun emperyalizm, sömürgecilik, faşizm ve feodal gericilik,» «işçiler birleşin» pankartları gecenin anlamını dile getiriyordu.

Diyarbakır'dan gelerek geceye katılan ekip ise halk oyunları, pandomimler ve okudukları şiir ve türkülerle geceye renk kattılar. Sömürü düzenini canlandıran pandomimler, özellikle Viranşehir katliamını anlatan kitleyi son derece etkiledi. Diyarbakır'dan gelen gençlerin oluşturduğu koronun yanı sıra, Ziya, Erhan ve Gani Cansever adlı ozanlar devrimci türküler okudular. 1 Mayıs işçi marşını, salonun dolduran kitle Gani Cansever'le birlikte söyledi. Geceye demokratik kuruluşlardan çok sayıda mesajlar geldi ve okundu.

Geceyi bir konuşmayla açan TİS Ceylanpınar şube başkanı Gazi Daş, günün anlamını belirtti, Dünya'da ve Türkiye'de 1 Mayıs'ın tarihinden sözetti ve çağımızda işçi sınıfının bu gününün, aynı zamanda tüm ezilenlerin, sömürülenlerin, ulusal baskı altında olanların birlik, dayanışma ve mücadele günü haline geldiğini söyledi.

FİDEL CASTRO, MAOCU ÇİN YÖNETİMİNİ ELEŞTİRDİ

PARİS (İTA) — Küba Komünist Partisi Birinci Sekreteri ve Başbakan Fidel Castro Ruz, Fransa'da yayınlanan Afrique-Asie Dergisi'ne, Maocu Çin yönetimini şiddetle eleştiren bir demeç vermiştir. (13 Mayıs 1977)

Castro demecinde özetle şöyle demektedir:

«Artık kesinlikle kanaat getirmiş bulunuyorum ki, bu (Çin yöneticilerinin tutumu), bir hata değil, enternasyonalizm açısından bilinçli bir ihanet politikasıdır ve emperyalizmle ittifak politikasıdır. Çin dış politikası, Afrika'da yeni-sömürgecilikle, Orta Doğu'da ise Arab gerici hareketiyle elele yürümektedir.

«Çin yönetimi, sorumsuz ve serüvenci bir tutumla, SSCB ile ABD arasında savaş kışkırtıcılığı yapmakta, bu uğurda silahlanma yarışını desteklemekte ve barış politikasına karşı çıkmaktadır. Çin'in Küba'ya ilişkin tutumu ise tam anlamıyla yüz kızartıcıdır. Partimizin kurtuluş hareketleriyle dayanışmasına iğrenç iftiralarla ve yalanlarla saldırmaktadır.»

Çin'in bugünkü politikasının kişi kültüne dayandığını da belirten Castro, «bununla birlikte, bizler, Çin Halkı'nın, fedakâr, yiğit ve devrimci bir halk olduğunu biliyor ve bu halka inanıyoruz. Bir halk belirli bir süre aldatılabilir, ama her daim aldatılamaz.»

DÜZELTME

Dergimizin Mayıs sayısında çıkan «5 Haziran Seçimlerinde Tavrımız Ne Olmalı» başlıklı yazıda şu hatalar olmuştur:

5. sayfanın 21. satırındaki faşizm sözcüğüne bir (e) harfi eklenecek. Bu harfin düşmesi önemli anlam yanlışına yol açıyor.

3. sayfa, 3. paragrafta 5. satırda başlıyan cümle şöyle olacak:

Ancak 27 Mayıs 1960 hareketini izleyen dönemde işçi sınıfı hareketinin ideolojik ve örgütsel düzeyde, daha belirgin şekilde sahneye çıkması, emekçi halk yığınlarının...

5. sayfada son iki satırda şu düzeltme yapılacak:

Ancak şu kısa dönemde bir sosyalist iktidarın, ya da sosyalistlerin öncülüğünde bir demokratik iktidarın sözkonusu olmadığı açıktır.

9. sayfa, 3. paragrafın 2. satırındaki (ayrı) sözcüğü (aynı) olacak: «... AP, MHP ve CGP ile CHP'yi aynı kefeye koymayı gerektirmez.»

Bunlardan ve diğer dizgi hatalarından dolayı özür dileriz.

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

10 Lira